Christiaan, leven en lijden van een charlatan

Adriaan Venema

bron
Adriaan Venema, *Christiaan, leven en lijden van een charlatan*. Manteau, Brussel / Den Haag 1970

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/vene001chri01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

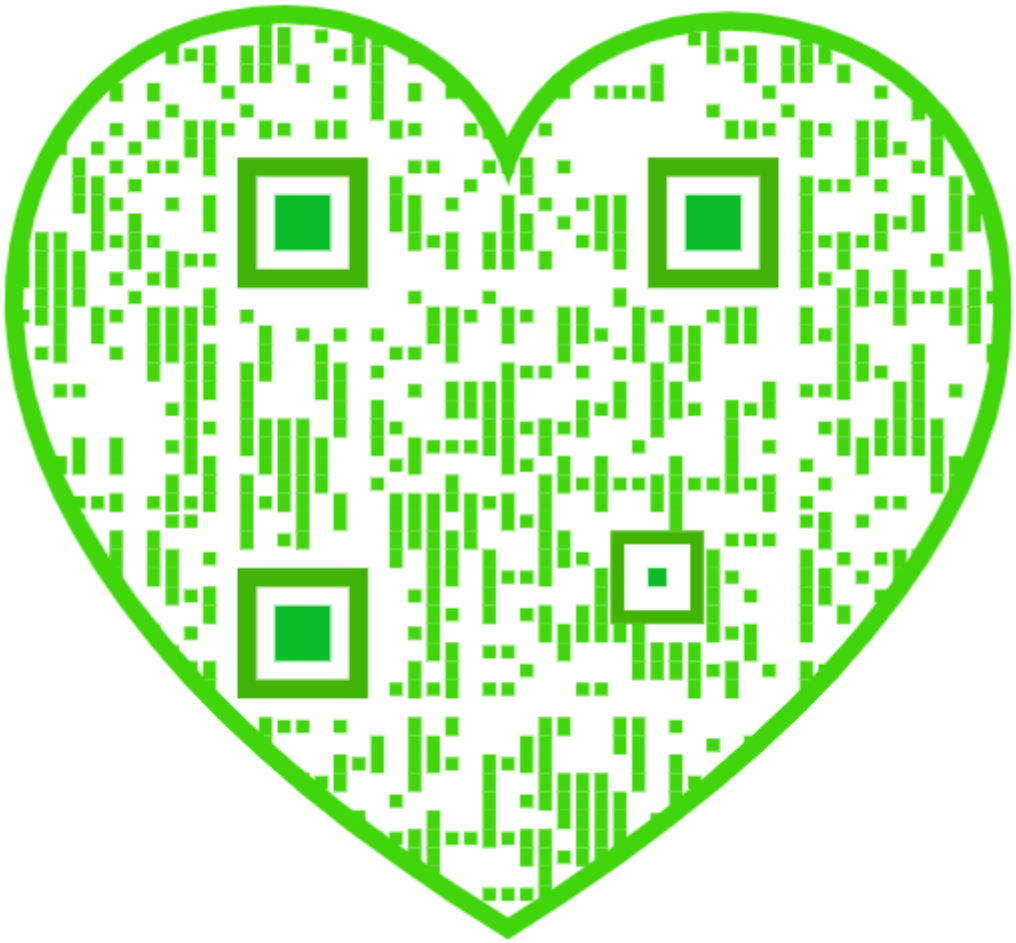

voor Peter

[I]

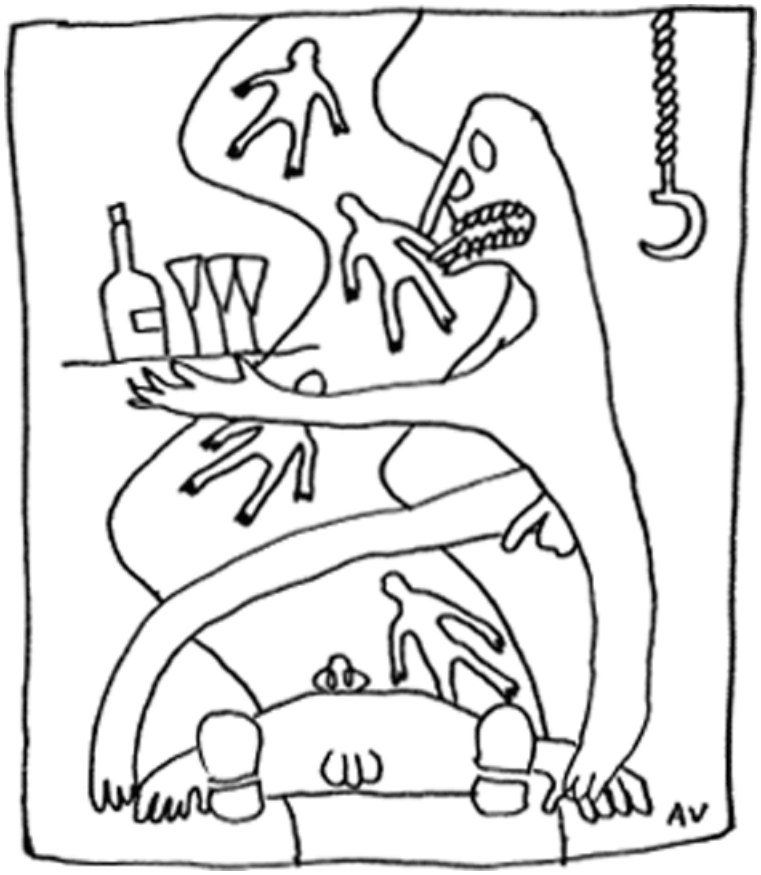

De lichten flitsten op, toen het vliegtuig langzaam als een grommend dier binnenkwam, de poten uitgestrekt.

Ik stond op en liep van de ribfluwelen banken naar het raam van waaruit ik een goed overzicht had op het vliegveld.

De baan was nat en glimmend en ik dacht: ‘Is het weer niet te rot voor een landing?’ Maar het vliegtuig raakte de grond, ik zag de wielen stuiteren, hoorde vaag het gillen van de banden en het toestel rolde langzaam uit over de baan, zijn vleugels zacht wiebelend, de raampjes zacht verlicht. Nauwelijks aan de grond verloor het zijn elegante lijn, werden de vleugels nutteloze flappen, maakte het landingsgestel van de vogel van vijf minuten geleden een lomp insekt.

Ik liep naar een coca-cola-automaat en trok een flesje. Het zou toch nog wel een kwartier duren voordat iedereen door de douane was en zijn koffers had opgehaald. Ik dronk langzaam de cola op, boerde flink. Toen was het tijd om te zien of hij was gekomen.

Ik liep langs het vensterglas, maar kon hem tussen de mensenmenigte niet ontdekken.

Ik besloot rustig te wachten tot iedereen door de douane was gekomen, want hij was klein en verborg zich vaak achter een pilaar.

Waarom? Ik zou het hem straks vragen, het eerste wat ik zou doen, was na de begroeting zeggen: ‘Waarom verberg jij je zo vaak achter een pilaar. Ik zag het zo vaak, maar vroeg het je nooit.’

De eerste passagiers liepen door de glazen deuren naar buiten waar ze opgevangen werden door hysterische vrouwen en ik voelde me opeens lullig alleen.

Ik liep ongeduldig langs het glas, maar nog steeds zag ik hem niet staan. Ik kreeg er de pest in, want de rit met de autobus in de kou naar het vliegveld was geen lolletje en als je dan ook nog uren staat te wachten, omdat het vliegtuig verlaat is, moet hij ook wel komen.

Maar hij kwam niet. Zelfs toen de aankomsthal leeg was zag ik hem nog niet. Hij sprong niet achter een pilaar vandaan. De douaneambtenaren pakten een krant in afwachting van het volgende vliegtuig en ik haalde een tweede colaflesje, terwijl ik nadacht over wat ik nu zou moeten doen.

De bus zou over een kwartier weer naar de stad terugkeren en het enige wat ik eigenlijk kon doen was die bus te nemen en naar huis te gaan, want Christiaan kwam toch niet en misschien zou hij wel helemaal niet meer komen en waren al zijn grote plannen niets dan bluf en opschepperij.

Ik liep naar een tijdschriftenstalletje om voor onderweg een blad te kopen.

De jongen, die op een krukje zat te slapen, schrok op toen hij me zag. Ik kende hem ergens van, maar hoe of waar wilde me niet te binnen schieten. Zijn bril hing op de punt van zijn neus en ik hoopte dat hij een onverwachte beweging zou maken, zodat hij op de grond zou vallen en ik de glazen onder mijn hakken kon vernielen. Maar de jongen schoof de bril naar boven en vroeg: ‘Wat doe jij hier?’

Het irriteerde me, dat hij meteen met zo'n persoonlijke vraag kwam, terwijl ik hem nauwelijks kende. Maar aan de andere kant vond ik het wel prettig om aan iemand te vertellen, hoe ik mijn avond had verpest en ik zei: ‘Ik wachtte op iemand, die uit Parijs zou komen.’

Hij: ‘En die kwam niet.’

Ik: ‘Nee.’

De jongen gaf me een krant. ‘Misschien morgen of volgende week. Misschien is hij ziek of zoiets.’

Ik vouwde de krant open en keek snel naar de belangrijkste koppen op de voorpagina. ‘Dat zou kunnen. Ik hoop het, want ik ben met een grote zaak bezig.’

Hij: ‘Met diegene die uit Parijs moet komen?’

‘Ja, dat was de bedoeling.’

Ik gaf hem geld en liep naar de uitgang, waar de bussen wachtten. Maar lezen kon ik tijdens de rit niet.

Ik dacht aan Christiaan, aan zijn plannen, die misschien nu niet door gingen en aan het geld, dat ik zo goed kon gebruiken en ik kreeg er nog meer de pest in.

Ik liet de krant in de bus liggen en stapte twee haltes eerder uit dan ik moest. Ik wilde nog een eind lopen voordat ik thuis zou komen.

Wat moest ik doen? Ik had erop gerekend dat Christiaan zou komen, dat we dagenlang zouden praten over het nieuwe projekt waar Christiaan zo vol van scheen te zijn, en nu waren de dagen die voor me lagen van een droevige leegte, zo onheilspellend triest, dat ik besloot om thuis onmiddellijk naar bed te gaan.

Ik deed de deur van mijn kamer open en daar zag ik Christiaan zitten. Ik was verrast maar niet blij. Ik had me er al mee verzoend dat ik naar bed kon gaan en nu zat Christiaan in mijn kamer en hief lusteloos zijn hand op en verstoorde mijn plannen weer.

‘Dag, dag,’ zei hij.

‘Ik was op Schiphol. Heb op je gewacht.’

Hij keek me glimlachend aan. ‘Dat vind ik nou reuze aardig van je,’ antwoordde hij, ‘maar ik moet je tot mijn spijt mededelen, dat ik met de trein naar Amsterdam ben gekomen.’

‘Dat had je dan wel eens mogen schrijven.’

‘Impuls,’ mompelde hij en toen liep hij naar de kast, waar hij de drank wist en met de laatste fles en een glas ging hij op mijn bed zitten.

‘Wij moeten eens praten,’ kondigde hij aan.

Ik nam me voor nog boos te blijven, want hij moest niet denken dat iedereen maar naar zijn pijpen danste, maar hij vertelde zijn plannen en ik werd er zo enthousiast voor, dat ik wat begon te zeggen voordat ik het besefte en toen liet ik mijn boosheid maar varen.

‘In een sekte of zoiets, daar zit altijd brood in,’ zei Christiaan. ‘Maar het zijn altijd ouwe lullen die dat doen. Nu doen wij het eens een keer, we zijn jong en dat trekt de mensen. Jeugdig idealisme, weet je wel en als hoofd van zo'n sekte met jou als een van mijn adjudanten is er verdomd veel geld binnen te halen.’

‘Denk je?’

Hij liet kranteknipsels zien van sektes die in grote villa's woonden.

‘Die Lou, weet je dat die miljoenen had? Dat doen wij ook, alleen we stoppen er na een paar jaar mee.’

Ik keek naar zijn gezicht, bleek en dik, dat tegen me lachte. Hij schonk weer een glas. Ik twijfelde of hij wel geschikt was als sekteleider.

Eigenlijk zou ik liever die plaats innemen. Aan de andere kant had Christiaan altijd veel overwicht op de mensen. Ik deed zelf ook altijd wat hij wilde.

‘Maar op dit ogenblik zullen we nog niet veel geld hebben.’

Hij lachte weer en hief zijn glas. ‘Prosit,’ zei hij, ‘maak je daar geen zorgen over. Vannacht moet je er op uit, maar uw loon zal groot zijn,’ dit laatste op een galmende toon en weer twijfelde ik aan Christiaan in een religieuze gedaante.

‘Vooruit,’ zei hij, ‘aktief worden. Ik zal je vertellen, wat je moet doen.’

[II]

Ik ben van nature erg zachtaardig, maar soms voel ik dat ik voor iets anders in de wieg gelegd ben, iets sterkers. Ik ben Eric de Noorman, met lang blond haar, maar wie ziet het?

Ik zit voor het raam en denk aan de daden, die ik nog moet verrichten en aan het bloed dat nog zal moeten vloeien, maar wiens bloed, ik moet er over nadenken.

Ik loop het huis uit met in mijn arm de bronzen stengun, die ik uit de oorlog heb overgehouden. ‘Hou hem maar,’ zei mijn commandant en hij legde zijn zware hand op mijn schouder, ‘hou hem maar, want dat heb je wel verdiend.’ En sinds die dag lag mijn sten onder mijn bed zodat ik bij de eerste tekenen van gevaar het wapen kon pakken en op de deur kon schieten, want gevaar komt door de deur en daarom stond het voeteneind van mijn bed ook in die richting.

Op straat had ik moeite met de wind die aan de flappen van mijn jas rukte en de stengun zichtbaar maakte en het lopen met een sten is door de wapenwet verboden, dat hoefde niemand me te vertellen, want van de wet weet ik alles en wat weet ik niet?

Ik ben erg intelligent, dat heb ik al zoveel keer gemerkt in een gesprek met iemand die ik van mijn gelijk kon overtuigen, ik ben zo intelligent, ik ben zo populair ook.

Intelligent en populair. Ik ben erg tevreden en ik loop met mijn stengun door de stad.

Het regent. Als ik mijn leven overdenk regent het doorlopend. Het is

niet zo vaak mooi weer, maar ik heb van de regen leren houden en nu ik door de straten loop, leeg en hol, mijn voetstappen hoor ik nog klinken als ik stilsta, merk ik dat de druppels op mijn bovenlip langzaam vloeien over mijn lippen, dat die druppels van mij houden en ik van hen.

Mijn opdracht luidt: een mens afmaken.

Heel rustig afmaken, killen, heel rustig en zakelijk, zoals je een insekt verplettert. Ik moet me nergens zorgen over maken, want het zal niet moeilijk zijn.

Ik maak hem af. Heel nuchter kijk ik naar zijn hoofd dat achteroverzakt en dan ga ik weer terug, mijn stengun nog steeds onder mijn jas verborgen.

‘Christiaan, moet ik het zo doen?’ ik schiet door de kamer wreed en hard en hij lacht: ‘Nou, nou,’ zegt hij dan, ‘wel, wel, je bent een harde, hoor’ en hij knikt me toe, maar dan staat hij op en neemt het wapen uit mijn handen.

‘Rustig aan, jochie,’ zegt Christiaan, ‘rustig aan, jochie, want anders loopt alles uit de hand, dat moet je toch wel beseffen.’

Ik besef het en luister naar Christiaan die me vertelt hoe ik een stengun moet schoonmaken en hoe ik hem op moet bergen, na eerst alle onderdelen zorgvuldig te hebben gedemonteerd. ‘Een foedraal, een mooi leren foedraal zou wel het beste zijn,’ zegt Christiaan. ‘Dat staat ook erg chique en daar kan je tenminste mee voor de dag komen, maar een andere keer dan maar.’

Hij geeft me het wapen terug en al heeft hij alleen maar gesproken over schoonmaken en demonteren, toch weet ik nu wel hoe ik moet schieten, zo rustig heeft Christiaan het wapen uit elkaar gehaald, alsof hij dat elke dag deed en hij is mijn grote voorbeeld.

Ik ben blij dat ik even ben gaan lopen, want de kou en de regen maken me sterker en helderder. Ik was toen ik het huis verliet nog te opgewonden, maar nu zie ik alles veel duidelijker voor me.

Ik rust in een portiek even uit, maar die rust duurt niet lang, want ik heb niet zoveel tijd meer.

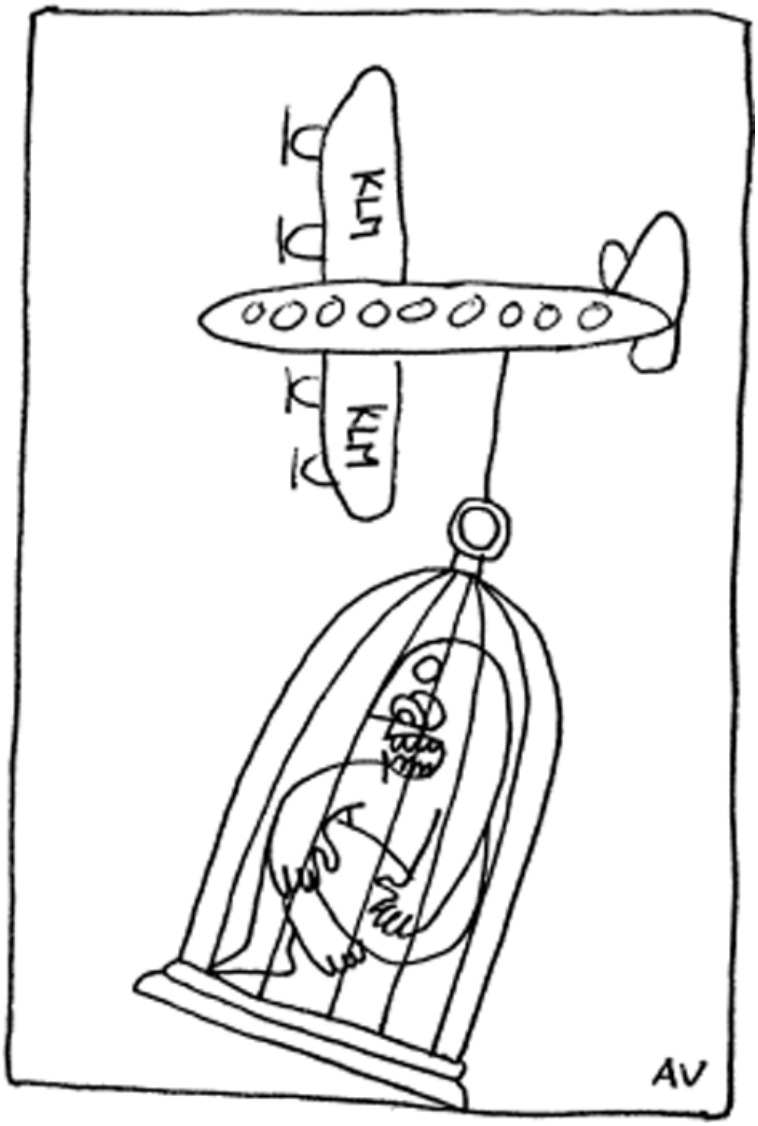
KLM
KLM
AV

Als ik op de hoek van de straat ben gekomen waar de man woont die ik af moet maken, blijf ik staan. Nog even en het is gebeurd, het grote moment is voorbij en kan ik Christiaan vertellen dat ik aan mijn plicht heb voldaan; en ik voel die plicht niet als een zware druk. Integendeel: het is een gunst, dat ik op bevel van iemand waar ik een bewondering voor heb, deze daad mag stellen.

Ik haal diep adem en loop de straat in.

Ik merk dat ik nog een flink eind van het opgegeven adres ben, maar eigenlijk ben ik wel blij met dit uitstel.

Als ik dan ook voor het huis sta voel ik me geheel voorbereid op wat me staat te wachten.

Ik bel aan en wacht tot de deur opengaat.

Vóór mij een diepzwart portaal en daarachter als schimmige strepen de steil omhooglopende trap.

'Wie?' hoor ik iemand roepen, maar ik antwoord niet en storm onmiddellijk de trap op.

De stengun moet ik echter vanonder mijn jas halen, want hij stoot tegen de trapleuning als ik met enkele forse sprongen naar boven wil rennen.

Ik blijf even staan en schuif de stengun op mijn schouder. Dan aarzel ik, want nu ik opgehouden werd moet ik een andere houding weten te vinden. Ik zoek het maar in marcherend werk. Met de stengun over mijn schouder loop ik rustig en vastberaden naar boven waar ik een kleine magere man van rond de zestig over de trapleuning zie hangen.

'Wie bent u?' vraagt hij verbaasd en hij wijst naar de stengun, 'en wat moet u met dat ding.'

'Naar binnen,' beveel ik met een harde stem.

De man wijkt terug. Zijn gezicht begint te trillen en zijn ogen vullen zich met tranen.

'Wat nou,' vraagt hij angstig.

Mijn vader is heel wat groter en sterker dan alle andere mannen uit de straat waar ik woonde. Ik was vijf, vier misschien, maar ik weet nog

goed hoe hij het laatste jaar van de oorlog bijna hele dagen thuis was en steeds voor het raam stond, het silhouet tegen de gordijnen afgetekend, zich nauwelijks bewegend.

Soms draaide hij zich om en liep naar me toe. Hij bleef vlak voor me staan en keek me aan. ‘Je weet het wel, hè,’ zei hij dan en ik antwoordde: ‘Ja.’

Dan gaf hij me een harde klap en toen ik terugweek pakte hij me bij mijn trui en trok me naar zich toe. Dan sloeg hij nog een keer en terwijl de pijn in me nagloeide liep hij naar het raam terug.

‘Laat dit een les zijn.’

Ik kreeg veel lessen en ik dacht eraan dat, als ik groot zou zijn en sterk, ik misschien eens terug zou slaan, maar dat zou nog lang duren, besloot ik toen, want mijn vader was een grote man.

Die middag stond hij ook voor het raam en ik keek in een boek. Ik hoefde niet naar buiten, want de laatste weken waren er veel bommen gevallen in de nieuwe wijk die achter ons huis begon en mijn moeder was bang dat ik daar heen zou gaan.

Ik voelde me niet schuldig. Ik keek naar mijn vader en dacht aan wat ik de laatste dagen had gedaan. Er was niets waar ik me ongerust over hoefde te maken. Ik keek in mijn boek en wachtte op mijn moeder die naar haar ouders was gegaan om daar eten te halen.

Opeens reed er een auto onze straat in en ik liep naar het raam om te zien wie er aan kwam rijden want auto's waren zeldzaam geworden, zeker in onze stille doodlopende straat.

Ik zag soldaten die uit een vrachtwagen klommen en in een groepje bij elkaar bleven staan.

Mijn vader draaide zich om en liep van het raam weg en terwijl ik naar de soldaten bleef kijken hoorde ik hoe hij de kamer uitging.

Ik bleef nog even, maar toen liep ik weer naar mijn stoel om verder in mijn boek te kijken.

Ik hoorde mijn vader nergens en opeens werd ik bang. Ik voelde me alleen en ik hoopte dat mijn vader nu de kamer binnen zou komen, maar hij kwam niet en ik liep de gang in.

Nergens hoorde ik geluid. Ik riep hem, maar hij antwoordde niet en

daarom liep ik de trap op naar boven. De slaapkamers waren koud en goor. De deuren naar het balkon stijf gesloten en ik liep weer naar beneden.

Toen ik de trap afliep zag ik door het glas in de deur mijn vader in de keuken staan.

Ik voelde me opgelucht omdat hij niet was weggelopen en ik holde naar hem toe. Hij stond bij het aanrecht, zijn gezicht wit, zijn ogen dicht.

Toen ik de deur opendeed begon hij te beven, dat zag ik aan het trillen van zijn overhemd. Ik bleef staan.

Mijn vader deed zijn ogen niet open en ik durfde niets te zeggen.

Toen zei mijn vader: ‘Ik moet zo schijten’ en toen zag ik hoe een bruine stroop zich rond zijn schoenen vormde, maar hij bewoog zich niet.

Hij stond bij het aanrecht, nog steeds, zijn hand geklemd om de rand en het begon vreselijk te stinken in de keuken zodat ik riep: ‘Waarom doet u dat nou?’

Hij antwoordde niet.

Ik liep snel de keuken uit en toen ik in de kamer stond zag ik dat de auto met soldaten weer was weggereden.

Mijn moeder liep de voortuin in en toen ze me zag zwaaide ze naar me.

Ik stak mijn hand op, maar ik hoopte dat ze niet meteen de kamer binnen zou komen, zodat ze aan mijn gezicht zou zien wat er was gebeurd. Ik hoorde haar voetstappen langs het huis, om achterom naar binnen te gaan.

Ik wachtte, maar ik hoorde verder niets.

Ik pakte mijn boek weer, maar keek niet naar de plaatjes. Ik moet daar wel een half uur gezeten hebben toen mijn moeder binnen kwam.

‘Zo,’ zei ze. ‘Heb je fijn gelezen.’

Ik knikte. Ik durfde niet te vragen waar mijn vader was gebleven en omdat mijn moeder niets zei stokte het gesprek.

‘We gaan maar eten,’ zei ze en ik liep achter haar aan naar de keuken waar ik mijn vader al aan de tafel verwachtte.

De keuken rook fris en het was koud. De deur had een tijd opengestaan.

Mijn vader stond in de tuin en toen hij ons zag, kwam hij naar binnen.

‘Morgen ga ik eens wat aan de tuin doen,’ zei hij.
Ik keek naar zijn schoenen, maar leer is altijd bruin dacht ik toen.

‘Zitten,’ zeg ik tegen het mannetje.
Hij valt in een stoel terwijl ik hem niet eens een duw had gegeven.
‘Het is toch wat,’ zegt de man.
Ik antwoord niet maar ga tegenover hem zitten, mijn stengun tussen mijn knieën.
‘Laten we maar eens beginnen,’ zeg ik tegen de man.
‘En?’ vraagt hij.
‘Je geld natuurlijk,’ schreeuw ik zo hard dat ik er van schrik, want ik ben opeens bang, dat de buren me kunnen horen.
‘Mijn geld,’ zegt het mannetje. ‘Ik heb niet zoveel.’
‘Alles geven,’ zeg ik beslist.
De man loopt naar een kast en trekt één van de laden open. ‘Dit is alles,’ zegt hij zacht en hij steekt me een portemonnaie toe.
‘Echt?’ vraag ik en ik probeer zo indringend mogelijk te kijken, waarbij ik mijn wenkbrauwen over mijn oogleden voel glijden.
‘Ja,’ zegt de man.
Hij loopt door de kamer, eerst heel langzaam, maar dan al sneller, tot ik hem hoor hijgen. Ik blijf rustig op mijn stoel zitten, de stengun tussen mijn knieën geklemd, maar na een tijdje gaat het me vervelen en ik roep: ‘Hou op, alsjeblieft, stop er mee.’
De oude man blijft staan en hij kijkt me aan.
‘Waarom?’ vraagt hij en dan loopt hij weer door.
Ik spring overeind en met de kolf van mijn sten geef ik hem een slag op zijn rug waardoor hij op de grond valt.
‘Is het nou afgelopen,’ zeg ik.
De man staat op. ‘U hebt het geld toch,’ zegt hij zacht.
‘Ja,’ zeg ik, ‘dat klopt.’ Ik maak de portemonnaie open en ik ben niet ontevreden over de inhoud.
‘Goed,’ zeg ik kort en ik steek de portemonnaie bij me.
‘Je broek naar beneden,’ zeg ik dan. Ik sta op, opgewonden zwaai ik met de stengun.

De man kijkt me niet begrijpend aan, maar als hij ziet, dat ik de stengun op hem richt, laat hij snel zijn broek zakken en hij staat voor me, zijn dunne witte benen trillen, ik zie kleine korsten boven zijn knieën.

‘En nu schijten, zoveel als je kan, vooruit, schijten.’

‘Dat kan ik niet.’ De man begint te huilen, maar ik heb geen medelijden met hem.

‘Je bent toch bang.’

Hij knikt.

‘Nou, dan kan je toch wel schijten.’

Ik zie dat hij zijn best doet, zijn hoofd loopt rood aan, maar er komt niets en de tranen rollen al sneller over zijn wangen. Ik zie plasjes onder de wallen onder zijn ogen en de rand van zijn overhemd wordt nat van de tranen.

‘Nee, hoor,’ zegt hij opeens, heel hard en hij trekt zijn broek op en dan sla ik met de kolf hard op zijn hoofd.

De man valt op de stoel, waar hij onderuitgezakt blijft zitten. Hij opent zijn mond om te schreeuwen, maar ik hoor alleen een hoog gepiep.

Ik sla weer, de kolf komt precies midden op zijn hoofd terecht, dat langzaam uiteenwij kt en pas als het bloed als een kleine fontein, schoksgewijs, samenvallend met zijn hartslag, omhoog spuit, zakt de man van de stoel.

Heel langzaam gebeurt dat, zijn armen worden door de leuningen omhoog gestoten en als een lekgeschoten danseres valt hij op de grond.

Weer sla ik toe, maar nu op zijn billen die door de val bloot komen te liggen, twee langwerpige witte stukken vlees, die ik rood sla.

De man maakt geen beweging en hij piept niet meer als ik in een steeds sneller tempo de kolf van de stengun op zijn benen en zijn rug laat neerkomen. Ik zie de eerste beensplinters door de huid steken en pas als ik mensen hoor roepen, beneden me of in het huis ernaast, hou ik op.

De kolf laat ik op de man rusten en ik luister scherp, maar het is weer stil.

Dan kijk ik naar het onderlichaam van de man, dat rood is en op sommige plekken bijna oranje van het bloed dat over zijn witte en vergeelde huid kruipt.

Ik had eens een marmot, een kleine witte marmot. Zijn oren waren doorschijnend roze, dat kon je zien als je een zaklantaarn achter zijn oorschelp liep schijnen. Ik kreeg hem van een tante en ik had hem al twee jaar.

Hij zat in een kist op mijn kamer, hoewel mijn ouders niet op het dier gesteld waren, ‘hij stinkt teveel,’ zei mijn moeder, terwijl ze zelf, godbeter het, nog erger stonk, maar hij hoefde niet weg, en ik hield van hem.

Hij had geen naam, maar dat was ook niet nodig, want als ik mijn kamer binnenkwam, sprong hij al over de rand van de kist, want zo behendig was hij wel, en rende naar me toe. Als ik niet thuis was bleef hij in de kist en dat was waarschijnlijk de reden, dat, hoewel mijn moeder wel bleef kankeren, ze er niet op aandrong dat hij weg zou moeten.

Op een dag werd hij ziek.

In het begin was het niet erg, alleen was ik teleurgesteld, dat hij niet uit zijn kist sprong als ik thuiskwam. Hij bleef zitten en toen ik hem aanraakte voelde ik een kil vleesklompje en ik wikkelde hem in een handdoek.

De dag daarop kwam ik zo snel mogelijk naar huis in de hoop dat mijn marmot beter was geworden. Maar toen ik de kamerdeur opendeed zag ik hem weer niet over de rand wippen. Ik bleef even staan, want ik werd opeens bang om in de kist te kijken.

Langzaam liep ik toen naar voren. De marmot zat in een hoek van de kist en hij keek naar boven. Ik zag zijn ogen heen en weer schieten alsof hij voor iets wilde vluchten.

Ik bukte me en strekte mijn hand uit en hij schoof uit de hoek weg en pas toen zag ik de bundel darmen die achter hem aan sleepte.

Darmen en bloed, ze puilden onder zijn staart als een knoedel macaroni achter hem aan en ik deed snel een paar stappen terug.

Ik dacht na. Ik werd niet zenuwachtig of verdrietig. Het enige wat ik dacht, was: ‘Nou moet hij dood. Hij heeft zo'n pijn, nou moet hij dood,’ en ik dacht na over de manier waarop ik hem uit zijn lijden kon verlossen.

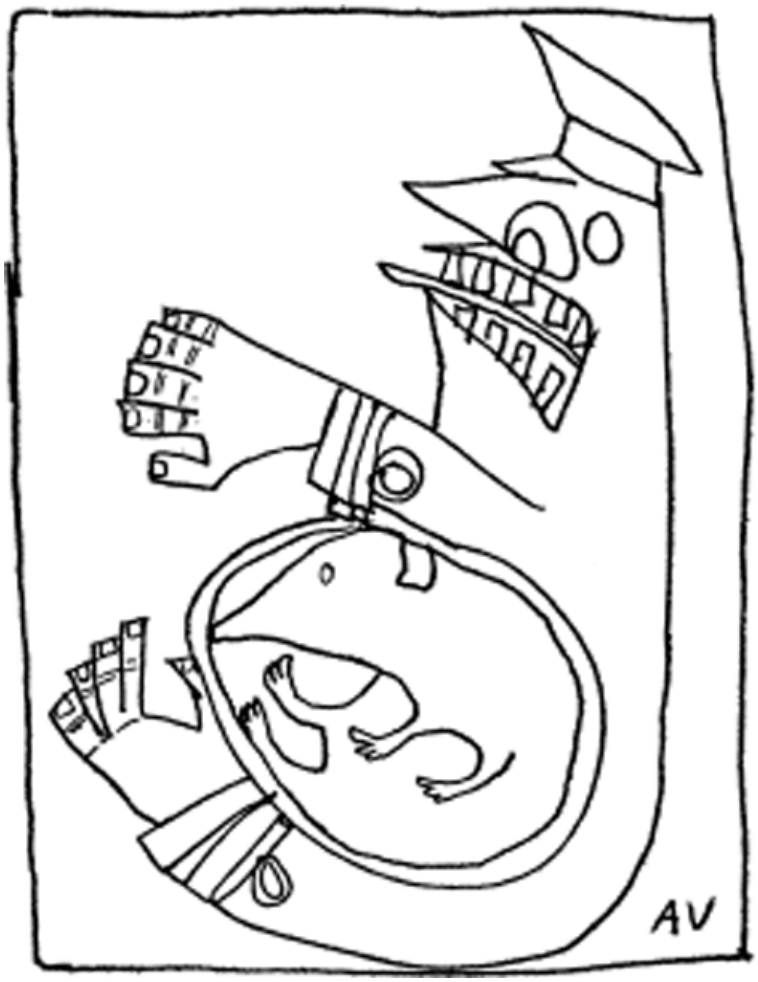
AV

Ik ging naar de keuken en daar haalde ik een emmer met een deksel.

‘Wat ga je daar mee doen,’ vroeg mijn moeder. Ik vertelde haar van de marmot met zijn darmbreuk en dat ik hem wilde doden, omdat ik wist, dat hij toch zou sterven.

‘Gelukkig,’ zei mijn moeder en ze liep de keuken uit.

Ik vulde de emmer met water en nam hem mee naar mijn kamer. Daar zette ik hem naast de kist en in een stuk krantenpapier nam ik de marmot op. Hij gaf geen geluid, zijn kop hing naar voren, de bundel darmen wiebelde zacht heen en weer. Langzaam liet ik het dier in het water zakken, waarna ik hem los liet.

Voordat ik kon zien of hij begon tegen te stribbelen duwde ik het deksel op de emmer en ik ging in een hoek van de kamer staan wachten.

In de emmer hoorde ik het zachte krabbelen van poten tegen de rand, maar dat duurde niet lang. Het werd stil en ik bleef nog een paar minuten wachten voordat ik weer naar de emmer liep en het deksel er van af haalde.

De marmot dreef in het water, de darmen als een waaier, wit gewassen om hem heen.

Ik voelde me bedroefd omdat de marmot dood was en ik ging op bed liggen met mijn hoofd van de emmer afgewend.

Opeens hoorde ik een zacht gepiep. Ik draaide mijn hoofd om en keek naar de emmer.

De marmot hing over de rand, zijn voorpoten bewogen langzaam heen en weer, zijn kop, nat en dun, hing tegen de ijzeren rand. Ik zag aan zijn lijf, dat hij zwaar hijgde. Toen ik naar hem toeliep zag ik zijn ogen groter worden en donker van angst. Voordat ik mijn hand naar hem uit kon strekken liet hij zich terug in de emmer vallen.

Ik viste hem er snel uit maar hij was dood. Ik zag het aan zijn verstarde pootjes, zijn ogen, die zich niet meer van mij afwendden.

De darmen sloegen als een nat propje tegen mijn pols, bleven er aan kleven, maar ik trok me er niets van aan.

Met de emmer in de ene hand, de marmot in mijn andere liep ik de trap af naar beneden waar mijn moeder in de gang naar me keek.

‘Godverdomme,’ schreeuwde ze, ‘ellendige viezerik, wat doe je daar met dat beest,’ maar ik keek haar hooghartig aan en liep naar de wc.

Daar gooide ik het dier in de pot en ik trok hem door.

De emmer zette ik in de keuken en ik lette niet op mijn moeder die zwaar hijgend van woede achter me stond.

‘Heb je dat ding omgespoeld.’ Ze wees op de emmer, maar ik besloot haar vandaag geen antwoord meer te geven. Ik zou me in mijn verdriet opsluiten, bleek en treurig zou ik in de kamer gaan zitten tot het donker werd.

[III]

Ik steek het licht op, de oude man ligt nog steeds op dezelfde plaats en ik moet wel een uur op de stoel tegenover hem hebben gezeten.

Mijn benen zijn stijf als ik door de kamer loop. Ik kijk naar de schilderijen die aan de muur hangen, een namaak-Chinese vaas op de tafel, wat kunstbloemen op het dressoir, veel foto's.

Het huis ruikt benauwd en daarbij komt de zoete geur van het bloed dat al in het kleed is getrokken en donkerbruin is opgedroogd.

Ik neem een zakdoek en veeg mijn vingerafdrukken van de lichtschakelaar en de vaas op de tafel die ik even heb opgepakt.

Dan pak ik mijn stengun. Ik loop naar het raam en kijk naar buiten.

Het is stil, geschikte gelegenheid om weg te komen. Als ik de sten in mijn handen hou merk ik, dat ik het wapen nauwelijks heb gebruikt, alleen de kolf om te slaan en ik voel me belachelijk.

Ik richt de loop op het hoofd van de man en ik zak wat door mijn knieen. Zo loop ik voorzichtig om hem heen en het schrale lijk promoveer ik tot gevaarlijke vijand. Zo weet ik bij de deur te komen.

Ik doe hem open en kijk in de hal. Daar is niemand. De deur van de hal naar het trapportaal staat open. Ik schrik want het afgelopen uur had iedereen naar binnen kunnen komen.

Ik ruik een koollucht op het trapportaal, de buren zijn aan het eten.

Ik loop weer snel naar de kamer terug. Ik neem de stengun stevig tussen mijn handen en ik schiet op het lijk dat even opveert en begint te rollen.

Ik schiet een heel salvo af en het lijk rolt naar het dressoir toe, komisch op en neer wippend.

Dan ren ik over de hal naar het trapportaal waar ik mensen hoor roepen.

De deuren gaan open en ik zie het verschrikte witte gezicht van een vrouw. Achter haar roept een man wat en de deur slaat weer toe.

Ik ren over de trap naar beneden.

Boven me hoor ik voetstappen maar dan loop ik naar buiten, waar ik gordijnen weggeschoven zie en gezichten die over de vensterbank naar me kijken. Ik moet lachen om het beeld van komplete huisgezinnen die gehurkt bij het raam een betere show zien dan op het televisiescherm.

Maar veel tijd om erover te denken heb ik niet, want alle kerkklokken in de buurt beginnen te luiden en het lawaai maakt dat ik al sneller begin te lopen.

De straten blijven stil, maar het lijkt of de stad voller wordt door het luiden van de klokken.

Ik ren een plein over en kom dan bij het water waar ik de stengun snel ingooi.

Dan zie ik een tram en ik stap erin.

‘Een gewone,’ zeg ik tegen de kondukteur. Die kijkt me even aan.

‘Dat was rennen,’ zegt hij.

Ik knik, maar ik ben zo moe, dat ik alleen maar een plaats wil zoeken.

De tram is gelukkig leeg, dus problemen zijn er niet.

‘Het is een stille avond,’ zegt de kondukteur tegen me.

‘Ja, ja,’ zeg ik.

‘De mensen blijven binnen,’ zegt de man weer. ‘Het lijkt wel alsof ze bang zijn. Alsof ze niet naar buiten durven.’

Ik ben verbaasd. ‘De hele stad is bang?’ zeg ik.

De kondukteur wijst naar de lege plaatsen. ‘Je zou het wel zeggen,’ antwoordt hij.

En dan voel ik me voldaan.

[IV]

‘Wat ben je laat,’ zei Christiaan verwijtend.

Ik ging op de grond liggen, was blij dat ik de koele harde planken onder me voelde.

‘Het duurde lang,’ zei ik. Ik keek naar de bloemen op het behang, erfenis van de vorige bewoner die ik nog niet had verwijderd maar nu was ik het van plan.

Ik stond op en krabde met mijn nagels over het behang.

‘Wat doe je nou?’

‘Ik wil het behang er van af halen. Wat denk je. Zal ik een gewoon wit behang erop plakken of zal ik het schilderen. Wat denk je. Zou de kamer er een stuk lichter van worden?’

Christiaan keek naar het behang. ‘Schilderen,’ zei hij dan. ‘Wit is wel mooi. Wit schilderen met grote vegen. Dat geeft ruimte.’

Ik stopte met krabben. ‘Dan hoeft het behang er ook niet af.’ Hij nam me bij mijn arm. ‘Dat kan ook niet, want hoor je de klokken niet luiden. We moeten weg.’

Hij trok snel zijn jas aan en ik liep achter hem aan naar buiten en dat, terwijl ik veel liever thuis was gebleven, want ik was moe.

Op straat zei Christiaan geen woord tegen me. Hij liep zo snel dat ik hem bijna niet bij kon houden.

Voor een klein donker gebouw bleef hij staan. ‘Tandheelkundige kliniek voor het ziekenfonds,’ las ik op een wit bord.

‘Heb je last van je tanden?’ vroeg ik aan Christiaan, maar die schudde zijn hoofd en belde aan.

Een oude vrouw deed open en ze liet ons zonder een woord te zeggen binnen.

Ik liep samen met de vrouw en Christiaan door een lange smalle gang. In de verte hoorde ik gezang en toen we aan het einde van de gang waren opende de vrouw een lage deur.

‘Hierdoor,’ fluisterde ze.

In een grote kamer zaten een twintigtal mensen. Ze keken op toen we binnenkwamen en één van hen zei: ‘Sstt’ en we namen gauw een stoel die we achter in de kamer neerzetten.

De vrouw knikte ons vriendelijk toe en liep de kamer weer uit.

Bij het raam stond een man achter een lessenaar. Hij zong een lied.

Zijn wangen rekten uit tot bleke plooien bij elke noot die hij de zaal in bracht en het kostte hem duidelijk moeite. Ondanks dat hield hij het zeker tien minuten vol, maar wat ik ook probeerde ik kon geen woord verstaan van wat de man zong.

Ik keek naar Christiaan en zag dat deze geboeid naar de man keek en luisterde. Zijn mond hing half open en ik kon niet alleen zien dat Christiaan zich niet had geschoren en dat hij erg lelijk was, maar ook zag ik spuug in zijn mondhoek dat in een dun straaltje over zijn kin liep. Toen de druppel van zijn kin dreigde te vallen deed hij zijn mond even dicht en zoog het vocht naar binnen. Toen liet hij zijn onderkaak weer hangen. Zijn ogen waren wijd open gesperd en ik zag nu eigenlijk dat zijn ogen het enige bijzondere waren van zijn hele verschijning.

Bleekblauw, maar groot en vochtig. Als Christiaan naar je kijkt, heb je de neiging naar een van zijn grote stoffige oren te kijken, maar dat lukt je niet. Ik zag, dat de man achter de lessenaar nu ook naar Christiaan keek. Hij hield zijn ogen niet van hem af.

Na een tijdje stopte hij met zingen. Hij klapte een boek dicht, snoot zijn neus en liep de zaal in.

De dienst was voorbij merkte ik, want iedereen liep de kamer uit behalve Christiaan, die bleef zitten.

De man liep naar Christiaan toe en ging naast hem zitten. Ik leunde tegen de muur en keek naar ze.

De man zei wat en Christiaan gaf hem antwoord. Ze raakten in een gesprek gewikkeld dat met de minuut heviger werd. Ik was te weinig geïnteresseerd om naar hen te luisteren. Ik liep naar het raam en keek naar buiten.

Ik liep langs het water en keek naar de smalle houten brug. Er fietste een jongen over op een hoge roestige fiets. Hij droeg een alpinopet schuin op zijn hoofd en onder zijn plus-fours groen-rode geblokte kousen.

AV

Hij reed langs me heen en ik keek hem na.

Hij reed langzaam door, maar ik zag dat hij opeens zijn hoofd omdraaide en naar me keek.

Ik hief aarzelend mijn hand om hem te groeten en de jongen zwaaide terug.

Toen reed hij een hoek om en ik zag hem niet meer. Ik kocht een pakje *Blue Ribbon* voor zestig cent. Het waren mijn eerste sigaretten.

[V]

Buiten was het donker en ik werd ongeduldig. Ik wilde liever naar de bioskoop of naar de televisie kijken dan hier in deze ongezellige kamer te wachten op Christiaan die ik achter me hoorde praten, fel en hard, de man die iets wilde zeggen interrumperend.

Plotseling stond hij op en ik draaide me om, geschrokken door het wilde wegschuiven van de stoel.

Christiaan wenkte me en ik liep met hem mee naar de deur. De man bleef op de stoel zitten.

Toen we bijna de kamer uit waren riep hij: ‘Eigenwijze klootzak. Eigenwijze lummel.’

Ik keek Christiaan aan. ‘Hij kon geen gelijk krijgen,’ zei deze. ‘Dat soort kerels lul ik zo van de sokken.’

Buiten keek hij om zich heen. ‘Wat zullen we doen,’ zei hij, ‘ik heb nog niet veel zin om naar huis te gaan.’

Ik liep de straat op, keek om me heen.

‘Niemand te zien,’ zei ik, ‘ze zijn bang voor me. Niemand te zien, iedereen heeft een hekel aan me. Waarom?’

Christiaan lachte. ‘Geen wonder,’ zei hij, ‘je bent inferieur, dat moest je nu toch wel eens weten.’

Hij liep weg. Ik keek hem na, aarzelde of ik mee zou lopen of ergens heen zou gaan, alleen. Naar de bioskoop bijvoorbeeld. ‘Ga je mee naar de bioskoop?’

Hij bleef staan, alsof hij naar iets luisterde.

‘De bioskoop,’ riep ik, maar Christiaan keek niet naar me.

Ik werd kwaad op hem. ‘Waarom sta je altijd achter een pilaar,’

schreeuwde ik naar hem, terwijl hij midden op straat stond, een doelwit voor mijn aanval, onbeschermd, zijn jas waaide open.

Christiaan schudde zijn hoofd en liep de straat uit. Ik bleef alleen achter, de wind begon op te steken.

Toen liep ik naar een bioskoop. In deze buitenwijk was er geen, het was ver naar de dichtstbijzijnde.

‘Dit is geen wagen, dit is een lullige streek.’ De man streek met zijn vinger over het spatbord van de auto die ik had gekocht.

We stonden in de sneeuw en de man lachte. Toen gaf hij een harde tik op het spatbord dat op de grond viel.

‘Is het zo erg,’ vroeg ik zacht.

En of het erg was. De man sloeg het tweede spatbord eraf, drukte de lampen naar de grond en schopte een gat in de deur. ‘Ik heb er zo lang voor gespaard.’

‘Dan heb je je geld weggegooid,’ zei de man. ‘Maar deze auto zal niet meer rijden.’ Hij veegde zijn handen af aan zijn overall, gooide een lucifer in de geopende motorkap.

‘Wees blij, dat ik je geen rekening geef. Ik heb medelijden met je, weet je dat wel. Je hebt altijd mensen die in de veiling worden genomen.’

Ik bleef bij de auto achter. De man had de sleutels meegenomen, om me, zoals hij zei: ‘tegen de gemeenschap te beschermen, wees maar blij, dat ik je nog op tijd heb kunnen waarschuwen.’ Hij liep weg, zijn ogen speurden rond naar andere auto's.

De bioskoop was een klein wit gebouw, vlekkerig door het pleisterwerk dat al lang geleden ophield met vasthechten. Er draaide een wild-west-film en hoewel ik er niet van hou had ik ook geen zin om een andere bioskoop op te zoeken en voorlopig ging ik ook nog niet naar huis terug want Christiaan zou dat ongetwijfeld opvatten als een persoonlijke overwinning en hij keek toch al zo triomfantelijk toen hij die vent in de tandheelkundige kliniek had klem weten te praten.

Ik zocht mijn weg tussen de rijen door. De ouvreuse in het begin van de

zaal had, toen ze merkte dat ik haar toch geen kwartje zou geven, me vaag aangewezen waar ik moest zitten.

Ik rook de natte regenjassen van de eenzame mannen en vrouwen die naar het bioskoopjournaal keken waar de koningin net bezig was een paard te bestijgen, wat haar niet zo gemakkelijk afging.

Na het journaal gingen de lichten aan en een kleine man met een bak voor zijn buik riep hard dat hij ijs verkocht, een mededeling die ook op het scherm werd vertoond.

Ik keek om me heen, de zaal was merkwaardig genoeg bijna vol en dat voor een voorstelling door de week in een klein buurttheater.

Het was bijna tien uur. Ik dacht erover wat ik deze avond al had gedaan en ik wist dat ik eigenlijk erg moe zou moeten zijn, maar dat was ik niet. Ik voelde geen slaap, alleen mijn voeten brandden.

De deuren aan weerszijden van het doek gingen open en er kwamen vier mannen binnen, uit elke deur twee.

Ze bleven voor in de zaal staan met hun handen in hun zakken. Ik dacht dat ik ze herkende, maar hoe ik me ook inspande, ik wist niet waar ik ze eerder had gezien.

Ik draaide me om en keek achter me. Ik schrok, want ook bij de achterste deuren stonden nu mannen en opeens wist ik dat ze voor waren gekomen.

Ik ging wat meer onderuit zitten zodat de mannen die met hun ogen de rijen aftastten, me niet zo snel in de gaten zouden krijgen.

Opeens ging het licht uit en de hoofdfilm begon, maar ik had geen zin om naar de beelden op het doek te kijken.

Ik zag in het zwakke licht van de film de mannen naar me toe komen.

Ze liepen langzaam langs de rijen en schenen met een zaklantaarn op de gezichten van de mensen op de hoekplaatsen, maar gelukkig zat ik in het midden.

‘Hou daarmee op, klootzakken,’ hoorde ik een man in de zaal zeggen, maar de mannen renden naar hem toe en sloegen hem in zijn gezicht.

Toen de mannen verder liepen werd er niet meer geroepen. Het was duidelijk dat niemand meer op de film lette en de operateur, die niet

achter een raam zat maar vlak achter een open gat in de muur, begreep dat verder draaien alleen maar nutteloos was en op tegenstand zou stuiten. Hij remde de projektor af die ratelend stopte, de beelden op het doek steigerden wild op en neer.

Het was opeens stil in de zaal.

'Licht aan,' riep één van de mannen, maar niemand reageerde en het bleef donker.

Toen zette de operateur of iemand anders van het bioskoopbedrijf een plaat op, een medley met Hongaarse melodieën door een hammondorganist.

De mannen stonden nu vlak bij mijn rij en ik bukte me, zogenaamd om iets van de grond op te rapen.

Naast me tikte een oude vrouw me op mijn arm. 'Zoekt u iets,' vroeg ze vriendelijk.

Een van de mannen kwam naderbij. Hij zag in het donker bijna niets, maar hij hoorde gepraat en zag het silhouet van mijn gebogen rug.

'Hé, kom er eens uit,' zei hij.

Ik richtte me op. 'Waarom die vervolging,' zei ik met een hoge stem.

Toen sprong ik op mijn stoel.

Ik keek om me heen. Ik zag de schimmen van de mannen die naar me toe renden, maar ook het publiek stond nu op. Ik zette me af op de dunne knieën van de vrouw die een gil gaf. Ik hoorde het kraken van haar brosse beenderen toen ik met kracht wegsprong.

Ik raakte een paar armen van mensen die hun handen naar voren strekten in een eerste schrikreaktie, maar toen kwam ik op de grond terecht, waar ik door de val mijn enkel bezeerde, maar dat zou ik pas later merken. Ik voelde even een korte pijnstoot, maar ik trok me er niets van aan.

Iedereen gilde en riep en de mannen konden me door de heen en weer rennende mensen niet meer ontdekken.

Ik wrong me naar voren waar ik de deur wist. Een van de mannen liep snel langs de voorkant van de zaal naar de deur toe in een poging de uitgang af te schermen, maar ik was er net eerder dan hij. Ik opende

de deur en rende over de grijze betonnen trap naar buiten. Achter me hoorde ik het heen en weer slaan van de deur maar toen ik buitenkwam en de straat uitrende wist ik dat ik veilig was, want ik had basketballschoenen aan en dan ben je sneller dan logge mannen op zware bruine schoenen die je willen grijpen.

Waarom eigenlijk? Ik hield mijn snelheid in, verbaasd door de ontdekking dat ik op de vlucht was geslagen zonder me goed te realiseren of er wel voldoende reden voor was. De mannen hadden het duidelijk op me gemunt, maar ik kon zo snel geen duidelijke oorzaak voor hun dreigende houding vinden. De oude man lag aan het andere eind van de stad, waarschijnlijk in een kleine witte ziekenhuiszaal, door niemand betreurd. De politie had de eerste stappen ondernomen, een getuigenverhoor van de buren, maar mijn naam kende niemand en de stad is zo groot.

De mannen konden daarom de bioskoop niet ingekomen zijn, het had blijkbaar met iets anders te maken, mijn uiterlijk misschien, of mijn omgang met Christiaan.

Ik sta voor een boekwinkel, het is de vierde mei. De boekhandelaar heeft een etalage gemaakt van boeken die herinneren aan de oorlog en ik kijk naar de platen, de oude affiches. Naast me staat een kleine vrouw met grote strakblauwe ogen. Ze kijkt ook naar de boeken maar ondertussen geeft ze kommentaar. Heeft ze het tegen mij?

‘Allemaal schorum,’ zegt ze. Haar elleboog port in mijn zij. ‘Tuig van de richel, dat zie je zo.’

Ik kijk naar de platen, weet niet wat ik moet antwoorden en ik weet ook nog steeds niet zeker of de vrouw het tegen mij heeft.

‘En die daar,’ ze wijst naar het portret van een oudere sombere man met een bril scheef op zijn neus, ‘dat is een jood, dat kan je zien.’

Ik kijk naar de vrouw. ‘Ik vind u belachelijk,’ antwoord ik haar waardig en de vrouw loopt snel van de winkel weg, haar tas zwaaiend in het ritme van haar snelle pas. Ik kijk weer naar het portret. Is het een jood?

Ik heb me het nooit afgevraagd, maar misschien heeft de vrouw gelijk.

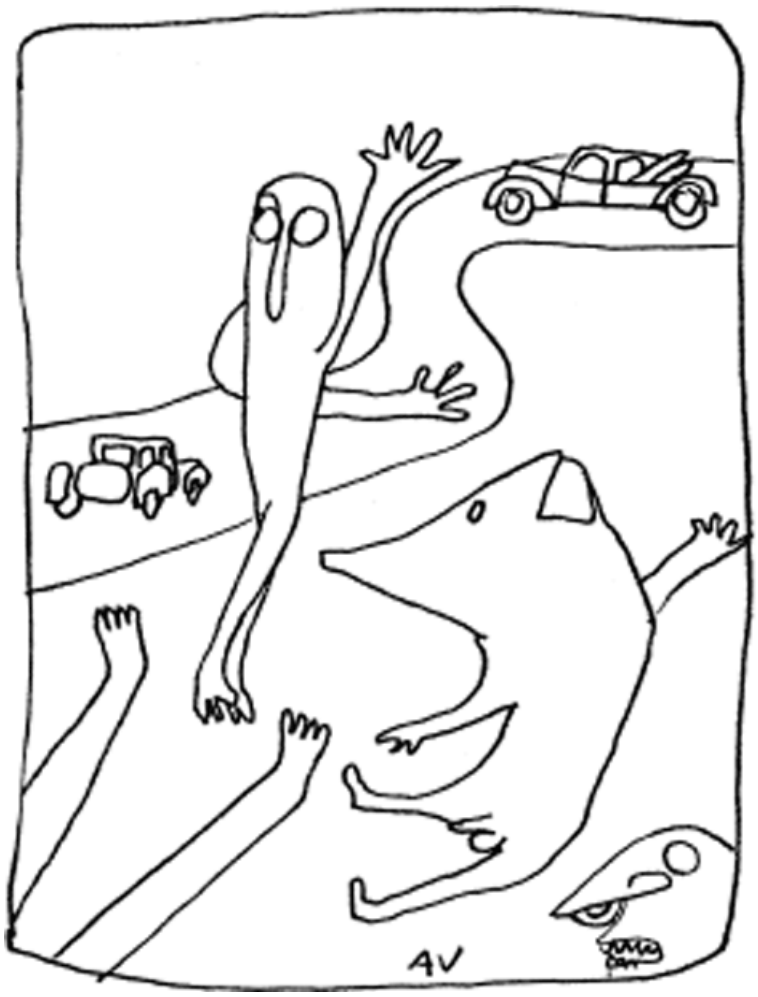
AV

Ik voel me tevreden over het antwoord dat ik haar gaf, want elke vorm van diskriminatie moet tegengegaan worden, dat hoeft niemand mij te vertellen.

Een jood is ook een mens, dat weet ik maar al te goed. Natuurlijk zijn ze wel een beetje apart en ze hebben iets inhaligs, maar ik zal ze er niet op aankijken, want ik ben tegen diskriminatie.

Toch besluit ik om thuis eens na te kijken in een groot standaardwerk over de oorlog of die man, die eens wat aan zijn bril moest laten doen, wel een jood was, of zoals mijn oom plechtstatig zei: ‘van het oude volk is,’ want redeneerde hij: ‘je moet geen jood zeggen, want dan worden ze kwaad.’ Van het oude volk, of Jodenman of Israëliet. Mijn oom was een ruimdenkend mens die wist wat iemand toekwam.

Ik voelde het zweet in mijn hemd lopen, mijn oksels prikten, zo warm heb ik het van het harde lopen en ik was toch al zo ver van de bioskoop dat het eigenlijk waanzin was om door te blijven rennen.

Ik zag, dat ik in de buurt van mijn ouders'huis was gekomen en omdat het nog net te vroeg was om naar huis en daardoor naar Christiaan te gaan, nam ik me voor een half uur bij mijn ouders door te brengen, ook al, omdat ik honger had en ik daardoor gelijk het verplichte maandelijkse bezoek achter de rug had.

Een glas melk, twee boterhammen, gekanker, ‘wat kom je nou laat, we gaan zo direkt al naar bed en dan ben je weer verdwenen’, laf geklets om een sfeer te scheppen van gekrenkte ouderliefde.

Ik wilde wat aan mijn vader vragen, nam daarvoor ook de praathouding aan die hem het meest aanstond, welwillende onderworpenheid, demonstratieve interesse voor zijn meningen, maar ik was te vroeg want de televisie stond nog aan, ‘en het programma is erg goed.’

‘Mijn god, nou kom ik eens een keer.’

Mijn moeder was kwaad. ‘Je weet toch, dat je vader heel hard werkt en dan heeft die man wat ontspanning nodig. Elke dag,’ klaagde ze door, ‘werkt hij van 's morgens vroeg tot 's avonds laat.’

‘Zes uur is hij thuis,’ verbeterde ik haar.

‘Nou, is dat niet godgeklaagd. Op zijn leeftijd door het spitsuur naar huis.’ Ze zuchtte.

Ik keek naar het gezicht van mijn vader, die inderdaad oud was. Het blauwe licht van de televisie flakkerde over zijn rimpels, de groeven naast zijn mond. Zijn ogen, klein en rood, traanden naar de vrouw die op het scherm stond te zingen, haar handen geheven, zwart, glimmend gelakt haar, de mond scheef bij elke noot.

‘Vind je dat nou mooi?’

Maar ik kreeg geen antwoord en ik at mijn boterhammen op, keek op mijn horloge.

Na de nieuwslezer mocht de televisie uit en mijn vader draaide zich naar me toe en vroeg wat ik wilde vragen. Er lag een half uur tussen het ogenblik dat ik hem een vraag wilde stellen en dit moment waarop hij naar me keek en antwoord wilde geven, en nu wist ik zeker dat het kijken naar een televisieprogramma een hiaat in het geheugen doet ontstaan en ik was van plan om daar eens over door te denken en eventueel een artikel aan te wijden in de hoop, dat een krant het zou plaatsen, want niets lijkt me heerlijker dan je naam te zien staan in een krant, 's morgens gemelijk opengevouwen door dikke burgermannen, die zich dan buigen over wat jij hebt geschreven en die dan goedkeurend knikken.

Ik heb wel eens een ingezonden brief geschreven, maar ik weet hoe de meeste mensen over dat soort brieven denken en daarom ben ik er mee gestopt.

‘En wat wou je nou vragen?’

Ik dacht even na.

‘Ik zag een film over de oorlog en zo en toen dacht ik opeens: wat deed mijn vader tóen precies en zoiets dacht ik, maar eigenlijk is het helemaal niet belangrijk.’

Ik had geen zin om hem te vertellen dat ik naast een vrouw voor een boekenwinkel stond en dat zij, toen ze het over de joden had, me sterk aan mijn vader deed denken.

Mijn vader keek me aan en draaide zich toen van me af.

‘Je moet weten,’ zei mijn moeder ongewoon fel, met een harde hoge stem, ‘dat je vader in de eerste plaats aan zijn gezin dacht. Jij was klein en ik was vaak ziek en dan kan je je wel storten in allerlei onverantwoordelijke avonturen, maar wat bereik je daarmee. Niks dan ellende. Dat soort dingen was voor avonturiers en voor mensen, die toch in de gevangenis zouden komen. Ons soort mensen houdt zich afzijdig van dat soort dingen en nou weet je precies wat je vader heeft gedaan en nou weet je ook dat ik me altijd achter hem heb gesteld.’

Haar toon had een bijzondere agressiviteit en ik keek haar verbaasd aan, want in mijn vraag lag nog geen aanval opgesloten of ze vermoedde al een aanval, eventueel vanuit zichzelf. ‘Je moeder heeft gelijk.’ Mijn vader draaide zich weer terug. ‘Jullie jonge jongens denken over dat soort dingen veel te gemakkelijk, maar zo eenvoudig lag dat niet en bovendien heb ik wel eens wat gedaan, helemaal stil zat ik niet.’

Hij zweeg even, zei toen: ‘Ik kreeg op mijn werk eens zo'n illegale krant, voddig papier, en ik was het er ook wel niet mee eens maar ik heb mijn mond gehouden, ik heb de man die het aan me gaf niet aangegeven.’

‘Je hebt het zelf in de brievenbus van de buurman gestopt, zoals die vent van je werk dat aan je vroeg,’ vulde mijn moeder aan. Mijn vader zakte vermoeid terug in zijn stoel. ‘Ik ben geen lul geweest,’ zei hij.

Mijn moeder schonk de allerlaatste kop koffie in, ‘want we gaan nu echt naar bed en over dit onderwerp praten we niet meer, want dat heeft geen enkele zin.’ Ik voelde me vies en plakkerig en ik nam me dan ook voor om als ik thuis zou komen onmiddellijk onder de douche te gaan want een schoon lichaam is heel erg belangrijk en dat was een van de eerste dingen die ik van mijn vader had geleerd.

Ik stond op en liep naar de gang. ‘Ik kom nog wel eens langs.’

Mijn vader wuifde met zijn hand, gaapte daarna zodat hij dezelfde hand naar zijn mond moest brengen. Mijn moeder liep me achter na en ze drukte me een briefje van tien in mijn handen. ‘Dan eet je weer eens een keer goed. Je kan van je moeder niet zeggen dat ze nooit voor je gezorgd heeft.’ En ze glimlachte tevreden.

‘Dag,’ zei ik, en ik rende de trappen af naar beneden.

Christiaan bladerde in zijn agenda toen ik thuiskwam.

Hij keek niet eens op en mompelde iets wat ik niet eens kon verstaan.

Ik voelde me teleurgesteld want eigenlijk had ik verwacht dat hij erg blij zou zijn, dat ik, zij het erg laat, was thuisgekomen.

‘Ik moet deze week naar een bruiloft,’ zei hij, ‘een nichtje van me en je weet hoe dat gaat, je moet er nu eenmaal bij zijn. Verdomd vervelend, dat wel. Heb je zin om mee te gaan?’ Ik ging op de divan liggen en dacht even na. Het zou wel eens goed voor Christiaan zijn dacht ik, als ik zijn verzoek zou afwijzen, maar aan de andere kant was ik veel te nieuwsgierig naar de familie van Christiaan en ik zei, dat ik wel mee zou gaan.

‘En daarna gaan we ergens in de stad eten,’ zei ik.

Hij keek op. ‘Hoezo?’

‘We hebben nu zat geld en bovendien is het goed om van tijd tot tijd gezond te gaan eten.’

Christiaan liep naar de tafel en telde snel het geld dat er lag. ‘Zoveel is het nu ook weer niet. Zeker niet om er eens fors van te gaan eten. Het was een mager akkefietje, dat moet je toegeven en vergeet je onze plannen niet?’

Ik kreeg er de pest in. ‘Verdomme,’ zei ik, ‘een keer goed eten. Het geld heb ik toch zelf verdiend en je kan niet ontkennen dat ik er wel wat voor over heb gehad. Ik wil eens chique gaan eten. Kikkerbilletjes en zo.’

Christiaan lachte. ‘Jezus nog aan toe. Kikkerbilletjes, hoe kom je daar aan.’ Hij viel in een stoel en begon te lachen. Zijn dikke gezicht werd rood en ik hoopte dat hij zou stikken, zo kwaad werd ik op hem.

Ik zou er wat aan kunnen doen. Een van de zijden kussens pakken die ik in de Bijenkorf had gekocht en daarmee naar Christiaan toelopen die niet eens zou zien wat ik van plan was, zo dichtgeknepen had hij zijn ogen, terwijl het zweet over zijn voorhoofd stroomde van het lachen.

‘Hij begon al harder te lachen. Ik weet niet wat hem overkwam, eerst

werd hij al roder en roder en toen opeens wit. Zijn lachen hield op en daarvoor in de plaats hijgde hij alleen. En dat hield toen ook op.'

'En u deed niets.'

'Ik heb zijn overhemd losgeknoopt, waarbij het me opviel dat hij geen haar op zijn borst had. Dat dacht ik nog: wat is hij wit en glad.'

'En verder.'

'Ik ging naar de keuken om een glas water te halen en toen ik terugkwam was hij stil.'

'En dat was het?'

'Ja en ik heb veel verdriet, want ik mocht hem wel.'

Ik schudde hem door elkaar. 'Hou verdomme op idioot, wat is er zo belachelijk aan kikkerbilletjes, heb jij ze dan wel eens gegeten. Ik niet en ik wil het eens een keer.'

Ik ging weer zitten, pakte de krant en probeerde te lezen. Christiaan hield op met lachen.

'Ik lachte niet om jou, maar gewoon omdat ik ergens aan moest denken.'

Hij hield even op.

'Als het je interesseert.' Zijn stem klonk zo dwingend, dat ik de krant weglegde en zei: 'Ja, natuurlijk, Christiaan.'

'We woonden bij de Boerenwetering. Weet je dat nog.'

Ik kon me de smalle vaart met kroos en lege konservenblikjes begrenzing van een nieuwe stadswijk nog herinneren. 'Daar ging ik heen met een aardappelmesje en wat lucifers. Ik had gelezen over kikkerbilletjes en dat ze zo lekker waren en ik wilde dat proberen. Aan de kant van het water waren veel kikkers, magere groene mensjes, die door het gras sprongen en die niet uitkeken welke richting ze opgingen, zodat je ze alleen maar hoefde op te vangen als ze naar het water vluchtten.

Ik had er een gevangen. Lichtgroen, blauw bijna met een gele buik. Nu had ik gehoord dat kikkerbilletjes het lekkerst zijn als ze worden afgesneden van een levende kikker en daarom stak ik het mes in de bovenkant van zijn achterpoten. Hij wrong om los te komen. Het is niet gemakkelijk

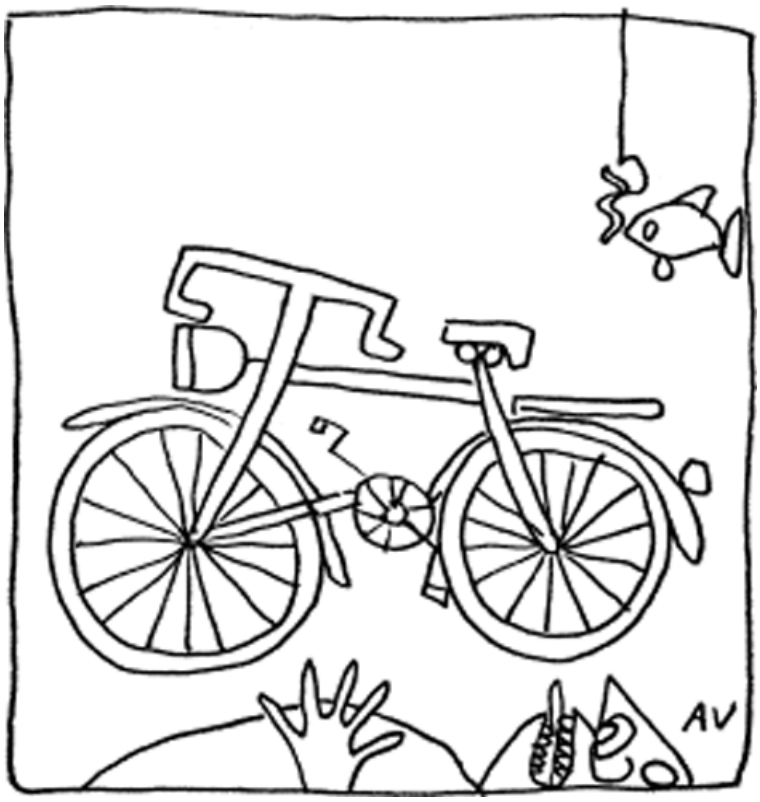
AV

om een levende kikker vast te houden. Na veel moeite had ik twee schijfjes van zijn poten gesneden en ik liet de kikker los. Hij schoof door het gras naar het water. Ik legde de twee schijfjes op een grote steen en volgde het dier. Bij het water bleef hij even liggen, ook toen hij me aan zag komen. Ik pakte hem niet meer vast, vooral niet omdat een drabbige gele vloeistof zich van zijn achterlijf losmaakte.

Toen schoof hij het water in waar hij bleef drijven. Langzaam dobberde hij naar het midden van de vaart tot hij vastraakte in het kroos. Hij bewoog niet meer. Ik liep terug naar de steen maar ik had geen trek meer in kikkerbilletjes. De schijfjes lagen ook al in een plasje van het gele vocht en ik gaf een trap tegen de steen, de schijfjes waren verdwenen.' Christiaan lachte weer. 'Begrijp je nou, waarom ik zo moest lachen?'

'Nee,' zei ik, 'maar ik begrijp zoveel niet van je.'

'Dat moet ook,' zei Christiaan.

[VI]

'Een taartje en een glas sherry zeker?' De dikke vrouw die tegen me sprak keek met haar rechterwang tegen me, want haar ogen keken naar een man drie stoelen verderop.

'Graag, mevrouw,' zei ik en ze gaf me een kop koffie.

Ik keek om me heen in de hoop dat ik Christiaan zou zien, maar hij was al een half uur geleden de kamer uitgegaan en nu zat ik met een tiental dikke mensen in een te kleine kamer en ook de bruid was weg en de bruidegom vulde allerlei formulieren in van een verzekering die een van zijn ooms net aan hem had kunnen slijten.

Ik stond op en liep de kamer uit. Christiaan stond in de gang, hij praatte met de moeder van de bruid en hij keek bezorgd. 'Ik zie je straks, heb wat te bespreken, je weet wel.' Maar ik wist niets en omdat de wc bezet was en ik hoopte dat er op de bovenverdieping nog een wc zou zijn, liep ik de trap op.

Boven was het stil, maar ik kon geen wc vinden, wel een diepe kast waarin een strijkplank stond.

Ik keek naar de deuren en ik hoorde iemand lachen. Ik deed een van de

deuren open en ik stond in de slaapkamer, waar ik de bruid zag liggen haar lange witte jurk opgetrokken tot boven haar heupen en haar sleep over het kussen uitgespreid.

Een van de dikke mannen die ik ook beneden had gezien lag op haar, zijn broek tot op zijn enkels geschoven en ik sloot de deur, bang dat ik gezien zou worden.

Ik liep de trap af, glimlachend, want het leek me een mooi verhaal om aan Christiaan te vertellen.

Die stond beneden aan de trap.

‘Wat deed je nou boven?’ wilde hij weten.

‘Ik zocht de wc maar die was er niet. Weet je wat ik wel zag. Je nichtje en ze lag te neuken in de slaapkamer met een van die kerels van binnen.’

‘Daar is ze de bruid voor,’ zei Christiaan en hij pakte me bij mijn arm.

‘Grote stunt,’ zei hij toen.

‘Wat?’

‘Je gaat naar de kade hierachter en haalt een paar flessen jenever, maar snel.’

‘Wat is daar voor een stunt aan, al ons geld gaat naar de knoppen.’ Christiaans gezicht vertrok van woede. ‘Verdomme, ga je nou. Ik weet verdomme heus wel wat ik doe. Vandaag beginnen we met ons plan.’

Ik telde mijn geld na. ‘Drie flessen,’ zei ik.

‘Da's goed,’ zei Christiaan, ‘maar als je ze binnenbrengt, laat je ze aan niemand zien. Je houdt ze onder je jas verborgen en je brengt ze zo snel mogelijk naar de keuken, want daar ben ik.’

Ik haalde drie flessen en toen ik ze binnensmokkelde, de flessen als borsten onder mijn jas, liep ik naar de keuken waar Christiaan een emmer op de aanrecht had gezet.

‘Mijn tante schijt peulen,’ zei hij, ‘de drank is op en ze zijn door hun centen heen, we zullen haar helpen.’

Zenuwachtig schroefde hij de doppen van de flessen af en goot de jenever in de emmer.

Toen zette hij de emmer bij de gootsteen.

‘Roep mijn tante en een paar andere familieleden, geeft niet welke.’

Hij was duidelijk opgewonden en ik verbaasde me over Christiaan die ik nooit zo had gezien. Dikke druppels hingen aan zijn wenkbrauwen en ik was bang dat ze in de emmer zouden vallen, want dan had ik geen trek meer in de drank.

Ik liep zonder te vragen wat er zou gebeuren de keuken uit en haalde zijn tante en zijn oom en nog een andere man die ik niet kende.

Ik liep voor ze uit naar de keuken en toen iedereen zich naar binnen had gewrongen, want de familie was dik en de keuken klein, zagen we dat Christiaan de emmer onder kraan hield.

Er stroomde water in de emmer, niet veel, maar het geheel gaf wel de indruk dat hij de emmer net geheel had gevuld. ‘Zo,’ zei hij.

Hij zette de emmer op de grond en keek er aandachtig naar. ‘Wat moet ik nou met water,’ zei zijn tante. Ze keek naar de emmer die aan haar voeten stond.

Christiaan hief zijn rechterhand.

‘En laat het nou wat anders zijn,’ zei hij plechtig, en ik moest lachen.

Christiaan keek me woedend aan maar dat zag zijn tante niet.

Ze doopte voorzichtig haar vinger in de emmer en likte aan het vocht wat ze er uithaalde.

Toen keek ze Christiaan aan. ‘Godverdee,’ zei ze. ‘Wat heb je nou gedaan.’

Ze draaide zich om en liep snel de keuken uit naar de kamer waar we haar schelle stem konden horen vertellen dat Christiaan water in een emmer had gedaan en alleen door er lang naar te kijken, jenever van had gemaakt.

De oom pakte een glas en doopte dat in de emmer. Hij proefde voorzichtig.

‘Christiaan,’ zei hij toen langzaam, ‘ik weet niet wat ik hier van zeggen moet.’

De familie kwam de keuken binnen en iedereen kreeg een glas en moest weer horen hoe Christiaan de emmer met water had gevuld, ‘want dat heb ik zelf gezien. Hij stond daar onder de kraan en hij deed water in die emmer.’

Ik liep met Christiaan de keuken uit.

In de hal trok hij zijn jas aan. ‘Waarom ga je nou weg,’ zei ik.

‘Heb jij dan nog geld. moet je eens zien, nog vijf minuten en die emmer is leeg.’

Zijn tante kwam hem achterop en ik zag hoe de bruid de trap afdaalde.

Ik dacht aan de spermavlekken in haar witte bruidsjurk en aan haar vrome gezicht waarmee ze haar man, die nog steeds in de kamer bezig was met de verzekeringspapieren, aan haar lijf zou laten komen. Alsof hij de eerste was die zijn door veelvuldig kantoorwerk nauwelijks meer te stijven penis bij haar binnen mocht brengen.

‘Dag,’ zei Christiaan tegen haar en tegen zijn tante: ‘Nee, echt, ik kan niet langer blijven.’

Zijn tante nam zijn hand en gaf er een zoen op.

‘Jij bent altijd veel meer waard geweest dan al die anderen, dat heb ik laatst nog tegen je moeder verteld en nu wordt dit vandaag toch maar even aangetoond. Nietwaar, Frits? Zei ik niet laatst: die Christiaan heeft zoiets speciaals?’

Christiaan keek verlangend naar de trap. ‘Het is goed, het is goed,’ mompelde hij. ‘Ik heb die gaven ook niet van mezelf.’ En hij keek naar boven naar de bruine lamp met donkergroene franje alsof hij door de lamp en het plafond naar iets anders keek.

Zijn tante volgde zijn blik. ‘O, juist,’ zei ze, ‘ik zal niets meer vragen.’

Ze veegde met haar vinger wat stof van de lampekap, gaf ons nog een taartje en wij liepen de trap af naar beneden.

‘Dit was pas het begin,’ zei Christiaan tegen me. Hij zocht zijn portemonnaie en keek erin. ‘Maar nu is ons kapitaal weer naar de knoppen.

Ik ben bang dat je er vannacht weer op uit moet.’

‘Goed,’ zei ik. Ik dacht aan de manier waarop Christiaan vandaag van het huwelijk van zijn nichtje een heel bijzondere dag had weten te maken, een dag, waarvan ik blij ben dat ik erbij was.

‘Het was wel grappig,’ zei Christiaan. Hij doelde op het huwelijk en ik zei: ‘Ja.’

‘Al die mensen,’ vervolgde hij, ‘ze zijn net instrumenten.’ Hij floot tus-

sen zijn tanden. ‘Het heeft wel wat,’ zei hij, ‘al die klompen vlees in dat kamertje. Als je ze in de fik steekt, smelten ze.’

‘Nogal,’ zei ik.

[VII]

Ik stond bij de bus, mijn moeder keek naar me vanuit de verte. Haar fiets leunde tegen haar heup, ze had een groene baret op en een lange rok met vlammen en ik geneerde me voor haar.

‘Blijf daar nou maar staan,’ zei ik, ‘dan zie je me ook weggaan.’ Ze knikte en zei vrolijk: ‘Ja, hoor,’ want zelf was ze er geloof ik ook niet zo op gesteld om tussen alle vrouwen in te gaan staan. Ze had iets flirterigs over zich, gericht op de oudere onderwijzers van mijn school. Ik lette daar niet op, alleen raakte ik geïrriteerd door haar vreemde manier van lachen alsof ze de lach weer inslikte en ik lette dan ook op haar keel of ze slikbewegingen maakte, maar het geluid klonk als gekwaak, daarvan ben ik nu nog overtuigd.

De onderwijzers letten nauwelijks op haar, maar ze bleef bij de boom staan en keek niet naar mij, maar naar de onderwijzers en naar de kinderen die de bus in wilden dringen, en ik vond dat ze keek alsof zij de schoolreis had georganiseerd en ik dacht: ‘Idioot.’ Niet alleen omdat het idee dat mijn moeder het reisje had georganiseerd belachelijk was, maar ook omdat ik er een hekel aan had om met veertig kinderen in een bus te gaan. Ik was bang voor al die schreeuwende jongens en meisjes. Hoe vaak rende ik uit school niet hard naar huis, in de hoop niet mee te hoeven doen met de spelletjes die ze speelden, met de vechtpartijen die tijdens de lesuren al werden georganiseerd. En nu moest ik drie volle dagen met ze weg. Mijn moeder zwaaide met haar zakdoek met langzame trage bewegingen toen de bus wegreed en ik door de achterruit naar haar keek. Ik zwaaide niet terug.

Het vakantie-oord, waar we werden ondergebracht met grote vrouwen in groene pakken was een hel en ik verstopte me in de bossen tot 's avonds laat de bel luidde om naar de slaapzaal te gaan.

Ik begon pas te lachen als we teruggingen, want ik was het liefst alleen en mijn moeder zei alleen maar: ‘Wat krijgen we nou,’ toen ik dicht tegen haar aangedrukt zo snel mogelijk naar huis wilde.

AV

‘Hou je dan helemaal niet van feesten.’

Christiaan keek zo verbaasd dat ik moest lachen.

‘En wat dan nog?’ Ik draaide me om, een hele slag en nog een en ik hoopte dat hij over iets anders zou gaan praten en dat deed hij.

‘Het is een doodgewone hoer, weet je wel, maar wel een stuk.’ Zijn handen gaven de vorm aan.

‘En waar is ze nou.’

‘Thuis, denk ik.’

‘In mijn kamer.’

Hij keek voor zich uit. ‘Onze kamer, dacht ik.’

Ik gaf hem gelijk.

‘Maar die griet, hoe heet ze.’

‘Weet ik niet, zeg maar wat.’

‘Die griet, wat moet ze bij ons.’

Christiaan bleef staan. ‘Weet je wat het is,’ zei hij. ‘Ze is onder de indruk van ons plan. Ze ziet er wat in, weet je en ze ziet wat in mij, geloof ik, want ik straal uit. Of vind je van niet?’

‘Ja, natuurlijk,’ zei ik en ik dacht aan de jenever en aan het geld, dat we niet meer hadden.

‘Ze blijft bij ons wonen. Voorlopig natuurlijk en het is wel goed een griet erbij dat geeft een safe gevoel.’ Ik was bang, maar dat zei ik niet tegen Christiaan. Ik was er zeker van dat ze zich tussen mij en Christiaan zou dringen en dat ik daardoor de belangrijke plaats die ik mezelf in de nieuwe beweging had toebedeeld zou kwijtraken.

Aan de andere kant trok het me wel aan. Een vrouw in mijn kamer, ze zou de eerste zijn.

‘Waarom zei je: hoertje?’

Christiaan wist het niet. ‘Maar,’ zei hij, ‘iedereen zegt het. Ze schijnt ook al syfilis gehad te hebben en zo. En een kind, weet ik veel.’

‘O, ja. Hoe ziet ze er uit?’

Christiaan gaf geen antwoord en ik dacht: ze zal wel flinke tieten hebben. Ik weet niet waarom ik dat dacht, maar een hoertje: dan zal het wel zo zijn.

Ik streek met mijn hand over het witte vel van haar borsten die over de lakens stroomden.

Ze drukte zich tegen me aan.

‘Lekker?’ zei ik.

Ze knikte.

Ik keek naar de lamp, dacht even: zal ik hem uitdoen, maar ik wilde toch wel zien hoe ze ging liggen als ik de lakens wegtrok.

‘Komt Christiaan gauw terug?’ vroeg ze.

Ik zei van niet en dat wist ik ook, want Christiaan had nog veel te doen die nacht zei hij toen hij wegging en hij fluisterde: ‘Pak haar maar.’

Ik dacht dat hij jaloers was omdat hij dik was en vet, maar toen ik later aan zijn gezicht terugdacht, ongeïnteresseerd toen hij de naam van het meisje noemde, vergat ik de jaloezie.

‘Hoe oud is die Christiaan?’

Ik dacht even na. Hoe oud was Christiaan. ‘Tegen de dertig, geloof ik.’

‘En jij?’

‘Negentien.’

Ik schoof mijn hand naar beneden tot ik met mijn vingers over haar warme, wat vochtige dijen streek.

Ik voelde haar benen over de mijne slaan en ik dacht aan een mogelijkheid om het gesprek van Christiaan op mij te brengen en liever een mogelijkheid om mezelf op haar te brengen. Als ik daar aan dacht voelde ik het zweet onder mijn armen prikken en ik voelde hoe mijn pik tegen haar been drukte, zo hard, dat het pijn deed.

Ze tikte er met haar vinger tegen.

‘Je hebt er zin in,’ zei ze.

Ik lachte kort.

‘Nou, kom dan.’

Ze spreidde haar benen, trok aan mijn pik.

Ik kwam met een schok overeind, klemde mijn vingers om haar schouders en drong naar binnen. ‘Lekker,’ zei ze, ‘geef hem er van langs’ en ze lachte, terwijl mijn ogen keken naar de deur, waar ik Christiaan vreesde.

Ik zat in de trein, 's avonds. Buiten kon ik niets zien. Tegenover me zat een jongen, lang en blond, zijn handen, smal en wit, lagen gespreid op zijn knieën.

Tegen de bak, schuin weggezakt, een cello en ik was jaloers, want een een cello spelen, dat kon ik niet en ook geen piano en wat kan ik eigenlijk wel?

De jongen keek me niet aan. Hij staarde naar buiten. Waar ik niets kon ontdekken en ik stelde me voor dat hij aan zijn cello dacht en ik moest me beheersen om geen trap tegen het instrument te geven.

Ik probeerde mijn handen gespreid op mijn knieën te leggen, smal en wit.

‘Wat doe je eigenlijk.’

Ik haalde mijn schouders op.

‘Zomaar wat. Ik help Christiaan, we zijn met iets bezig.’ Ze zei, dat ze iets had gehoord, ‘en Christiaan wilde, geloof ik, dat ik mee zou helpen, maar ik weet niet of ik dat kan.’

Ik legde mijn hoofd op haar buik, die ik hoorde knorren en trommelen.

‘Dat weet ik niet,’ zei ik.

Toen hoorde ik Christiaan de trap op komen.

Ik schoot overeind, graaide wat kleren van de grond en fluisterde dat hij er aan kwam. Het meisje begon te lachen. ‘Wat geeft dat nou.’

Christiaan liep langs ons bed naar het raam waar hij ging zitten. ‘Een drukke avond,’ zei hij, ‘Jezus nog aan toe.’

Hij deed zijn ogen dicht en ik maakte van die gelegenheid gebruik om me snel aan te kleden. Het meisje draaide zich om en viel in slaap.

Ik zette koffie en dronk snel een kop leeg.

‘We moeten er van door,’ zei Christiaan toen.

‘Waarheen.’

‘Een eind rijden.’ Hij schoof de gordijnen van elkaar en wees naar beneden waar ik een grote oude Amerikaanse auto zag staan.

‘Dat is het eigendom van de firma,’ zei Christiaan spottend. ‘Vanavond losgekregen van een vurig aanhangster van ons.’

We liepen naar beneden, het meisje bleef in bed, merkte niet dat we verdwenen.

De auto reed goed, dat moest ik Christiaan toegeven. Hij reed snel de stad uit, en buiten op de grote weg bracht hij de kilometerteller naar 160. ‘En dat is nog niet eens zijn maximum,’ zei hij trots.

We reden een half uur door, sloegen toen de weg af.

‘Waar gaan we naar toe?’

Christiaan keek op zij. ‘Naar ons volgend objekt,’ zei hij, ‘en dit keer een belangrijke. Geen kinderachtig gedoe, zoals de vorige keer, toen je maar een paar tientjes te pakken kon krijgen. Big business deze keer.’

Ik stak een sigaret op.

‘Hoe weet je dat?’

Hij glimlachte, maar antwoordde niet.

Ik had geen flauw idee waar we reden en toen ik er naar vroeg zei Christiaan: ‘Het is gewoon beter dat je dat niet weet, kunnen ze je ook niets maken.’

‘Maar ze krijgen me toch niet te pakken.’

‘Natuurlijk niet schatje, maar ik neem alleen maar maatregelen voor het geval dat er iets bijzonders gebeurt. Hoe kan jij nou iets bekennen, terwijl je niet eens weet waar je bent geweest.’

Ik knikte dat ik het begreep.

Opeens minderde hij vaart en we reden langzaam over een smalle geasfalteerde weg langs een paar boerderijen, toen een tijdje langs een weiland.

Daar stopte hij.

De lichten schenen over de weg langs een paar bomen, een hek.

‘Nou stap je hier uit,’ zei hij, ‘en je loopt een honderd meter. Daar zie je aan je linkerkant een kleine boerderij en daar is het. Een vrouw in haar eentje, haar man ligt in het ziekenhuis. Ik geef je een half uur, desnoods iets langer. Je weet, dat ik hier sta.’

Hij boog zich voor me langs en opende het portier.

Ik stapte uit en liep de weg op. Achter me doofde Christiaan de lampen

van de auto en toen ik omkeek zag ik alleen het rode puntje van zijn sigaret dat oplichtte en weer wegviel.

Toen ik de boerderij zag en ik weer omkeek kon ik de auto niet meer zien. Ik bleef even staan.

‘Bomen waaien,’ moet ik gezegd hebben als ik vanuit de keuken naar de hoge ritselende bomen keek.

‘Vakantie bij mijn grootouders, ontelbare vakanties als mijn ouders weg waren, god weet waar ze heen gingen. ‘Bomen waaien,’ en de hele familie nam me op en vertroetelde me. ‘Arm kind,’ zei een tante.

Ik had een hekel aan haar omdat er altijd een straaltje spuug over haar stoppelige kin liep en ze me altijd een zoen wilde geven waarbij ik dan mijn hoofd afwendde. ‘Hij is bleu,’ zei mijn oma dan en ik wees naar buiten en zei: ‘bomen waaien.’

Later merkte ik dat de bomen veel kleiner waren en de familie geïrriteerd raakte als ik aan kwam fietsen met een briefje van mijn moeder of ik daar een paar weken mocht blijven, ‘want jullie begrijpen het wel.’

Nou, of ze het begrepen en ik moest dat ook duidelijk weten.

Het was een kleine boerderij en ik betwijfelde of er wel zoveel geld zou zitten als Christiaan me zei, maar aan de andere kant kon je het met die boeren ook nooit goed weten. Ze waren vaak veel rijker dan je dacht, dat wist ik uit de kranten.

Ik liep over het smalle grintpad dat langs de boerderij voerde.

Aan de voorkant was een raam verlicht, maar ik durfde er niet heen te lopen, bang dat ik vanaf de weg gezien zou worden. Dus liep ik langs de boerderij naar de achterkant, waar ik hoopte dat ik een deur zou vinden die ik gemakkelijk open zou kunnen krijgen.

Het was koud en de wind sloeg de boomtoppen tegen elkaar. Tegen het huis waren de bladeren opeengeveegd en ik schoof er met mijn schoenen, die nat werden en sopten van het water, doorheen.

Mijn handen veegden over de ruwe stenen die soms los zaten, want het was een oud huis en dieper dan ik had verwacht. Het duurde een tijd voordat ik aan de achterkant kwam.

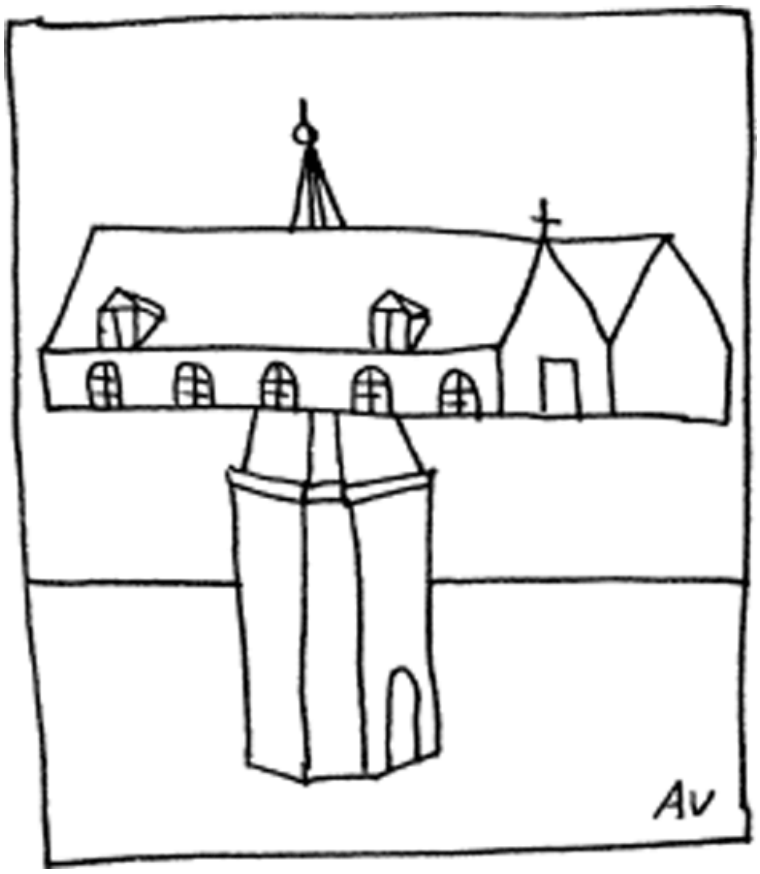
Av

Daar was een stenen plaatsje, beton, geloof ik, maar dat kon ik in het donker niet goed ontdekken en er stond een auto.

Ik schrok, want opeens was ik bang dat er bezoekers waren. Ik bleef staan.

Ik hoorde geen geluid dan dat van de wind en van een raam dat met een monotone regelmaat open en dicht sloeg.

Toen liep ik weer terug naar de voorkant van het huis want ik wilde weten of de vrouw alleen was en daarvoor nam ik zelfs het risiko om van de weg af gezien te worden.

Even later stond ik voor het huis naast het raam, waarachter ik het licht wist, dat met een zwakke bundel de ruitvormen van de raamsponningen in het gras aftekende.

Ik draaide me om met mijn buik naar de stenen en ik bewoog mijn hoofd voorzichtig in de richting van het raam. Ik luisterde naar geluiden op de weg, maar ik hoorde niets en toen keek ik naar binnen.

Ik zag de vrouw alleen in haar kamer en ze las de krant, haar bril scheef op haar neus, met een touwtje vastgemaakt door het ontbreken van een van de poten aan haar rechteroor.

Ik bleef een minuut of vijf staan om er zeker van te zijn dat een eventuele bezoeker niet even de kamer uit was, maar niets veranderde en de vrouw keek ook niet naar de deur om te zien of iemand terug in de kamer zou komen. Ik liep nu sneller dan de eerste keer weer naar de achterkant van het huis, waar ik naar het raam zocht dat nog steeds in een rustige regelmaat klepperde.

‘Je moet zodra je binnen bent onmiddellijk toeslaan,’ zei Christiaan rustig, terwijl hij ingespannen op de weg tuurde.

‘Zeg nou maar niets.’

‘Ik wil dit zeggen,’ heftig opeens, ‘je bent namelijk iemand die de mensen nog laat praten, om hun hachie laat smeken. Dan krijg je daarna last, wroeging, god weet hoe je dat noemen wil. Je moet slaan, hard en snel, het geld pakken en weg zijn. Zo snel moet het allemaal gaan dat je je het gezicht van zo'n mens niet kan herinneren, dan hoef je daar

ook niet van te dromen, wat je met die oude man gedaan hebt, hem laten kletsen, dat is verkeerd.' Ik zweeg.

Ik had het raam gevonden. Het was niet hoog en ik kon gemakkelijk naar binnen komen zonder zelfs mijn jas uit te trekken, want het was breed en liet veel ruimte over.

Ik stond in een grijze koude ruimte, vroeger gebruikt als stal merkte ik, want door de ruimte heen liep een smalle ondiepe geul om het water weg te laten lopen.

Er stond een roodbruin kastje, een paar emmers en een oude fiets.

In een hoek brandde een kleine lamp, waarschijnlijk om de vrouw als ze naar de wc wilde in de nacht makkelijk de weg te wijzen zonder dat ze hoefde te struikelen over een van de kartonnen dozen die naast de deur stonden.

Ik liep naar de tegenover mij half geopende deur en liep een vertrek binnen met linoleumtegels op de vloer wat de keuken bleek te zijn.

Ik deed het licht aan wat niet nodig was, want het gas stond aan en dat gaf genoeg blauw licht om alles te kunnen zien, maar meer licht zou me een veiliger gevoel gegeven hebben.

'Stel je niet zo aan, in die gang is niets.' Mijn moeder keek me streng aan en gaf een klap op het boek dat ze op haar schoot hield. 'Je hebt vast een slecht geweten. Mensen met een slecht geweten zijn bang in het donker.'

Ik kon het niet uitleggen en huilend liep ik de kamer uit, de donkere gang in waar het licht nu al weken kapot was, maar dat was niet erg volgens mijn moeder want zij kon de weg naar de slaapkamers boven wel dromen en in die tijd, een van de laatste oorlogsjaren, was het niet gemakkelijk om aan iets luxueus als een gloeilamp te komen.

Nauwelijks was ik in de gang of de donkere vrouwen stormden al op me af. 'Klein sekreet,' gilden ze en hun rokken sloegen tegen mijn gezicht.

Ik rende zo snel mogelijk de trap op, waar altijd een roe los lag zodat ik struikelde en mijn knieën schaafde aan de kokosloper.

De leuning kraakte door de heftigheid waarmee ik hem vastpakte en naar boven rende, maar overal wist ik de zwarte vrouwen die me bekogelden met hun lach. Achter mij werd een deur geopend en mijn moeder riep: ‘Wil je wel eens rustig aan doen, iedereen slaapt al. Ben je nou gek geworden,’ maar ik luisterde niet naar haar, want ik had mijn kamertje bereikt waar ik snel de lichtschakelaar omdraaide.

Hier was ik veilig en terwijl ik mijn moeder beneden nog hoorde praten met er tussen door de donkere stem van mijn vader die haar tot rust maande waarna de deur weer werd gesloten, keek ik mijn kamertje rond en ik wist dat ik een nacht lang weer veilig was. Mijn licht moest wel uit maar ik had een verbond met de donkere vrouwen gesloten.

Op mijn kamertje zouden ze niet komen. Ik kleedde me uit. Het bed, de stoel met mijn kleren en de gordijnen die heen en weer bewogen door de tocht die door de kieren in het raam naar binnen trok, werden nog vertrouwder.

Omdat er maar twee deuren in de keuken waren vermoedde ik dat tegenover mij de deur was die naar de huiskamer leidde.

Ik liep langzaam naar de deur, uit mijn jaszak nam ik een loden met linnen omwikkelde staaf.

Na een tijdje zei ik: ‘hoe moeten ze dan zeggen waar het geld is.’

Christiaan: ‘Als ze wat zeggen liegen ze toch. In dat soort huizen, bij die mensen ligt het geld in de linnenkast of in de la van het dressoir.

Die hebben geen brandkast of verborgen plekken. Neem mijn raad aan, sla toe.’

Ik deed voorzichtig de deur open. De vrouw zag ik vlak bij me, haar achterhoofd naar me toe, ze bewoog zich niet. De deur maakte geen enkel geluid en ik bleef staan. Door het raam keek ik op de weg, maar het weer was zo slecht, de regen sloeg tegen het glas, dat ik niet bang hoefde te zijn dat er mensen op de weg zouden lopen, en auto's reden zo snel langs dat ze niet zouden zien dat een vrouw over enkele sekon-

den neergeslagen zou worden. Ik deed een stap naar voren en ik keek gespannen naar het hoofd van de vrouw dat breed was met dun haar op een schilferige huid, die wit en vaal door het grijze vette haar schemerde.

De staaf hief ik boven mijn hoofd en ik schatte even de afstand. Een onderdeel van een sekonde maar. Toen sloeg ik hard toe.

Ik voelde de schok in mijn arm en mijn schouder. Pas dagen later zou ik merken dat de rechterkant van mijn lichaam stijf en pijnlijk was.

De vrouw sloeg voorover en ik sprong naar voren in een eerste reaktie om haar voor vallen te behoeden, wat een belachelijke handeling was.

De vrouw moet al dood zijn geweest voordat ze de grond raakte.

Ik stond naast haar lichaam dat hopeloos in de knoop met haar armen scheef opzij op het tapijt lag.

Ik zag geen bloed en dat verbaasde me, want ik had het idee dat haar schedeldak verbrijzeld moest zijn. Maar toen ik me voorover boog zag ik dat alleen haar haar wat geplet en onrustig om haar hoofd gekringeld zat. Ik keek om me heen naar een doek of iets dergelijks. Toen ik niets zag nam ik een kanten kleedje van het dressoir en dat wikkelde ik om mijn hand.

Toen tilde ik het hoofd van de vrouw op.

Haar gezicht was donkerblauw geworden.

Wat er aan bloed op haar achterhoofd ontbrak liep met een dikke stroom uit haar neus en haar mond. Het leek alsof de harde slag al het bloed er van voren uit had gedrongen, want zelfs haar ogen waren dieprood door het bloed dat in liters achter haar huid leek te dringen.

Ik liet haar weer op de grond vallen en ik zag nog net hoe door de klap haar door het bloed opgeblazen wangen barstten. Ik draaide me om en trok de la van het dressoir open, maar ik zag geen geld liggen.

Ik herinnerde me wat Christiaan had gezegd over de linnenkast en daarom liep ik door een andere deur de kamer uit op zoek naar een trap die naar boven naar de slaapkamers zou leiden.

De traptreden waren donkerblauw geschilderd en de leuning zwart en ik dacht er bijtijds aan om geen vingerafdrukken achter te laten.

Met twee treden tegelijk rende ik de trap op. Boven op de hal kon ik uit drie deuren kiezen, waarvan ik de eerste omdat er een plaatje ‘vrij’ op stond al kon overslaan.

Ik opende een van de deuren, maar daarachter was een kleine rommelkamer.

De volgende deur was beter. Ik kwam in een slaapkamer die donker was. Ik zocht tevergeefs naar het licht. Ik pakte mijn aansteker en knipte die aan.

Het eerste wat ik zag was een groot bed met zware donkere poten waarop een man lag.

Ik keek snel om me heen en zag dat naast zijn bed op een tafeltje een lamp stond met een stekker die ik in een stopkontakt bij de plint moest steken.

Ik liep naar het bed toe en deed de lamp aan.

De man lag, net zijn handen boven de dekens, zijn gezicht schuin weggedrukt in de kussens.

Hij keek angstig naar me maar bewoog niet. Ik vroeg wat aan hem, ik weet niet meer precies wat, maar de man antwoordde niet. Hij schudde langzaam met zijn hoofd van ‘nee’.

Ik liep naar de linnenkast en deed die open.

Met mijn hand woelde ik snel door het linnengoed in nette stapeltjes als grote boterhammen en ik vond snel wat ik zocht, een grote dikke bruine portefeuille van slap gekreukeld leer.

De bankbiljetten, die er in zaten stopte ik bij me.

Ik stond met mijn rug naar de man en toen ik me weer omdraaide zag ik dat hij zich wat had opgericht en nu op zijn ellebogen steunde.

Hij opende zijn mond en fluisterde wat.

Ik ging naar hem toe en vroeg: ‘Wat is er? Heb je soms nog meer, vooruit vertel op.’

De man schudde weer met zijn hoofd. ‘Mijn vrouw,’ hoorde ik hem fluisteren, ‘wat heb je...’

‘Die is beneden,’ zei ik en ik lachte, ‘je hoeft niet meer bang voor haar te zijn.’

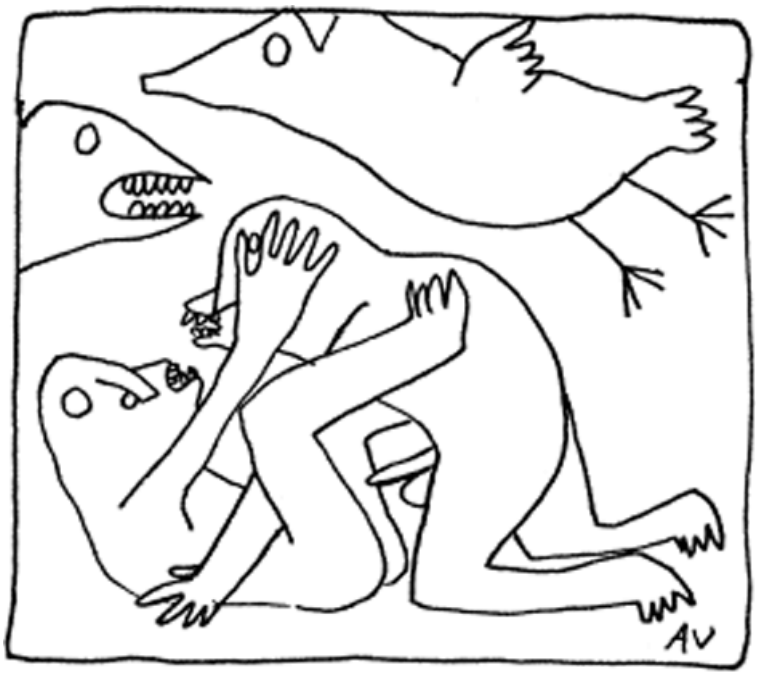
AV

De man zakte terug in de kussens en ik liep de kamer uit.

Even overwoog ik nog om een handdoek om zijn keel aan te snoeren, maar ik besloot dat het geen zin had omdat de oude man door het slechte lamplicht toch geen beschrijving van me zou kunnen geven en ook omdat ik geen opvallend type ben, zodat een gefluisterd verhaal van hem de politie niet op een spoor zou kunnen brengen. Bovendien, dacht ik, zou de man misschien wel dood zijn tegen de tijd dat ze hem hier vonden. Hij op het bed boven en de vrouw beneden op de kamervloer.

Ik liep de kamer weer in.

Was ik de derde kabouter? Ik keek op de foto, weet het niet meer.

Ik droomde ervan om de prins te spelen, dat weet ik nog goed, maar toen de rollen verdeeld werden en ik naar voren drong keek de onderwijzer nauwelijks naar me.

Na een tijdje: ‘Jij bent kabouter.’ Hij keek geïrriteerd naar mijn gezicht dat niet vrolijk stond en niet dankbaar omdat ik, kleurloos jongetje, dat tweemaal was blijven zitten, een rol mocht spelen in het toneelstukje dat de ouders ter gelegenheid van de overgang kregen voorgeschoteld.

Toen hij wegging en ik nog steeds bij zijn lessenaar stond, zei hij: ‘Wat is er, jongen?’

Ik: ‘Mag ik iets anders zijn.’

Hij keek me aan. ‘Wat had je dan willen zijn. De prins zeker. Wees nou maar blij dat je mee mag doen. Andere jongetjes zouden wat blij zijn met deze rol en je weet toch dat je niet geschikt bent om een prins te spelen.’ Hij keek met welgevallen naar mijn klasgenoot die wel die eer te beurt viel. ‘Daar moet je een opvallend jongetje voor zijn,’ en hij kneep die ander in zijn wang en streelde hem door zijn haar en ik keek verbaasd naar zijn vriendelijke ogen die weer hard werden toen hij mij nog zag staan.

‘Hup, maak dat je weg komt,’ zei hij en ik liet hem in het lege klaslokaal achter met zijn prinsje.

De vrouw lag nog steeds op de vloer en ik liep doelloos door de kamer, in de vage hoop dat ik nog wat van waarde zou kunnen vinden, maar ook omdat ik me snel aan het huis van mijn slachtoffer had gehecht.

Opeens hoorde ik boven geluid.

Ik liep naar de deur die naar de trap leidde en deed hem open.

Ik hoorde zwak gekrabbel alsof een kat over de gang liep maar toen ik een paar treden van de trap opliep zag ik dat het de oude man was die met marmeren voeten bovenaan stond en hulpeloos naar beneden keek.

Zijn handen zochten de trapleuning toen hij de eerste stap naar beneden wilde doen en ik wou hem nog waarschuwen, zo van: ‘niet doen, ouwe,’ en ‘wees toch verstandig,’ maar het was al te laat.

Als een slappe zak vol knookjes en botjes en wat ritselend vel stortte de man naar beneden en ik kon hem alleen ontwijken door me snel tegen de leuning aan te drukken.

Met een licht ploffend geluid viel de man op de grond, waar hij zich niet meer bewoog wat het mij nog gemakkelijker maakte om het huis te verlaten zonder angst voor herkenning achteraf.

Ik liep langs de man maar kon het niet nalaten om met mijn rechterhiel zijn vingers die uitgespreid op de bruine kokosmat lagen te verbrijzelen, wat weinig moeite kostte en geen protest van de oude zodat ik besloot dat hij het nu veel beter had en rustiger ook en samen zou zijn met zijn vrouw.

Ik sloot de deur zorgvuldig achter me toen ik de boerderij verliet en pas op de smalle weg die naar de auto van Christiaan voerde ging ik in een looppas over.

‘En,’ vroeg Christiaan, zijn gezicht gespannen in het warme schijnsel van de binnenverlichting.

Ik liet hem de bankbiljetten zien.

‘Mooi werk,’ zei hij, en startte de auto.

[VIII]

We zaten in een broodjeszaak, twee uur na het bezoek aan de boerderij. We aten een dubbele uitsmijter, want dat hadden we verdiend, ik nog meer dan Christiaan, maar per slot van rekening had hij me de tip gegeven en hij reed me er ook heen.

‘Vandaag,’ zei Christiaan, ‘is het een vreemde dag geweest.’

Ik strooide teveel zout op mijn ei.

‘Zo,’ zei ik.

‘Er kwam een vrouw naar me toe,’ zei Christiaan, ‘helemaal gek, weet je. Ze trok vreemde bekken en er was geen zinnig woord uit haar te krijgen. Ik zei tegen haar iets van: je bent helemaal niet gek. Verbeelding en zo en er stond een groepje mensen om ons heen en dat maakte wel indruk.’

Hoezo, was ze opeens niet gek meer?’

Christiaan antwoordde niet. Hij keek voor zich uit.

‘Nou.’

‘Nee, ze bleef gek maar dat interesseerde de mensen niet. Ze geloofden me toen ik zei dat het verbeelding was. Ik merkte het aan hun reakties en toen was het niet belangrijk meer of de vrouw werkelijk gek was of niet. Voor de mensen om ons heen was ze niet gek meer en ze joegen haar weg, omdat ze zich aanstelde en dat vond ik toch wel sneu.’

‘Zullen we nog een broodje croquet nemen,’ ik wees naar de kaart, ‘we hoeven niet meer zo op geld te letten.’

Minet heette ze of zoiets. Minet, met een M begon haar naam wel en ze was idioot. Niet zomaar een beetje dwaas, maar echt idioot, duidelijk zichtbaar en als ik als jongen nachtmerries kreeg doemde haar bolle gezicht met de rode pukkeltjes op haar wangen voor me.

Haar ogen waren rond en keken verbaasd en voortdurend waterig de wereld in en ze had dikke knobbelige benen.

Haar ouders woonden even buiten het dorp en elke middag kwam ze naar het plein waaraan de meeste winkels lagen en ze legde een boodschappenlijstje en geld op de toonbank en zo deed Minet de boodschappen.

We letten niet zoveel op haar. Een enkele keer gooiden we een steen in haar richting, maar we hadden teveel te doen met andere spelletjes om ons erg met haar te bemoeien.

Op een avond, we zaten bij het muurtje rond de kerk, kwam het gesprek op Minet en op haar weke witte buik en we hitsten elkaar op.

De plannen waren snel gemaakt en de volgende dag op een vrije woensdagmiddag wachtten we bij dezelfde kerk tot Minet weer het dorp binnenkwam met haar mand en het boodschappenlijstje met het geld in haar hand. Ze deed haar inkopen en liep daarna weer het dorp uit, op weg naar het kleine huisje waar ze woonde.

We liepen met zo'n zes, zeven jongens achter haar aan. Niet opvallend want we waren bang voor onze ouders, de veldwachter of de meester van de school die ons misschien in de gaten kregen.

Een jongen had een grote pot menie met een kwast, onderdeel van ons plan, dat ons de avond daarvoor erg opwond, maar nu eerder benauwde.

Christiaan boog zijn hoofd.

'Te gek,' zei hij, 'ik word zo bang.'

Ik nam nog een hap van de croquet.

'Bang?'

Christiaan keek me aan. 'Ik ben bang dat het hele gevalletje me uit de hand gaat lopen. Ergens geloof ik dat ik er niet zo goed aan zou doen ook hiermee door te gaan.'

'Je gaat door,' zei ik, dat weet je zelf ook wel. We kunnen niet meer terug en het windt je zo op, daar ben je fanatiek genoeg voor.'

Ik dacht na over wat hij had gezegd. Ik was bang dat hij terug zou krabbelen, terwijl ik wist dat dit hele plan noodzakelijk voor ons was.

'Dit heb jij nodig en ik ook,' zei ik. 'Nu maken we ons waar.'

'Dat is zo,' zei Christiaan en hij keek me dankbaar aan. 'Je hebt gelijk.'

Minet kreeg in de gaten dat we haar volgden en ze begon sneller te lopen, haar tas klemde ze tegen haar dikke benen.

We waren nu buiten het dorp en renden naar de vrouw toe die ons probeerde te ontwijken.

Twee jongens grepen haar bij haar schouders en we sleurden haar van de weg af, de berm in, waar de katjesbosjes op haar wachtten.

Daar legden we haar plat op haar rug.

Ze schreeuwde niet, alleen zuchtte ze diep terwijl het kwijl over haar pukkelige kin stroomde en in de kleine blonde haartjes bleef hangen.

Een van de grootste jongens sloeg haar rok op en trok met een snel gebaar haar grote lichtblauwe broek naar beneden.

Ik keek gefascineerd naar haar benen die uiteenweken om zich schrap te zetten.

Maar veel tijd om te kijken had ik niet want de andere jongens duwden de kwast met menie ver naar voren.

In een oogwenk was haar buik, die van zenuwen op en neer golfde, oranje en het haar tussen haar benen was glimmend en vet van de verf.

‘Minet,’ zei Christiaan, ‘het lijkt wel een poezenaam.’ Hij lachte.

‘Het was een naam met een M,’ zei ik. ‘Het kan ook wel Marie zijn geweest.’

‘Zeg dat dan,’ zei Christiaan.

Marie probeerde zich op te richten, maar de jongens duwden haar weer terug in het gras dat ook oranje begon te kleuren.

De jongen met de pot menie keerde de pot om en liet de laatste straal, kleverig en dik op de vrouw vallen. Toen gooide hij de pot in de struiken.

We bleven rond de idiote staan en keken naar haar gezicht dat van angst was verwrongen. Ze huilde.

De tranen stroomden over haar wangen en we hoorden haar zacht snikken.

Daar schrokken we van en we weken achteruit, zochten naar een aanleiding om over de weg terug te rennen naar het dorp, maar niemand durfde voor de ander te bekennen dat hij bang was geworden.

Toen we een paar meter van haar vandaan waren, stond de vrouw op.

Ze trok voorzichtig de met menie besmeurde broek omhoog en haar rok viel naar beneden.

Toen pakte ze haar tas waar de meeste boodschappen uit gevallen waren op en liep weg.

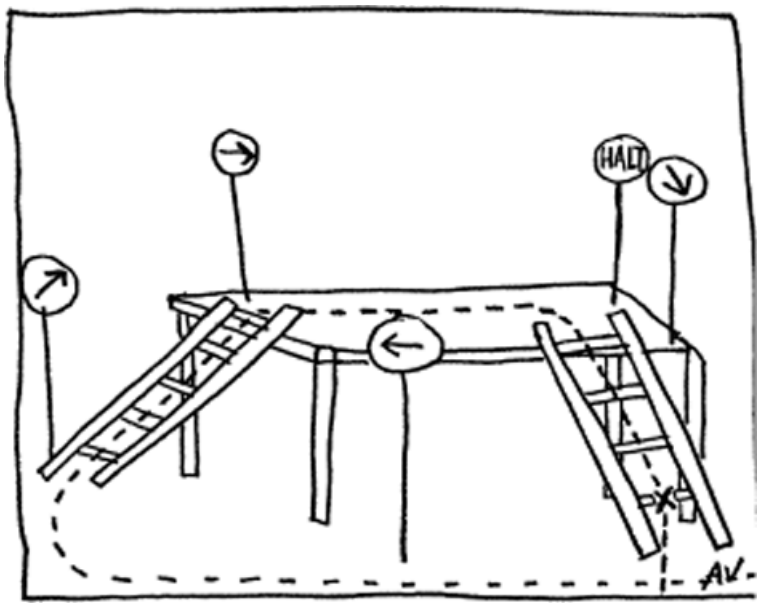
HALT
AV.

Haar benen stonden wijd door de menie die langs haar dijen naar beneden stroomde, maar toch had ze iets waardigs zoals ze wegliep en we zeiden niets meer toen we in het dorp terug waren.

‘Wist je, dat onze aanhang groeit,’ zei Christiaan, ‘we moeten de boel eens organiseren.’

Ik was het met hem eens.

‘We zoeken een stel mensen die een groep vormen. Dan kunnen we systematischer werken en dat geeft het geheel ook iets volwassens.’

‘Heb je dat nodig,’ zei ik.

‘Weet je, Johan,’ antwoordde Christiaan, ‘zoals je zei: we kunnen niet meer terug en jij bent de laatste tijd zo bezig geweest met ander werk dat je niet in de gaten hebt gekregen dat onze beweging al een bepaalde invloed heeft gekregen. Er wordt over ons gesproken en nu is de tijd aangebroken dat we in een hogere versnelling over moeten gaan. We moeten de boel goed aanpakken en daarvoor heb je meer mensen nodig.’

‘Hoeveel dacht je?’

‘Een man of tien, twaalf.’

‘Maar ik blijf toch je naaste medewerker?’

Christiaan glimlachte. ‘Je bent meer dan alleen een medewerker en dat weet je best,’ zei hij.

[IX]

In de kleine lichtblauwe auto voelde ik me behaaglijk. Toen ik hem 's nachts op het parkeerterrein had gevonden, de kontaktsleuteltjes hingen verleidelijk naast het stuur, wist ik onmiddellijk dat ik de stad uit zou gaan.

Ik startte de wagen, draaide hem van het terrein af en reed over de grote vierbaansweg die naast het motel, waar ik de auto aantrof, lag.

Het was donker, ik zag maar één ster en ik kon me herinneren dat ik vaak 's nachts maar een enkele ster zag en dat ik dacht dat die van mij was, iets persoonlijks.

Er waren niet veel auto's op de weg en na een paar minuten keek ik ook niet meer in de achteruitkijkspiegel of iemand me volgde.

De auto reed lekker en ik hoopte dat er genoeg benzine in de tank zou zitten om me de hele nacht door te kunnen laten rijden. Een meter, die dat moest aangeven kon ik niet vinden. Het landschap veranderde. In plaats van de weiden, die ik wist te liggen maar niet zag, reed ik nu door bossen afgewisseld met heide, die ik wel zag. Ze waren paars en lichtten vreemd op met een gloed die me verwonderde, maar niet verbaasde.

De gloed werd zo sterk dat ik mijn handen bleek zag glanzen en ik minderde vaart.

Ik reed nu op een smalle tweebaansweg en ik zocht een parkeerplaats waar ik de auto neer zou kunnen zetten om daarna wat licht te plukken om die mee te nemen. Dit zou Christiaan goed van pas komen bij zijn bijeenkomsten die hij nu bijna elke dag hield, maar die ik nooit bezocht omdat ik bang was dat ik me er zou vervelen, terwijl ik voelde, dat ze voor Christiaan meer betekenden dan alleen maar een manier om veel geld los te krijgen.

Ik kreeg al meer de indruk dat hij in zich zelf begon te geloven, dat hij inderdaad een profeet was, of hoe noemen ze zo'n man ook weer. Iets heiligs.

Ik vond een parkeerplaats en draaide de auto erin.

Toen stapte ik uit en liep snel de heidevlakte op. Maar toen ik tussen de planten door liep zag ik, dat het licht verdwenen was en ik plukte wel wat takken, maar er was niets bijzonders aan. Alleen begonnen mijn vingers te kleven.

Toen gebeurde het.

De hemel werd groen. Een smerige kleur groen als van een goedkope fles die je als versiering in een warenhuis kunt kopen. Ook de bomen om me heen, de grond, mijn kleren, mijn voeten en vingers, alles werd groen en ik ging zitten omdat ik voelde dat er nu iets zou gebeuren waar ik toch niets tegen zou kunnen doen. Wat moest ik nou weglopen.

Groen is groen en de hemel is overal, daar ben ik eigenaardig in.

Aan de horizon zag ik de kleur veranderen. Een rose streep, nauwelijks waarneembaar nog kwam boven de horizon uit en ik keek gespannen toe wat er zou gaan veranderen.

De streep werd dikker en ik merkte dat hij een gebogen lijn had alsof er een geweldige ronde bol aan het verschijnen was, zoiets als de zon, maar dan honderd maal groter, want de bol besloeg bijna de gehele horizon zover als ik kon kijken. Het was een bol, dat kon ik nu goed zien.

Er was nauwelijks een minuut verlopen, misschien een half uur, want ik was een beetje zenuwachtig op dat ogenblik, zodat ik het besef van tijd wat kwijt was, en langzaam verhief de bol zich.

Hij had nu bijna zijn middellijn bereikt en ik wachtte op de onderkant van de schijf die bleekrose over het groene veld van de hemel schoof, zonder verder een rose licht te verspreiden.

De onderkant van de bol was echter niet rond, zoals ik had verwacht en ik weet, dat het moeilijk zal zijn om dit alles te beschrijven, maar de bol was een halve bol. Beter gezegd: een kwal.

Het was een kwal, bleke rose bol met lange slierten en die slierten hingen nu in de lucht en zwaaiden langzaam heen en weer.

De geweldige kwal, hij moest kilometers breed zijn, hing een beetje lullig in die lucht. Hij bewoog wat naar links en dan weer naar rechts, maar ergens voelde ik, mistte hij de zee, die hem niet meer kon gebruiken en die hem had uitgestoten. Ik stelde me voor hoe het strand er nu uit zou zien. Een onafzienbare vlakte vol spartelende naar water snakkende vissen. Het waterpeil was zodanig gezakt dat het strand daardoor kilometers was verbreed en zelfs oude wrakken van kotters, in onrustige nachten naar de bodem bevolen, zichtbaar zouden zijn. Ik stond op, vastbesloten om nu naar het strand te gaan voordat iedereen dat in de gaten had en er door de mensenmassa's op de duinen geen doorkomen meer aan was.

Ik liep naar de auto, maar op dat ogenblik verdween de groene hemel.

Ik draaide me om en zag nog net hoe de rose bol even stil hing en toen naar beneden viel.

Ik verwachtte dat hij uit elkaar zou spatten, maar dat gebeurde niet.

De schijf verdween achter de horizon en het bleef stil.

Toen verhief zich een enorme massa water, een fontein van kilometers hoogte, die buiten mijn gezichtsveld reikte.

Ik hoorde een grommend geluid dat langzaam aanzwol, maar dat niet zo overheersend werd, dat ik het geluid van de wind die door de bomen joeg niet hoorde.

Het water boog terug en viel daarna weer terug naar de horizon en toen gebeurde er niets meer.

De wind ging weer liggen, de ster trilde na aan de donkere lucht en ik zag op de weg dat ik de lichten van de auto had laten branden.

Ik liep terug en dacht na over wat ik had gezien.

Bij de weg bleef ik staan. Toen besloot ik om niet met de auto terug te gaan. Ik deed de motorkap open en doofde de lichten.

Toen er een auto kwam stak ik mijn duim op.

‘Panne,’ vroeg de man.

‘Ja, mag ik meeliften naar de stad.’

‘Stap maar in.’

Het was een oude man en even dacht ik eraan toen ik naast hem in de warme auto zat, om hem neer te slaan, want ik achtte hem goed genoeg voor een paar honderd gulden, maar door de gebeurtenissen van de afgelopen ogenblikken was ik te moe om aan dat karwei te beginnen en ik zei alleen tegen de man: ‘Toestand daarnet, hè.’

‘Wat?’ De man keek naar me, wees op de sigaretten die in het dashboard lagen.

‘In de lucht,’ zei ik en ik wees naar buiten. ‘Al dat licht en zo.’

‘Niets gezien,’ zei de man. ‘Er was zeker een vuurwerk.’

Ik stak een sigaret op.

‘Dat zal wel,’ zei ik. In de verte zag ik de stad al. De man had een snelle wagen.

[X]

Het regende zacht toen Christiaan en ik voor de grote sombere kerk stonden, lang geleden gebouwd, maar nu afgebrokkeld en de toren ontbrak zelfs.

‘Wordt hij nog wel gebruikt.’

Christiaan knikte. ‘En hoe! Deze buurt is zo rooms als de pest, reken daar maar op.’ Hij wees op een gevelsteen in een van de huizen tegen-

over de kerk, waarop stond dat ze eigendom waren van een r.k. woningbouwvereniging.

‘Laten we maar naar binnen gaan.’

In het portaal was het al warm en toen we de kerk binnenliepen sloeg de damp van onze regenjassen af.

De kerk was niet vol. Een twintigtal gelovigen knielden in de banken en keken om toen we binnenkwamen. Aan de zijkant liep een priester nerveus heen en weer alsof hij op iets belangrijks wachtte. Hij mompelde wat en toen we langs hem heen liepen op zoek naar een geschikte plaats, ver van de andere mensen, keek hij ons verstoord aan.

‘Rustig, rustig.’

We gingen zitten en keken de man na die door een zijdeur, verdween.

‘Wat moeten we hier nou in godsnaam?’ Ik had geen zin meer om nog langer te blijven.

Christiaan: ‘Ik wil wel eens zien hoe het hier toegaat. Kan ik er wat van leren, begrijp je.’ Maar ik zag aan zijn gezicht dat het niet alleen koele berekening was waarom hij de kerk was binnen gegaan. Op zijn gezicht zag ik stille verbazing, bewondering zelfs voor het warme licht dat door de ramen naar binnen stroomde, de schilderijen, de beelden met gouden kronen.

‘Mooi, hè,’ zei ik tegen hem om hem een plezier te doen.

‘Ja,’ zei hij kortaf en hij keek nog steeds om zich heen.

Een zijdeur aan de voorkant van de kerk ging open en er kwam een bruidspaar naar binnen, voorafgegaan door dezelfde priester van zoeven, die nog even haastig liep en om zich heenkeek als enkele ogenblikken geleden.

De mensen die op de banken geknield lagen stonden op en liepen huilend naar voren en ik keek verbaasd naar hun tranen, maar Christiaan naast me lette er niet op. Hij keek naast zich waar een klein altaar stond met een beeld van een zoete heilige in rose en blauw, zijn armen gespreid.

Aan zijn voeten stonden kaarsen waarvan de meeste brandden. Naast de kaarsen hing een bak waarop een papier was bevestigd. Christiaan

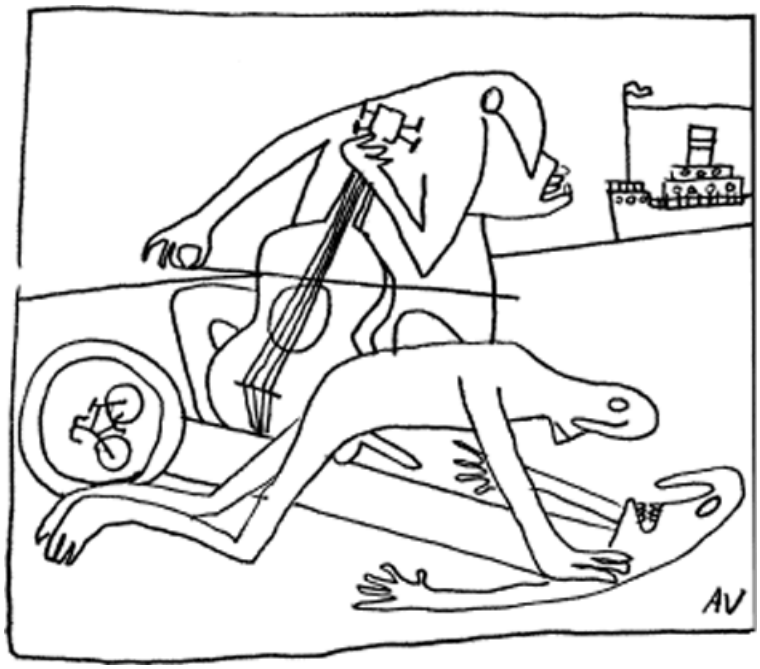
AV

stond op en liep er heen en ik volgde hem. Op het papier stonden verschillende prijzen van de kaarsen die men bij het altaar kon aansteken.

De prijzen varieerden van vijfentwintig cent tot een rijksdaalder, maar daar had men ook een dikke kaars voor.

Een oude vrouw stak een kaars van een gulden aan. Ze gooide het geldstuk in de bak, sloeg een kruis en bleef even staan. Daarna keek ze wantrouwig naar Christiaan die met een somber gezicht naar de kaarsen staarde. Ze draaide zich om en liep de kerk uit.

'Wat een business,' zei Christiaan tegen me, maar zijn stem klonk dof alsof hij ergens vreselijk de pest over in had.

'Waarom maak je je daar kwaad over?'

Hij haalde zijn schouders op.

Op dat ogenblik kwam een jonge priester naar het altaar lopen. Hij had een kleine spons in zijn hand en met die spons doofde hij de enkele kaarsen die brandden, waaronder die van de oude vrouw die hem enkele minuten geleden nog had aangestoken ter ere van god mag weten wie.

Ik zag dat Christiaan wit werd van woede en voor ik kon ingrijpen, maaide hij met een slag van zijn arm de kaarsen van het altaar af.

De priester deinsde terug, en verder weg in de kerk waar het bruidspaar elkaar net de ring gaf, keek iedereen naar Christiaan die een trap tegen de kist gaf en vloekte.

'De politie,' riep een oude man met een hoge schrille stem. 'Het is een schandaal.'

'Zeg dat wel,' riep Christiaan terug.

Ik draaide me om en rende de kerk uit want ik ben in dat soort dingen laf.

Toen ik bij de deur was keek ik nog even om. Ik zag dat Christiaan in een hevige woordenwisseling geraakt was met een paar mannen waarvan er een hem bij zijn arm probeerde te pakken.

De priester stond met zijn handen voor zijn mond geslagen bij een van de deuren en ik liep naar buiten.

De regen was opgehouden en ik liep naar de overkant waar ik tegen een winkelpui geleund bleef wachten tot Christiaan naar buiten kwam.

Het duurde lang maar tenslotte zag ik hem toch door de hoge deur naar buiten komen. Hij had rode vlekken in zijn gezicht van opwinding en dat ogenblik was ik trots op hem en voelde ik ook schaamte omdat ik hem in de steek had gelaten.

[XI]

Voorbij de zuidelijke wandelweg had je een dijk, de ringdijk, lang geleden aangelegd met de bedoeling dat er eens een spoorweg rond de stad zou lopen, maar dat plan is nooit meer door gegaan en de ringdijk bestaat ook niet meer, geloof ik.

De woensdagmiddag gingen we er vanuit school meteen heen, vijf, zes jongens. We plukten katjes en we waren daar niet veilig, dat wisten we, al gebeurde er nooit wat.

Een keer verscheen er een agent op de dijk, je mocht er niet komen, dat stond ergens op een afgebladderd bordje.

Mijn vriendjes bleven staan, brutaal, omdat ze wel wisten dat de agent nooit hard genoeg zou lopen om hen allemaal te pakken te krijgen en onbewust wisten ze ook wel dat hij de noodzaak er ook niet van zou inzien om de jongens naar het bureau te brengen.

Ik was bang, de enige naar het scheen, en ik liep naar de zijkant van de dijk, gereed om me als de agent naar ons toe zou komen, onmiddellijk van de dijkflank te laten vallen.

Het was stil, we hijgden.

We keken naar de agent die een paar honderd meter van ons vandaan stond zonder naar ons te kijken.

Ik zag de stad, de huizenrijen dobberden op en neer door de hitte, het zweet prikte in mijn ogen.

Beneden me op een weiland waren twee honden met elkaar bezig. Ik kon niet zien of ze aan het neuken waren of alleen maar aan het stoeien. Ik besloot tot het eerste.

‘Hij komt niet,’ zei een van de jongens. Ik knikte, mijn angst verdween.

We stonden bij elkaar, wisten niet wat we moesten doen. Boven een paar hondedrollen zwermden vliegen, kleine bruine monsters die de kleur hadden overgenomen van de eilanden waarboven ze dreven.

‘Wie er het meeste kan raken,’ zei een van de jongens en hij deed zijn broek open en plaste op de vliegen die uit elkaar stoven.

Toen hij uitgeplast was zakten we op onze knieën en telden de natte klontjes die op de drol vast zaten.

‘Zeventien,’ zei de jongen tevreden.

Ik probeerde het ook, maar haalde nauwelijks vijf vliegen en ik voelde me ongelukkig.

Het was al bijna donker toen we weer naar huis gingen.

De andere middagen ben ik vergeten.

De wandelweg kan ik niet meer vinden, de dijk ook niet, hoge flats belemmeren de doorgang, de tram brengt me weer terug naar de stad, waar ik aan Christiaan vraag of hij wel eens op de ringdijk is geweest.

‘Nee,’ zegt hij.

En dan: ‘Waarom?’

Ik haal mijn schouders op.

Met Pieter reed ik in een gestolen auto naar Brabant waar, volgens Christiaan die thuis bleef om zich op een toespraak voor te bereiden, we een grote slag konden slaan. De beweging groeide al sneller en als ik in het kaartsysteem bladerde dat Christiaan had samengesteld, voelde ik een stil ontzag.

‘Maar waarom dit dan,’ vroeg ik aan hem en doelde op de reis naar het zuiden, ‘als we al zoveel geld hebben.’

‘Het is niet genoeg,’ antwoordde Christiaan, ‘vergeet niet, dat er nu al zo'n twaalf mensen niets anders doen dan leden winnen, onze gedachten overbrengen op anderen. Die mensen kosten geld. Jij kost geld, ik ook. Daar moet jij voor zorgen. Het geld van de mensen die in dit systeem staan is bestemd voor het voortbestaan van de beweging zelf.’

‘En het geld, dat we er aan zouden, verdienen?’

Hij haalde zijn schouders op. ‘Het zal niet zo lang meer duren,’ zei hij, maar ik geloofde hem niet zo erg. Ik werd bang dat hij zo opging in zijn nieuwe bezigheid dat hij vergat waarom we dit hadden opgezet.

Tijdens de rit zweeg ik. Ik had geen zin om met Pieter te praten. Hij was mijn type niet, te sterk en te grof, wel loyaal geloof ik.

Hij floot tussen zijn tanden en keek van tijd naast zich, maar hij zei niets. Hij reed snel en betrouwbaar.

‘Ik geloof dat ik mag stellen,’ hij kuchte, greep een sigaret, ‘dat...’

‘Wat dan wel.’

De man keek geërgerd naar de vragensteller.

‘Neem me niet kwalijk.’

‘We schieten een eind op. Ik geloof dat we een spoor hebben.’

Ze veerden overeind. ‘Dat is goed nieuws.’

De man keek tevreden. ‘Dat vind ik ook. Heren, ik beloof u, dat ik u zo snel mogelijk op de hoogte zal brengen als er zich nieuwe ontwikkelingen voordoen.’

De verslaggevers keken elkaar aan. Het was tenminste wat. Een van hen: ‘Denkt u aan meerdere daders.’

De man dacht even na. ‘Dat is het vreemde,’ zei hij, ‘je zou zeggen dat één man dit niet afkan. Die psychische druk alleen al, maar toch...’

In het café aan de overkant praatten ze er over na.

‘Ik moet nog zien dat hij verband kan leggen tussen deze twee moorden,’ zei een oude man. Hij keek sceptisch, de drukinkt tussen zijn nagels was niet meer weg te krijgen.

‘Hij is ambitieus.’ Een ander, ‘en dan lukt het wel. Bovendien, een maniak valt altijd door de mand. Vroeg of laat.’

‘Een maniak,’ zei de oude man en hij glimlachte. ‘We zullen zien.’

Jij mag het wel zien. De eerste ben jij.

Ik deed mijn overhemd open, pakte een klein gouden sleuteltje en opende mijn borstkas.

Ze keek naar binnen.

‘Tomaten,’ zei ze, ‘wat zijn ze mooi.’

Ik keek trots naar beneden.

‘Ik kan ze zelf niet zien of ik moet er een spiegeltje bij houden,’ zei ik, ‘maar ik weet dat ze goed staan. Ze zijn rood en vol. Had je de bloemen een paar maanden geleden moeten zien. Die waren klein en wit en als je er tegen blies bewogen ze heen en weer.’

‘Je bent mooi van binnen,’ zei het meisje.

‘Zie je nou wel,’ antwoordde ik en ik deed het luikje weer dicht, want nu waren we nog alleen, maar dat zou niet lang duren. Ik kwam tijd te kort.

We lagen in het gras, de auto stond een eindje verderop. ‘Weet je,’ zei Pieter, ‘vroeger zou ik nooit gedacht hebben dat ik zoiets zou doen, maar nu...’ Hij zweeg.

Ik antwoordde niet, keek in het gras of ik kleine beestjes zag die ik met een lucifer zou kunnen opjagen.

‘Enjij.’

Ik antwoordde iets, ik weet niet meer wat.

Hij keek op zijn horloge. ‘Een half uur slapen,’ zei hij en hij deed zijn ogen dicht.

Ik keek over de weg naar het dorp dat een paar kilometer verderop lag en waar we straks onze slag moesten slaan.

Ik was niet zenuwachtig, daarvoor had ik teveel meegemaakt. Ik stond op en liep naar een kilometerpaaltje. Een spin had een slordig web gemaakt dat van de rand van het asfalt naar het betonnen paaltje liep.

Het dier zat aan de zijkant. Ik vouwde het gras open en speurde de grond na. Ik zag een kleine, paarsblauwe tor, die als een bezetene weg probeerde te rennen, maar mijn vingers waren sneller.

‘Dag, jongetje,’ zei ik tegen hem. ‘Jij dacht: dat logge beest krijgt me niet te pakken.’

Ik hield hem tussen mijn wijsvinger en mijn duim.

‘Maar toch wel.’

Ik zette hem voorzichtig in het web.

De spin schoot razendsnel naderbij, bleef een centimeter van de tor vandaan zitten.

‘Nou, kom dan,’ moedigde ik hem aan.

De tor draaide om en om, spartelde hevig met zijn poten en keek naar de spin die onbeweeglijk in zijn slordige net bleef zitten. Na een tijdje minderden de bewegingen van de tor en ik zag dat de grijze draden zo

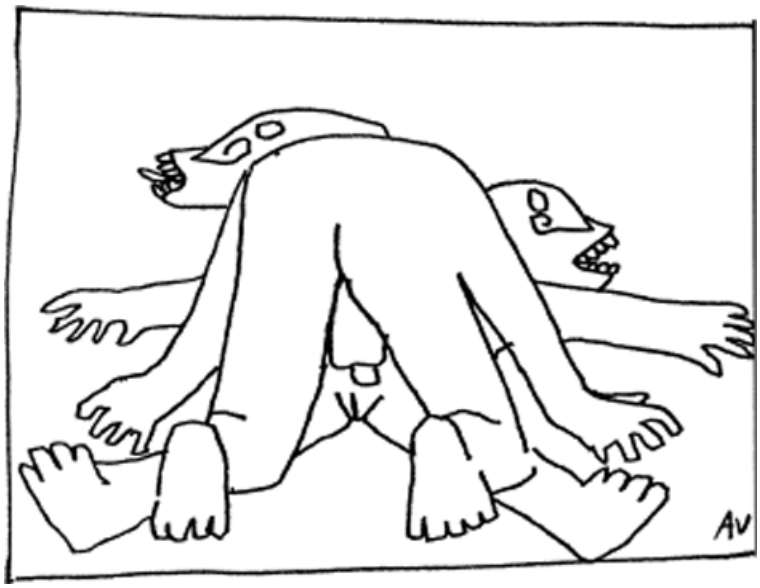
AV

strak rond zijn lijf waren gewikkeld dat hij geen kans maakte om nog ooit los te komen. De spin kwam dichterbij en strekte een poot naar de tor uit, maar ik begon te huilen en werd zo overmand door medelijden dat ik het web kapot sloeg. De draden scheurden tegen mijn hand en bleven eraan kleven.

Ik pakte de tor en probeerde hem los te wikkelen, maar het bleek onbegonnen werk. De draden zaten te dicht op zijn lijf en toen ik hem voor een deel had losgepeuterd zag ik dat ik in mijn ijver ook verschillende pootjes had losgewurmd, dus gaf ik mijn pogingen maar op en gooide het beest zover mogelijk weg. De spin zag ik niet meer, anders had ik die onder mijn hakken verpletterd.

Pieter richtte zich op en riep me.

‘Het is tijd,’ zei hij, ‘we moeten maar eens beginnen.’

Ik knikte en liep snel naar hem toe.

Hij stak me de handschoenen toe.

‘Nee,’ zei ik, ‘laten we eerst maar eens kijken. Er zal ongetwijfeld wel een plaats zijn om vlakbij te parkeren en daar kunnen we altijd de spullen nog aantrekken.’

Hij startte de motor en we reden naar het dorp dat stil en verlaten op ons lag te wachten, de zon fel en blikkerend op het uitgestorven plein waar een stoffig bord aanwees dat er een café was met een volledige vergunning. De neovletters op de plaatselijke raiffeisenbank waren uitgedoofd. We zetten de auto er vlakbij en keken door het raam naar binnen.

‘Niemand te zien,’ zei Pieter, ‘laten we snel zijn.’

‘Rustig,’ zei ik, ‘laten we ons niet overhaasten, want daar hebben we alleen maar spijt van.’

We lieten de motor stationair draaien en ik trok de shoke iets uit zodat ik er zeker van was dat hij niet afsloeg en we straks geen vertraging hadden doordat de wagen te laat zou starten.

We trokken onze handschoenen aan en Pieter nam de weekendtas in zijn handen.

Ik voelde het staal van de revolverloop tegen mijn vingertoppen druk-

ken en het gaf me een gevoel van veiligheid. Wat ik wel nodig had, want ik ging liever op een alleenstaande boerderij af dan naar een bank waar alles zo officieel was en ik altijd het gevoel kreeg dat ik een mislukkeling was.

Ik bood een cheque aan.

‘Legitimatie.’

De man achter het loket keek me niet onvriendelijk aan maar ik voelde een stille vijandschap omdat ik een spijkerjack droeg en hij een stropdas.

‘Die heb ik niet.’ Ik voelde hulpeloos in mijn zakken.

‘Geen paspoort, geen rijbewijs.’

‘Nee, moet dat dan.’

De man schoof de cheque terug.

‘Dan kan ik niet uitbetalen.’

‘Maar ik heb het geld hard nodig.’

‘Sorry.’ Hij draaide zich om en liep naar een bureau waar hij een sigaret opstak en met een collega begon te praten terwijl hij van tijd tot tijd naar het loket keek in afwachting van andere klanten.

Ik bleef even dralen maar liep toen de bank weer uit.

De volgende dag ging ik naar het bedrijf vanwaar ik de cheque had gekregen en kreeg het geld van de kassier.

‘Dat je geenn legitimatie hebt,’ zei de man nijdig en ik voelde zijn minachtende blik. En ik wist dat ik er niet bij hoorde, bij de grote groep van legitimatiebezitters en cheque-uitschrijvers, en ik mistte die verbondenheid.

Toen we binnenkwamen zagen we dat we ons hadden vergist.

Er stond nog een andere klant bij het loket maar niemand lette op ons. Ik liep wat naar rechts en ging in een hoek van de ruimte staan waardoor ik een overzicht had op de ingang en op de drie loketten waarvan er maar één was geopend.

Pieter stond nog bij de ingang met zijn weekendtas en ik wenkte hem dat hij naar voren kon gaan.

Ik liep voor een deel met hem mee, mijn revolver nog in mijn jaszak, terwijl ik de ingang nauwlettend in het oog hield.

Pieter ging achter de andere klant staan en wachtte tot die geholpen was.

Toen stond hij voor het loket.

Hij vroeg iets, ik weet niet precies wat, maar kennelijk wachtte hij tot de klant die nog wat geld in zijn portefeuille borg de bank had verlaten. De bediende pakte wat formulieren en wendde zich weer tot Pieter die nu een briefje naar hem toeschoof waarvan ik de inhoud nog precies weet omdat ik hem zelf heb opgesteld. *Dit is een overval*, stond er op, *geef geen enkele sein aan uw collega's. Druk geen signaal in en geef ons al uw kontanten.*

Ik zag dat Pieter naar mij wees en ik haalde mijn revolver tevoorschijn. De man werd niet merkbaar onrustig.

Hij zei wat tegen Pieter en wees naar een van de drie mannen die achter de balie aan hun bureaus zaten te werken. Er zat ook nog een meisje.

Het bureau van de man waar de bediende naar wees had een stalen scherm over het schrijfgedeelte heen en ik vermoedde dat dat de man was die het geld beheerde en dat de lokettist daar voor elke geldhandeling heen moest.

Ik kreeg er de pest in want dat had Christiaan niet verteld, terwijl die toch tijdens een bijeenkomst van de beweging in deze plaats poolshoogte had genomen en ons precies had verteld hoe de bank in elkaar zat.

Pieter gaf de man een duw en zei iets tegen hem wat ik ook niet kon verstaan. Ik keek even naar de ingang, zag door het raam naar buiten of er iemand aankwam en liep toen snel naar Pieter en ging naast hem staan met mijn revolver duidelijk zichtbaar voor het kantoorpersoneel. De lokettist liep naar de man achter het bureau en gaf hem het briefje. Toen de man opkeek toonde ik duidelijk zichtbaar het pistool en op dat moment keek ook het meisje in onze richting en ze begon te gillen. Niet hard, maar wel erg lang en haar hoge gil die op een lange hysterische snik leek maakte me zenuwachtig en ik schreeuwde naar haar:

‘Hou je kop dicht, anders schiet ik je kapot.’ Een van de mannen stond op en riep terug: ‘Schande, schande, kwajongens dat jullie zijn’ en hij wilde naar het meisje toelopen om haar te kalmeren.

‘Staan blijven,’ riep ik, maar de man trok zich niets van me aan.

Hij sloeg zijn arm om het meisje en drukte haar weer terug op de stoel en ik was eigenlijk dankbaar voor zijn interventie.

De lokettist kwam terug met een paar bundeltjes bankbiljetten, die Pieter in zijn tas liet glijden.

‘Hij heeft nog meer,’ riep ik tegen Pieter en ik vloekte en schoot in de richting van de man achter het bureau zonder het oogmerk om hem te raken. Ik schrok van de knal die in de ruimte weerkaatste en ik keek snel door het raam naar buiten en wat ik vreesde kwam uit. Een man die net passeerde hoorde het schot en keek door de ruit naar binnen. Toen hij ons zag staan liep hij snel weg naar een winkel aan de overkant.

‘Eruit,’ zei ik tegen Pieter. ‘Snel, we zijn gesignaleerd.’ We liepen snel terug, mijn pistool op het personeel gericht en toen we deur bereikt hadden, liepen we elkaar voor de voeten zo snel wilden we naar buiten.

De wagen stond vlak bij de deur en in een flits zag ik aan de trillende uitlaat dat de motor nog liep. We sprongen erin en Pieter smeet de tas op de achterbank. Toen gaf hij vol gas en de wagen sprong naar voren. Ik keek achterom en zag dat niemand van het bankpersoneel naar buiten kwam. Ook de winkel aan de overkant vertoonde geen enkel teken van leven. Ik nam aan dat de man die ons had gezien veilig in de winkel bleef totdat we weg waren, bevreesd voor nog een schot.

‘We halen het wel,’ zei Pieter.

‘Sorry dat ik schoot.’

Hij haalde zijn schouders op. ‘Wat kon je anders.’

Ik keek in de tas en haalde de bundeltjes eruit.

Toen ik natelde hoeveel geld de bankbediende ons had gegeven merkte ik, dat de opbrengst niet tegenviel.

‘Bijna tienduizend.’

‘Dan kunnen we een tijdje voort,’ zei Pieter terwijl hij de snelheidsmeter die zover mogelijk naar rechts uitsloeg in de gaten hield.

Een uur later reden we de stad in waar we de wagen in een buitenwijk lieten staan en de tram namen.

[XII]

Een paard zou ik willen hebben, een groot sterk paard, met dampende flanken om er mee door de stad te rijden en te zien hoe de mensen naar me zouden kijken.

Ik vroeg er een aan de jongen die ik van vroeger kende en die naast me op het terras zat. Hij deed iets in dieren, kon ik me herinneren, in ieder geval had hij een duister winkeltje zonder toekomst in een oud stadsgedeelte waar hij toch gelukkig mee scheen. In ieder geval praatte hij altijd gewichtig over zijn zaken en dan zag ik dat het hondebrood tussen zijn nagels zat.

‘Om de hoek heb ik er een staan maar hij is niet goedkoop.’

Ik haalde wat bankbiljetten tevoorschijn die hij natelde. ‘Het is genoeg.’

En dan: ‘Je bent rijk geworden.’ Hij keek me nieuwsgierig aan en ik haalde mijn schouders op. ‘Rijk, wat zou dat.’

‘Niets.’ Hij stond op en ik volgde hem naar de gracht waar ik in de schaduw van de bomen het paard al zag staan. Het was een mooi paard, breed en wit, zijn kop trilde nerveus toen hij de handelaar zag naderen.

‘Dit is hem,’ zei de jongen en hij sloeg met zijn vlakke hand op de billen van het dier, ‘en als je morgen nog even langs komt, plak ik er reflektoren op.’

‘Moet dat dan.’

Hij haalde zijn schouders op. ‘Politievoorschrift, ik kan het ook niet helpen.’

Ik ging op het paard zitten en pakte de vettige leren leidsels.

Het paard deed een paar passen naar voren.

‘Het luistert al naar je,’ zei de jongen bitter. Hij draaide zich om en liep weg.

Ik besloot om langs het Leidsebosje te rijden en dan door de Leidsestraat waar het nu druk moest wezen en dan kon het dier ook meteen aan al dat verkeer wennen.

AV

Hij liep rustig met de auto's mee en ik genoot van de blikken van de mensen.

‘Vanavond zal ik een naam voor je verzinnen,’ zei ik tegen het paard en toen stuurde ik hem de nauwe Leidsestraat in waar de tram moest wachten op mijn witte paard.

Ik had nog geen zin om me zorgen te maken over de stalling en de voeding van het dier, daar zou ik vanavond wel voor zorgen, zei ik tegen mezelf, maar toen ik de Leidsestraat uitreed en over het Koningsplein naar links wilde gaan, bleken deze zorgen te verdwijnen voor andere.

Bij de bloemenmarkt zag ik twee politieauto's staan en een paar agenten sprongen op de rijweg toen ik naderbij kwam. ‘Halt,’ riepen ze en ik gehoorzaamde.

Bij de bloemenstalletjes zag ik nog verschillende andere paarden staan en hun eigenaars stonden er met terneergeslagen gezichten bij.

‘Uw paard wordt gevorderd,’ zei een agent tegen me, toen ik afsteeg en vroeg wat er aan de hand was.

‘Gevorderd?’

‘Het is te lastig, mijnheer, dat moet u toch begrijpen. Het hedendaagse verkeer eist een zo groot mogelijke efficiency en daar kunnen we geen paarden bij gebruiken. Nee, uw paard krijgt een fraaie bestemming en u een kompensatie.’

‘Welke bestemming.’

‘Daarover beslist het hoofdbureau.’

Ik wilde protesteren, maar een andere agent die niet zo vriendelijk keek kwam bij ons staan.

‘Wat wou u nou, beweren soms dat een paard zich wel kan aanpassen aan het moderne verkeer?’

‘Waarom niet,’ zei ik.

De agent haalde een grote koperen toeter tevoorschijn.

‘Hiermede imiteert men het klaxonneren van een vierwielig voertuig,’ zei hij. Hij zette hem aan zijn mond en blies er op.

Zelfs ik schrok heel erg terwijl ik toch op het geluid was voorbereid, want het toeteren van de agent had weinig van doen met het klaxonneren van een auto.

Mijn paard week terug en hief de voorbenen in een wild protest en het kostte me moeite om hem te kalmeren.

‘Nou ziet u, mijnheer als dat in een drukke verkeerssituatie gebeurt zijn de ongelukken niet te overzien.’ Ik zweeg, want diskussiëren leek me zinloos.

Na een tijd, we waren met zijn tienen, gaven de agenten het sein tot vertrek naar het hoofdbureau van politie.

Er bleven veel mensen aan de kant van de weg staan, maar zo trots als ik me een half uur geleden voelde, zo gedeprimeerd was ik nu, want in de korte tijd dat ik op het paard had gezeten, was ik me aan hem gaan hechten.

op de binnenplaats van het hoofdbureau moesten we even blijven staan voordat een hooggeplaatste politiefunktionaris op het bordes verscheen.

‘Mannen,’ schalde zijn stem, ‘draag uw leed naar behoren. Kloek en moedig en al wat dies meer zij. Zoals bekend kunnen paarden niet langer worden toegestaan. Ze zullen worden afgevoerd en in de daartoe bestemde industrie worden verwerkt. Als kompensatie heeft de gemeente geoordeeld dat het redelijk zou zijn als u twee mud kolen in ontvangst nam, hetgeen ongeveer zal overeenkomen met de waarde van deze dieren. Mocht er toch nog een prijsverschil bestaan, dan moet u maar denken: het is voor de goede zaak. Bovendien hebben we nog grote voorraden kolen liggen en paarden hebben we ook teveel, dus alles bij elkaar is het een redelijke transaktie waar niemand ontevreden over zal zijn en mocht dat wel zo het geval zijn, dan bestaat er nog altijd het recht tot protest. Maar dat moet schriftelijk ingediend worden en dan is uw trouwe viervoeter al lang, ach...’ Hij maakte een wuivend handgebaar. ‘Nietwaar,’ vervolgde hij toen, ‘dus dat alles heeft ook geen zin.’

Hij groette ons ferm met een kordate tik aan de pet en verdween weer naar binnen.

‘Paarden linksaf. Voor afhalen van kolen rechtsaf,’ riep een agent.

Naast me stond een jongen. Hij huilde.

‘Ik had hem al drie jaar,’ zei hij tegen mij, zijn wangen nat van de tranen, ‘en nou nemen ze hem af. Ik vind het oneerlijk.’

‘Ik had hem pas een half uur maar ik mis hem nu ook al, dus ga maar na.’

Ik dacht even na. ‘Neem jij mijn twee mud kolen maar,’ zei ik tegen hem. ‘Dank je wel,’ zei de jongen. Hij stopte met huilen.

‘Ik heb toch een oliekachel,’ zei ik en ik liep het hoofdbureau van politie uit.

Toen ik thuiskwam zat Christiaan bij het raam. Zijn gezicht was grauw van angst en ik ging tegenover hem zitten. ‘Wat is er,’ vroeg ik.

Hij stak een sigaret op en ik zag aan de peuken in de asbak dat hij deze avond al een heel pakje had gerookt.

‘Ze zijn hier geweest, twee rechercheurs. Ze kwamen alleen maar een kijkje nemen, zeiden ze, en ze vroegen wat ik de laatste dagen had gedaan.’

‘Wat zouden ze willen.’

Hij haalde zijn schouders op. ‘We moeten in ieder geval rustig aan doen en met Pieter praten, dat hij zijn kop wel dicht houdt.’

‘We kunnen misschien beter de stad uitgaan voor een paar weken.’

Christiaan zei, dat hij dat een goed idee vond en dat ze in de provincie genoeg aanhangers hadden. ‘Het is trouwens goed weer geworden,’ zei hij. Het vooruitzicht dat we de stad zouden verlaten, scheen hem op te luchten, want hij lachte weer.

‘Mijn lieve Johan. Altijd goede ideeën,’ zei Christiaan.

[XIII]

In de trein, die naar het dorp voerde waar we zouden logeren, zei Christiaan geen woord en de andere jongens durfden daardoor ook niets te zeggen.

Het was een saaie reis en het dorp viel me erg tegen. Er was niet eens een café.

Ik nam het Christiaan erg kwalijk, al was het mijn voorstel om de stad te verlaten.

Als mijn ouders met vakantie gingen moest ik altijd bij dezelfde oom en tante logeren, waar ik steeds in mijn bed plaste. Ik kreeg een kwartje per dag zakgeld en kwam daar niet mee uit en op een maandag liep ik naar een verenigingsgebouw om de hoek van de straat waar ik logeerde. Daar haalde ik uit de jassen die op de gang hingen wat kleingeld.

Ik at die avond vier ijsjes en werd erg ziek.

Het dorp was grauw en klein en als ik op het plein voor de kerk liep keken de mensen me na. Ik voelde me er niet thuis. De anderen ook niet. Alleen Christiaan genoot. Hij bezocht allerlei mensen en huurde een zaal voor een grote bijeenkomst waar wij ook bij moesten zijn, zoals hij zei, maar ik veinsde die avond hoofdpijn.

De bijeenkomst was een groot sukses.

‘Christiaan, hoe had je onze terugkomst in de stad verwacht?’ Hij keek om zich heen. Wij wachtten nieuwsgierig, maar ook wel bang, want dat de politie onze gangen volgde was ons allemaal duidelijk. Zelfs de plaatselijke politieagent deed wantrouwend en ik was er heilig van overtuigd dat hij een telefoontje uit de stad had gekregen.

‘Het zal goed gaan,’ zei hij en toen met een melodramatisch gebaar wat me mateloos irriteerde, ‘alleen of ik het zal redden, dat weet ik niet.’

We drongen dichter op hem toe. ‘Hoe bedoel je.’

‘Zoals ik zeg. Ik heb het idee dat ik moeilijkheden krijg, maar ik ben er niet bang voor.’

Wij wel en dat zeiden we ook.

‘Jullie zullen buiten schot blijven.’ Christiaan zei dit laatste verveeld alsof hij het een onbelangrijk onderwerp vond.

‘Bovendien,’ vervolgde hij, ‘een martelaar voor de beweging, dat zou niet slecht zijn. Je trekt er allerlei mensen mee aan en ik kom heus wel weer terug.’

We waren niet helemaal gerustgesteld en ik zeker niet, omdat ik buiten Christiaan de enige was die wist hoe de beweging zo rijk in de gelden

zat. Zelfs Pieter dacht dat de bankoverval bestemd was voor privégenoegens, want hij was simpel, maar wel betrouwbaar.

Ik liep het huis uit, waar we woonden en ging het dorp in. Ik was blij dat het stormde, want storm maakte me kalm en dat had ik nodig.

Het meisje dat op mijn kamer woonde bezat ik niet meer alleen. De twaalf jongens gingen om beurten naar haar kamer waar ze troonde als een koningin. Zelfs in het dorp werd over haar gesproken, en dat was verwonderlijk, want ik had de indruk dat de dorpsmeiden ook niet afkerig waren van een nummertje aan de voet van de dijk.

Een keer had ik een meisje meegenomen, maar ze stonk zo uit haar mond dat ik haar liet gaan, en alleen verder door het dorp dwaalde.

Er waren weinig mensen op straat. Een hond liep met me mee. Achter de kerk waar ik een plas deed, zag ik een klein gebouw. Door de bouwstijl merkte ik dat het bij de kerk hoorde en ik wist dat het een zondagsschool moest zijn.

Ze vertelde over het boek Job, een oude man op een mestvaalt en toen: ‘Hij had een zware ziekte. Grote zweren op zijn gezicht, lieve kinderen, zo erg, dat de wormen eruit kropen. Maar Job duwde de wormen weer terug in zijn gezicht, want, zei hij, je moet zelfs het kleinste dier zijn voedsel gunnen.’

Ik rende de klas uit en kotste de speelplaats onder.

‘Christiaan, alsjeblieft, laten we naar de stad teruggaan, ik word in dit dorp helemaal gek.’

Hij knikte. ‘Natuurlijk, we gaan terug.’

Die avond kwam voor de eerste maal de politieman bij ons op bezoek.

Hij had ons al dagenlang bekeken, maar nu kwam hij openlijk voor zijn wantrouwen uit.

‘Namens de burgemeester,’ zei hij, ‘ik heb liever dat u het dorp verlaat.’

‘Dat waren we al van plan,’ zei Christiaan. ‘Morgen vertrekken we.’

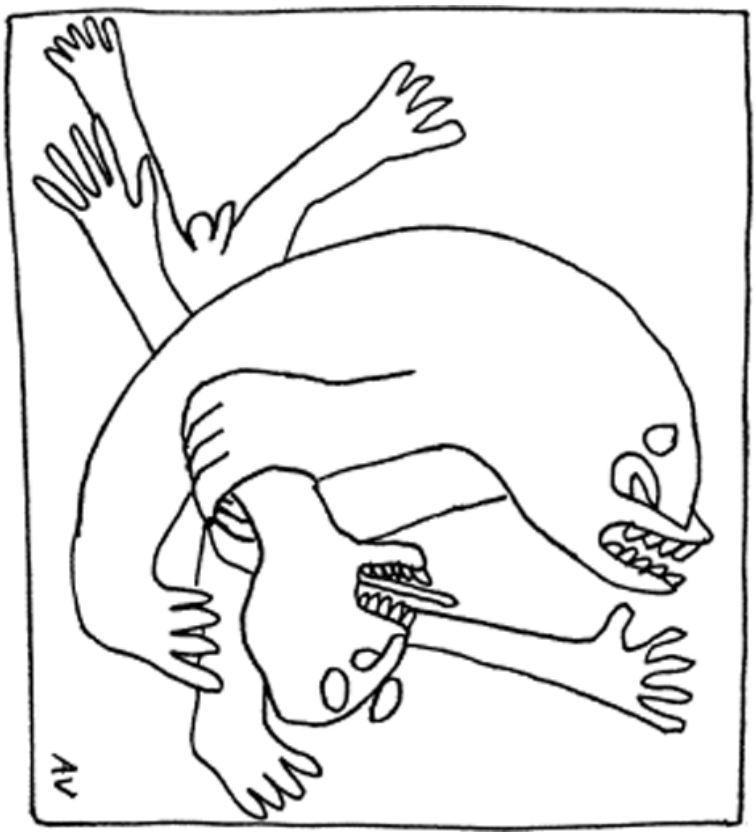
AV

De politieman knikte tevreden.

‘Dan hebben we verder niets meer tegen elkaar te zeggen.’ Hij keek naar het meisje dat binnenkwam, haar ogen stonden fiets. ‘Nou, juffrouw,’ zei hij, ‘ik zou me maar eens bezinnen.’

Ze lachte niet maar liep naar het raam en keek naar buiten. ‘En zo is het,’ zei de politieman. Hij keek even begerig naar de dijen van het meisje die zichtbaar werden toen ze ging zitten en verliet toen het huis.

‘Ik ga de stad maar eens bellen,’ zei Christiaan, ‘zeggen dat we morgenochtend aankomen.’

Ik zag vijf manen tegelijk opkomen. De spits van de kerktoren werd omkranst door gele schijven die elkaar achtervolgden. Ik liep snel langs de huizen het dorp uit. Overal hoorde ik ramen opengaan en mensen riepen elkaar gelukwensen toe.

‘Het is feest,’ dacht ik, ‘het moet feest zijn, maar waarom.’ Ik dacht ingespannen na, maar het wilde me niet te binnen schieten. ‘Een plaatselijke feestdag,’ zei ik tegen mezelf.

Aan de rand van het dorp, nu hel verlicht door de vijf manen stonden een horde mannen zwijgend op me te wachten.

‘U wilt het dorp uit,’ zeiden de mannen.

‘Ja.’

‘Maar kom dan niet meer terug,’ zei een van de mannen. Hij keek me streng aan.

‘Nee, we gaan toch naar de stad.’

De mannen weken terug.

‘De stad,’ zeiden ze ontzet, ‘gaan jullie daar naar toe.’ Een van hen begon te huilen. ‘Och, Here God,’ steunde hij, ‘neem deze verworpelingen tot u.’

‘En het feest dan,’ zei ik, ‘iedereen viert feest. Waarom huilt u dan.’

De mannen zetten na deze woorden een feestelijk hoedje op en een van hen blies op een papieren toeter.

‘Je hebt gelijk,’ zei hij.

Ze lieten me door en ik rende het zwarte veld in.

Ik moest ver gelopen hebben want toen ik achter me keek zag ik niets meer. Geen licht. Ik hoorde geen feestrumoer. Ik was alleen.

Was ik wel alleen?

Ver weg hoorde ik blaffen en het roepen van een ijle vrouwenstem. Ik liep in de richting van het geluid. Ik kon honderden meters ver zien, zo licht was het geworden.

Aan het einde van het veld boog de spoorbaan naar me toe en liep langs me naar het achter mij liggende dorp. Ik keek om me heen, wachtte tot ik de hond weer hoorde blaffen.

Opeens hoorde ik hem weer, maar nu vlakbij en toen ik links van me keek zag ik de hond bij de spoordijk.

Hij stond gebogen over een vrouw die onder hem lag.

Ik dook in elkaar en keek naar het schouwspel. De rokken van de vrouw waren opgeslagen, ze hield een leverworst in haar hand die ze telkens tussen haar benen duwde.

Ze riep lokkend naar de hond, die kwijlde en zich opeens op de vrouw stortte.

Ze sloeg haar armen om zijn harige rug en ik zag haar witte gladde benen trappelen in het gras.

De hond drong diep in haar, hij gromde en het kwijl zag ik om hem heen spatten.

Ik rende naar ze toe, riep naar de vrouw, dat ze op moest houden, maar ze hoorde me niet, ze voltooiden hun nummer. De vrouw ging vreselijk tekeer.

Ik stond dichter bij ze. Ik zag de poten van de hond die fel achteruit trapten en de vrouw die snikkend onder hem lag, de zijkant van haar gezicht drukte ze zo diep mogelijk in het gras, haar ogen waren gesloten.

Ik liep nog meer naar ze toe en toen ik vlak achter ze stond hield de hond opeens op.

Hij bleef staan, strak gespannen als een veer, zijn kop diep weggestopt in de hals van de vrouw die nu ook roerloos bleef liggen.

Toen schopte ik de hond, waar ik hem raken kon, ik probeerde hem zo

hard mogelijk te treffen tussen zijn poten en het dier maakte zich van de vrouw los en schoot gillend van de pijn weg, het veld af.

Ik was alleen met de vrouw. Ze huilde zacht en ik keek naar haar buik waarop ik hondeharen zag en haar dijen die nat waren van het zweet.

Ik boog me naar haar toe en drukte mijn vingers om haar keel.

Ze verweerde zich nauwelijks. Was haar schaamte zo groot dat ze haar dood als een gerechte straf onderging?

Het duurde twee minuten voordat ze stierf. Ze gaf geen geluid, bleef roerloos liggen en toen ik merkte dat haar ogen niet meer leefden ging ik naast haar liggen, zo moe was ik.

Ik dacht eraan hoe de vrouw de volgende dag gevonden zou worden, gewurgd, ten dele naakt en verkracht door een hond. Dat zou men merken, dat wist ik zeker, want het zaad van een hond lijkt in niets op dat van een mens en over de vrouw zou nooit meer gesproken worden.

Ik overwoog nog even de verwarring nog groter te maken door ook mijn aandeel te leveren, maar het idee dat ik in de ruimte zou dringen waar kort tevoren een hond was geweest, vervulde me met zoveel afkeer dat ik tien meter van de vrouw vandaan ging zitten huilen.

Op dat ogenblik verhief de eerste vuurpijl zich in de hemel. Het feest in het dorp had zijn hoogtepunt bereikt en ik voelde mijn eenzaamheid dubbel drukken.

Ik stond op en liep langzaam langs de spoorlijn naar het station dat vlak buiten het dorp lag.

Ik wilde niet meer naar het huis gaan waar ik de jongens wist die het meisje om beurten naaiden en Christiaan, die beneden in de kamer wachtte op de grote marteling.

Op het perron stond een houten bank en ik ging erop liggen. Slapen kon ik niet, maar ik hoopte dat de uren niet al te langzaam om zouden gaan.

Het was koud.

Bij de rails lag een dode kat. Grote bruine larven hadden een ingewikkeld gangenstelsel in zijn lichaam gevreten en ze liepen in en uit alsof hij een kantoorgebouw was.

Toen ik naar het dier liep stroomden de bruine insekten het lichaam binnen alsof groot alarm was geblazen en ik zag de huid van de kat trillen van het leger dat hij herbergde en ik dacht aan Job en ik wist, dat ik de dieren met rust moest laten want de kat was blijven leven, uiteengespat in duizenden kleine arbeidzame lijfjes die bezit hadden genomen van zijn aderen en zijn darmen.

'Je bent gek,' zei Christiaan toen hij met de anderen het perron opkwam en me wit van de kou die tot in elke vezel van mijn lichaam was doorgedrongen, zag zitten.

Ik vertelde hem niet van de dode vrouw in het veld.

De vijf manen waren bleek weggetrokken. Alleen ik zag ze nog aan de hemel hangen.

[XIV]

Toen we met de trein in het Centraal Station aankwamen zagen we enkele tientallen volgelingen op het perron wachtten. Christiaan stapte uit, hij lachte triomfantelijk. Voor de buitenstaander leek het alsof hij blij was om iedereen weer te zien, maar alleen ik wist, omdat ik hem zo goed kende, dat het alleen een gevoel van triomf was omdat hij nu wat betekende, omdat de mensen naar hem toekwamen.

Ik liep van de groep vandaan. Ik voelde een lichte wanhoop, omdat ik merkte dat ik Christiaan met zoveel mensen moest delen en ik door niemand als zijn belangrijkste helper werd beschouwd, terwijl wij toch met ons tweeën de beweging hadden opgezet.

Ik zag hoe Christiaan omringd door zijn volgelingen naar de uitgang liep.

Toen schrok ik, want verder op, een paar meter van de groep vandaan, stonden twee mannen met een regenjas aan en ik had op de televisie vaak genoeg gezien dat het rechercheurs waren. Ze keken naar Christiaan en zeiden wat tegen elkaar. Daarna liepen ze weg.

Ik besloot om niets tegen Christiaan te zeggen. Als hij me niet belangrijk genoeg vond om mij aan allerlei mensen voor te stellen vond ik het niet noodzakelijk om hem voor het dreigende gevaar te waarschuwen.

Ik dacht aan de weken die achter me lagen, aan de doden die de bewe-

ging al had gekost en ik wist dat ik moest zorgen om uit de buurt te blijven als de klappen vielen, want ik voelde er niets voor om voor een idee van Christiaan, dat me nog nauwelijks iets had opgeleverd, op te draaien.

En voor de rest: van de doden niets dan goeds.

Ik dacht: ik moet afscheid nemen van mijn ouders. Ze verdienen het niet, maar ik wil toch een goede indruk achterlaten. Ik nam de tram, keek eerst naar de passagiers of er een rechercheur bij zat en toen dat niet het geval was kocht ik een kaartje.

Ik voelde instinktief dat het bij elkaar nog een kwestie van dagen zou zijn. Christiaan had gelijk toen hij in het dorp waarschuwde voor de gevaren die ons wachtten.

Hij wist dat het spel uit zou zijn en ergens verdacht ik hem ervan, dat hij het er doelbewust naar toestuurde, omdat hij wel wist dat hij de mensen niet eeuwig kon blijven boeien met zijn verhalen en visioenen.

Toen ik aan Christiaan dacht en aan onze verwijdering werd ik erg gedeprimeerd en zo kwam ik bij het huis van mijn ouders.

Ze waren niet thuis, zei mijn zuster toen ze opendeed. Ze waren naar familie buiten de stad en ik liep door de kamers en keek naar de schilderijen die er mijn hele leven al hadden gehangen.

‘Ik heb je een tijd niet gezien,’ zei mijn zuster. Ze was alleen thuis en ze verveelde zich. We dronken koffie en ze vertelde me over haar werk en ik keek naar haar gezicht, dat rood was en opgezwollen en ik voelde dat ze 's avonds in haar bed zich bevredigde en daarna huilde tot ze in slaap viel.

Ze moest nu tegen de dertig lopen en het haar onder haar oksels was zo lang dat het uit de mouwen van haar jurk stak. Ze was niet mooi en ik voelde medelijden met haar. Ze wachtte, ranzig van lucht en met piepende adem op de man die haar zou nemen en haar broer zou zelfs geen bezwaar zijn.

Zou dit mijn afscheid zijn van het ouderlijk huis, en ik besloot dat het de beste daad zou zijn die ik kon volvoeren, want ze zou gelukkig zijn in de wetenschap dat een man haar had begeerd.

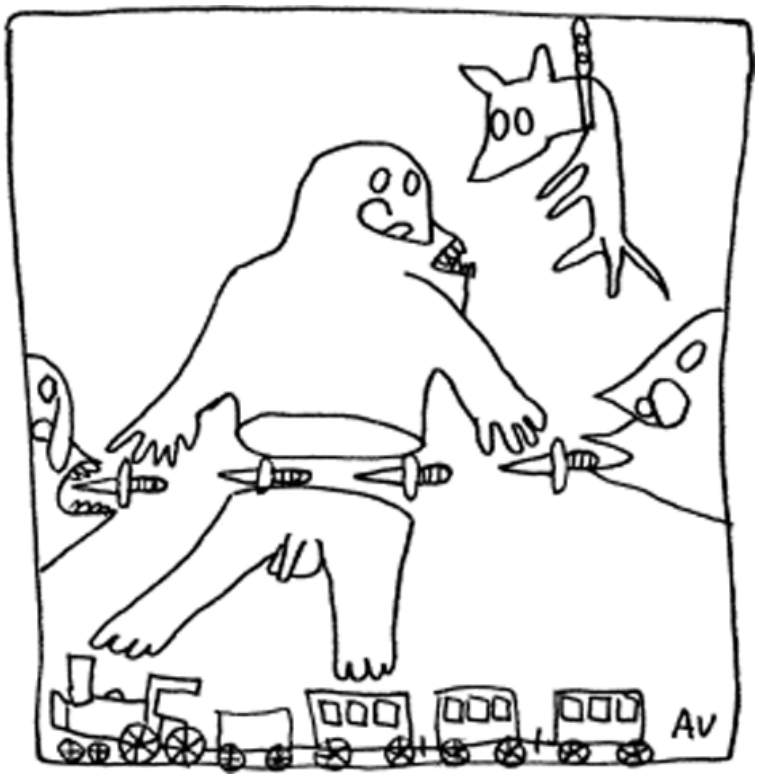
Av

Ik legde mijn hand op haar stakerige arm en mijn andere hand schoof langzaam over haar knie naar haar dijen.

‘O, Johan,’ zei ze en ze begon weer te huilen. ‘O, Johan.’

Haar dijen waren warm en vochtig en ik verdacht haar er sterk van dat ze door de opwinding in haar broek pieste, maar ik had nu eenmaal een besluit genomen en ik zou mijn werk moeten afmaken.

Ze opende haar benen en liet me binnen en het viel me nog reuze mee.

Ik voelde me ergens belazerd ook, want niets wees er op dat ze nog maagd was.

Nu had ik nooit een vrouw ontmaagd, maar de verhalen van de andere jongens wezen toch op veel geschreeuw, bloed en veel ongerief en nu bleek dat mijn zuster soepel en bijna geroutineerd met mijn bewegingen mee ging en dat ik diep in haar kon doorstoten.

Ze beet in mijn nek toen ik klaar kwam en zei: ‘Ik zal de groeten aan vader en moeder doen.’

‘Ja, graag,’ zei ik.

Ik liep met mijn broek half op mijn knieën naar de badkamer waar ik mijn geslacht nauwkeurig bekeek.

Zoals ik al dacht: geen bloed, geen spoor van een ontmaagding. ‘Ik ben niet de eerste,’ zei ik beschuldigend tegen haar toen ik mijn broek ophees en zij de badkamer binnenkwam.

‘Moest dat dan,’ vroeg ze.

Ik waste mijn handen en liep naar de kamer terug.

Daar dronk ik nog koffie en het was al laat in de avond toen ik mijn zuster een afscheidszoen gaf, waarbij ik er zorgvuldig op lette, dat ik haar prikkerige snor ontweek en verliet het huis.

‘Er wordt wat afgeneukt,’ zei ik tegen mezelf, toen ik op straat liep.

‘Je kan toch wel merken, dat het einde van de wereld nabij is.’

Ik liep snel naar huis, omdat ik Christiaan wilde spreken. Ik werd zo bang.

Looiedaaiers heetten ze. Grote glimmende stalen knikkers en één zo'n looiedaaier was ongeveer een tiental glazen knikkers waard.

Ik aasde erop, speelde elke avond verbeten om ze te pakken te krijgen.

De gewonnen exemplaren borg ik zorgvuldig in een sigarendoos, want ik durfde ze niet te vergokken.

Op een avond, begin zomer, het was nog warm, de zon was al onder, speelde ik om de grootste looiedaaier van de straat. Zeker twintig knikkers had ik al ingezet, maar nog steeds was er geen beslissing gevallen. De kinderen stonden om ons heen. Ik en een dikke jongen die pas in onze straat woonde en op wie we jaloers waren. Misschien omdat hij zo gemakkelijk aan de looiedaaiers kwam, van zijn vader, die op een vliegtuigfabriek werkte.

De tijd verstreek en ik hoorde mijn moeder roepen.

Ik deed of ik haar niet hoorde, nog een paar minuten en de looiedaaier was mijn eigendom.

Strak keek ik naar het begeerde objekt, mijn moeder riep weer, dwingender nu.

Ik keek op. Ze stond op het balkon en wenkte. Ze was kwaad, ik kon het zien en ik was bang voor mijn moeder.

Ik riep iets terug, zo van: ‘Nog even.’ Over de looiedaaier riep ik niets, ze zou het niet verstaan, ze zou het niet begrijpen.

Ze sloot de balkondeur met een harde klap.

Ik stond op, de looiedaaier verdween weer in de broekzak van de dikke jongen. Omdat ik het spel voortijdig stopte, raakte ik ook mijn glazen knikkers kwijt.

‘Waarom moest ik nu boven komen,’ vroeg ik aan mijn moeder.

‘Omdat ik het zeg,’ zei ze koel en ze draaide zich om. Als ik toen die zware looiedaaier in mijn bezit had, had ik hem naar haar hoofd gegooid.

‘Christiaan, wat moeten we in godsnaam beginnen.’ Mijn handen trilden. Ik durfde geen sigaret op te steken, bang als ik was dat Christiaan zou zien hoe zenuwachtig ik werd. ‘We moeten niets doen,’ zei hij. Hij zat aan de telefoon maar hij belde niet.

‘Het is afgelopen,’ vervolgde hij. ‘Iedereen heeft ons verlaten. Alleen de

jongens blijven nog bij ons, maar verder is het afgelopen.' Hij maakte een minachtend gebaar. Maar daarbij bleef hij zo kalm dat ik me ook rustiger begon te voelen.

'En de beweging.'

'Hij kwam op, hij verdwijnt weer,' zei Christiaan. 'Jongen, je leest de kranten niet, dat is duidelijk. Zodra de mensen merken dat de politie achter ons aan gaat zitten, trekken ze zich terug. De beweging had een grote kans op sukses, maar we hebben misgekleund.'

'En vind je dat niet vreselijk.'

Hij haalde zijn schouders op. 'Jij wel?'

'Ja,' zei ik, 'ik wel. Wat moet ik nu beginnen. Ik had er zo op gerekend, ik had me er vreselijk veel van voorgesteld en wat moet ik nu beginnen.'

'Er niet meer aan denken,' zei Christiaan.

'En alles wat ik voor de beweging gedaan heb. Wat moet ik daarmee.

Het wordt zo zinneloos allemaal.' Ik begon te huilen. Niet uit schaamte over wat was gebeurd, maar over mijn eigen mislukking. Alle moorden, de overval, zelfs het doden van de vrouw die zich door de hond liet naaien, hadden nog een bepaalde waarde omdat ze een doel dienden: de beweging, Christiaan, mezelf.

Nu de beweging ten onder ging, ging ik mee en werden de moorden een bevestiging van mijn mislukte leven. Wroeging voelde ik niet.

Wroeging is zo gemakkelijk. Eerst de daad volvoeren en daarna wroeging krijgen: een mooiere manier om van je schuld af te komen bestaat er niet. Bovendien: wat interesseerden me de mensen die het leven lieten. Ik lees vaak in de krant over doden bij verkeersongelukken, bij een windhoos in Amerika. Of er nou drie doden zijn, of vijftig, het doet me niets. Ik denk wel eens: als ik voor elke vent die ver weg bij een aardbeving om het leven komt een dubbeltje zou krijgen: zou ik dat doen?

Zou ik dat geld aannemen? Natuurlijk zou ik dat geld opstrijken. Een forse aardbeving: twintigduizend doden.

Dat is toch tweeduizend gulden en voor mij een heel bedrag.

De dikke man legde zijn brillekoker op het bureau en pakte een stuk

papier. Daar zette hij een datum op. ‘Morgen slaan we toe. De bewijzen zijn sterk genoeg om ze er op te pakken.’

‘Ze,’ herhaalde een van de rechercheurs.

De dikke man aarzelde.

‘In ieder geval de leider van die zaak, hoewel ik betwijfel of hij alles alleen heeft uitgevoerd. Die fanatieke bende om hem heen vertrouw ik niet al te erg. Maar als we hem eenmaal hebben zal er snel klaarheid worden gemaakt.’

‘Waarom morgen pas?’

‘Ze hebben morgenvroeg een of andere bijeenkomst in het park, tenminste: hij is morgenochtend in het park. Dat weet ik van een van zijn volgelingen die het te benauwd kreeg door de krantepublikaties van de afgelopen dagen. We kunnen hem daar beter oppakken dan middenin de stad. Je weet nooit hoe de mensen erop reageren. Want hoewel de zaak aan het aflopen is schijnt de leider toch nog wel een aantal volgelingen te hebben en al die hysterie: daar heb ik geen behoefte aan.’

Was ik tot iets moois in staat. Iets van een hogere orde dan de moorden van de afgelopen tijd.

Ik legde papier in de kooi waarin twee parkieten. Ze irriteerden me.

Toen sprenkelde ik er petroleum in en toen ik er een lucifer bij hield, schoten de vlammen suizend op. De vogels schoten omhoog. Door de vlammen heen zag ik hun lijfjes die tegen de tralies drukten en ik hoorde ze hoog en schel schreeuwen toen het vuur hun veren verteerde. Toen lieten hun pootjes los en ze vielen terug op de bodem van de kooi, twee extra vlammetjes in de vuurzee, die zo intens was dat ik terugweek naar de deur waar ik de hitte en het opdwarrelende roet wilde ontwijken.

Daarna verliet ik mijn kamer.

Christiaan had de twee vogellijkjes, zwart en verschrompeld, op een krant neergelegd toen ik weer thuis kwam.

‘Was dat nodig,’ zei hij bedroefd.

Ik probeerde hard te kijken. ‘Het was een ongeluk en laten we ons ver-

der niet druk maken over twee vogels. We eten wel grotere dieren op.' Ik was tevreden over dit antwoord.

'Mijn schuld zal er alleen groter door worden,' antwoordde Christiaan me. Hij stond op. 'Mijn val zal vreselijk zijn.'

'Heb je er spijt van,' vroeg ik.

'Waarvan.'

'Dat we de beweging begonnen zijn.'

Hij zweeg even. 'Nee, dat geloof ik niet. Ik denk, dat het moest. Het was noodzakelijk dat het op deze manier zou aflopen. Ik denk niet dat er een andere weg zou zijn geweest. Wat zou er gebeurd zijn als we deze beweging niet waren begonnen, als we door waren blijven leven zoals we dat deden.'

'Dan zaten we op een kantoor.'

'Nou, zie je wel,' zei Christiaan. 'Dan hadden we niet geleefd. Nu hebben we een ervaring achter ons die anderen ons benijden. Ik ga een lot tegemoet waar velen over zullen praten. Hadden mensen over me gepraat als ik op een kantoor was blijven zitten?'

'Wordt het dan allemaal zo erg,' vroeg ik angstig.

'Erger dan je denkt,' zei Christiaan, 'maar wees maar niet bang, jullie zullen er geen last van hebben. Ze pakken de verantwoordelijke man, dat is altijd zo.'

'Misschien verbeeldden we ons dat allemaal. Misschien gebeurt er niets.' Christiaan liep naar het raam en schoof het gordijn wat opzij.

'Kijk daar eens,' zei hij.

Ik keek naar buiten en ik zag twee mannen tegenover ons huis staan.

'Zijn dat ze.'

'Ja,' zei Christiaan, 'en morgen zullen ze toeslaan. Dat weet ik.'

Ik liep terug naar de tafel en ging daar zitten. Ik voelde de angst weer in me oplaaien ondanks de woorden die Christiaan had gesproken en waaruit moest blijken dat ik vrijuit zou gaan. Zou ik dat wel? Ik had teveel achter me.

Christiaan verbrak het zwijgen.

'Waar is het meisje,' zei hij. 'Ze had al terug moeten zijn.' Ik probeerde

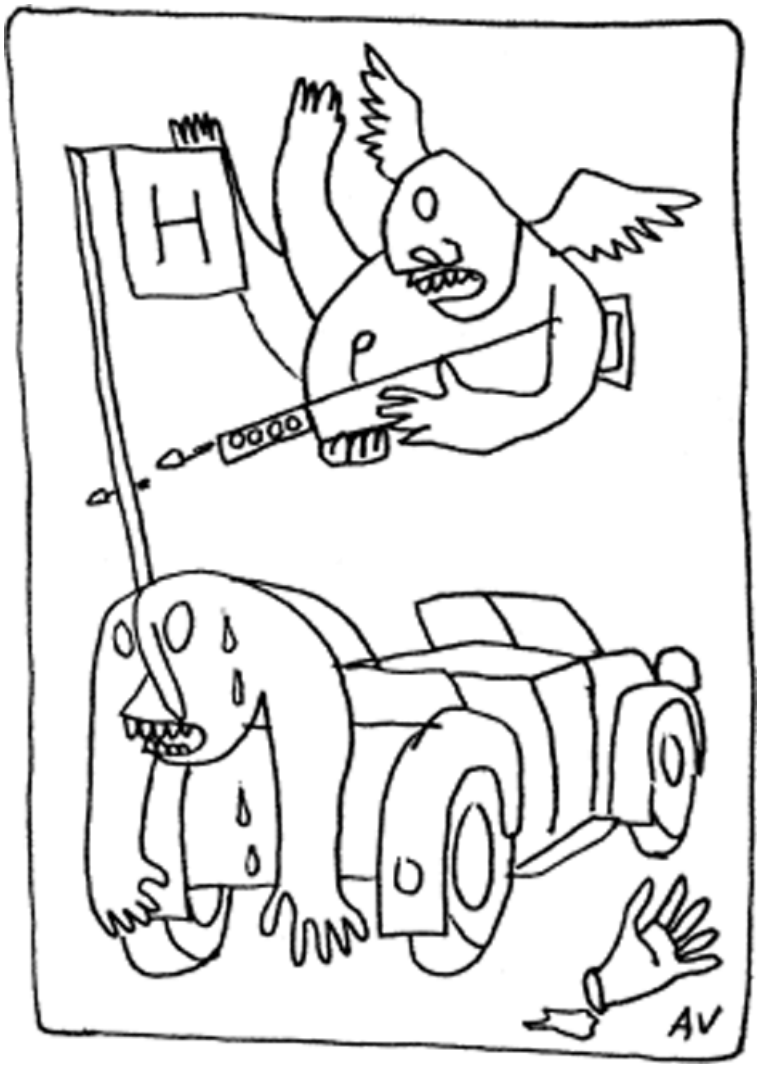
H
AV

te denken aan het meisje dat op onze kamer woonde. Ik had haar al dagen niet meer gezien.

‘Zeker met een van de jongens.’

Christiaan trommelde ongeduldig op de ramen. ‘Ze zou in de stad een zaaltje in een restaurant voor me bespreken en nu weet ik niet of ze dat heeft gedaan.’

‘Een zaaltje?’ Ik was verbijsterd om deze plotselinge opwelling van Christiaan.

‘Ja, we gaan met zijn allen ergens eten, dat heeft iedereen welverdiend.

We weten wat er morgen zal gebeuren en ik vind het prettig om iedereen nog eens een keer te hebben gezien.’

‘Ja Christiaan,’ fluisterde ik.

‘En jij komt naast me zitten, mijn trouwste medewerker. Mijn vriend.’

‘Ja Christiaan,’ fluisterde ik weer.

Wat was hij nu mooi. Ondanks zijn korte lichaam en zijn dikke gezicht straalde hij zo iets moois uit. Ik was de afgelopen tijd teveel met mijzelf bezig geweest om dit te kunnen zien.

Hij kon inderdaad onmogelijk spijt hebben van wat hij had uitgericht, daarvoor was hij te gelukkig.

‘Ik ga wel even kijken waar ze gebleven is,’ zei ik tegen Christiaan.

Hij antwoordde niet en ik liep naar buiten waar ik de twee mannen die aan de overkant stonden beleefd groette.

Het leek me alleen maar handig om geen nare stemming te kweken.

Wie weet hoe ik die mannen nog nodig zou hebben.

De oude man tegenover me pakte een meetlint en liep naar me toe.

‘Nu krijgen we een van de belangrijkste dingen. De lengte.’

Hij vroeg of ik rechtop wilde staan en me niet bewegen en toen mat hij mijn lengte van voeten tot hoofd.

‘Goede lengte. Zullen we weinig moeite mee hebben.’ Hij liep terug naar zijn bureau aan de andere kant van de grote grijze zaal waar hij op een papier wat aantekeningen maakte.

Daarna wenkte hij me. Ik liep naar hem toe.

‘welk hout wilt u eigenlijk hebben.’

‘Hout?’

‘Ja, we hebben verschillende houtsoorten. U moet niet vergeten dat een doodkist niet zomaar een kist is waarin u gaat liggen. Nee, het is de bescherming tegen het verval. Neemt u bijvoorbeeld vurehout, wat erg goedkoop is, dat wel, dan bestaat de kans dat u binnen enkele maanden, zeker als u in vochtige grond komt te liggen, door de bodem heenrot.’ Hij wees achter me waar een hoge trap naar een tien meter boven de zaalvloer gelegen deur leidde.

Die deur ging open en twee mannen liepen naar beneden, waar een kist aan de voet van de trap stond.

‘Nu opletten,’ zei de oude man.

De twee mannen namen de kist op en droegen die langzaam naar boven. De ogen van de oude man glinsterden van verborgen pret en waar hij op wachtte gebeurde ook. De bodem van de kist maakte zich langzaam los van de zijwanden van de kist. Ik zag een been naar buiten komen en een hand sloeg om het hout.

Toen viel de bodem uit de kist vandaan. Een van de mannen probeerde hem nog te grijpen, maar met veel lawaai kletterde de houten plaat naar beneden, gevolgd door het lichaam dat in de kist geborgen was.

Langzaam viel het op de treden. Een ogenblik leek het of het lichaam rechtop bleef staan, maar de armen sloegen wild naar achteren en het lichaam volgde.

Het rolde voor de achter hem aan rennende mannen maar bereikte de vloer eerder en sloeg daar uit elkaar.

Ik liep naar het lichaam toe. De mannen bleven er zwijgend bij staan.

Ik bukte me en zag hoe het hoofd, scheef geknakt op de romp, naar me keek.

De ogen zakten weg maar bleven wel op me gericht.

‘Christiaan,’ fluisterde ik.

De eerste dieren renden uit de neusgaten naar buiten, geschrokken door de onverhoedse klap waarmee hun huis was gevallen.

Het lichaam spleet langzaam open en grote rose insekten, vaak nog

met een stuk vlees in hun bek, zorgden dat ze zo snel mogelijk weg kwamen, op zoek naar een ander lichaam.

De huid van Christiaan bolde van de wegstromende dieren die naar buiten drongen en ik legde mijn hand op zijn hoofd, want ik vermoedde dat Christiaan veel pijn moest hebben door dat niet gewenste leven in zijn lichaam.

‘Kom,’ zei de oude man achter me, ‘nu is het genoeg geweest. Je kan niets meer voor hem doen, je zult het vanaf nu alleen moeten doen.’

Ik liep met hem mee, keek nog een paar keer achterom waar ik zag hoe de twee mannen Christiaan in oude kranten verpakten en in een kartonnen doos legden.

‘Hij was eigenwijs. Hij wou vurehout, want hij had niet veel geld, zei hij.’

‘We hadden wel veel geld,’ zei ik, maar toen hield ik mijn mond, want het leek me niet verstandig om tegen de man te zeggen hoe we aan dat geld waren gekomen.

‘Dan verdient hij helemaal dat hij uit de kist is gevallen.’

De man tikte even op het blad van zijn bureau zodat ik weer naar hem keek.

‘Dan hebben we lindehout,’ vervolgde hij. ‘Een stuk duurder en ook wel beter. Maar ja, lindehout is nogal zacht en voor termieten een grote lekkernij.’

‘Dus geen lindehout.’

De man glimlachte.

‘Nee,’ zei hij, ‘dat kunt u veel beter niet doen.’

‘Maar wat dan?’

‘Eikehout. Eikehout is de koning van alle houtsoorten. Ik geef u de verzekering dat u, als u straks in die kist ligt, geen enkele zorg hoeft te hebben over het aanvallend gedierte. Bovendien zal uw lichaam er fraai in uitkomen.’

Zonder verder te vragen schreef hij met grote onbeholpen letters *eikehout* op het papier.

Nu kwamen er drie ambtenaren naar beneden. Twee oude dorre man-

nen in grijze pakken en één jonge ambtenaar met een bleek gezicht. Hij keek treurig.

Ze gingen naar de oude man.

'De papieren,' en ze legden allerlei formulieren op tafel.

'Goed, goed,' zei de man tevreden. Hij ordende de paperassen en daarna keek hij naar mij.

'Zo, dat was het wel. Ik kom nu op het punt dat ik afscheid van u zal nemen maar,' en hierbij hief hij zijn vinger, 'u zult nooit kunnen zeggen dat wij harteloos zijn en u zonder meer laten gaan. Kijkt u eens. Speciaal voor u, om het u zo aangenaam mogelijk te maken.'

Ik keek naar de trap waar nu vier muzikanten naar beneden kwamen.

Het waren een violist, een man met een saxofoon, een drummer, die twee vale trommels bij zich had en een man met sambaballen, die een uiterst trieste indruk maakten.

'Een beetje muziek,' zei de oude man, 'dat zal het geheel een stuk veraangenamen.'

Het orkestje ging in een hoek van de zaal zitten en begon een treurig wijsje te spelen.

Ik keek naar de jonge ambtenaar waar ik opeens een hevige liefde voor voelde.

Ik liep naar hem toe en vroeg of hij met me wilde dansen. Hij keek even naar de oude man die hem bemoedigend toeknikte en toen voerde de ambtenaar me mee in een langzame slepende wals.

De violist glimlachte tegen me toen ik hem voorbij draaide en voor het eerst voelde ik weer een loommakende tevredenheid over me komen.

'Heb je geen honger,' vroeg de ambtenaar me. Ik knikte.

'Laten we dan maar even ophouden,' zei hij. Hij maakte zich uit mijn armen los en liep naar het bureau van de oude man waar zijn bruine aktentas stond. Hij haalde er een paar boterhammen en een appel uit en kwam weer naar me toe.

'Eet maar eens flink, het zal je goed doen.' Ik at twee boterhammen en om beurten namen we een hap van de appel.'

'Is dit mijn laatste maaltijd,' zei ik.

De jongen haalde zijn schouders op. ‘Daar moet je niet zo zwaar aan tillen.’

De muziek stopte en ik veegde de laatste kruimels van mijn mondhoeken.

‘Dag,’ zei de jonge ambtenaar tegen me. Hij stond op. De twee dorre mannen kwamen weer naast hem staan en ze liepen met zijn drieën weg naar de trap waarboven de deur zich weer verlokkend opende.

‘Dag,’ riep ik hem na.

Ik bleef nog lang naar de deur kijken, ook toen die al een tijd gesloten was.

‘Zo,’ zei de oude man. ‘Nu is het wel genoeg geweest. Nogmaals: je kan niet zeggen, dat we harteloos zijn. We hebben je zoveel mogelijk plezier gegund, maar nu is je tijd echt aangebroken.’

Hij drukte op een belletje.

‘En nu niet vervelend gaan worden want dat bederft de sfeer zo.’

Dat beloofde ik.

Een dikke man kwam naar beneden. Hij had twee handboeien bij zich die hij om mijn polsen deed.

‘Je bent een aardige jongen geweest,’ zei de oude man, en hij gaf me een hand, wat een ongelukkige manoeuvre was door de handboeien.

Toen liep de dikke man naar de trap toe en hij gaf zo'n harde ruk aan de ketting waaraan hij me meevoerde dat de tranen van de pijn me in de ogen sprongen.

Aan de voet van de trap zag ik een natte plek op de vloer en ik wist dat daar Christiaan had geleden en nog een paar uur en de natte plek zou ook verdampt zijn en dat was alles wat Christiaan zou nalaten.

Zelfs de herinnering die ik aan hem had zou straks samen met mijn lichaam worden gedood.

Door de deur gingen we naar buiten en we kwamen op een smalle galerij, aan de ene kant begrensd door een dikke stenen muur en aan de andere kant door kantelen zoals je op de muren van oude kastelen ziet.

Er was niemand te zien. Alleen aan het einde van de galerij zag ik een kat zitten.

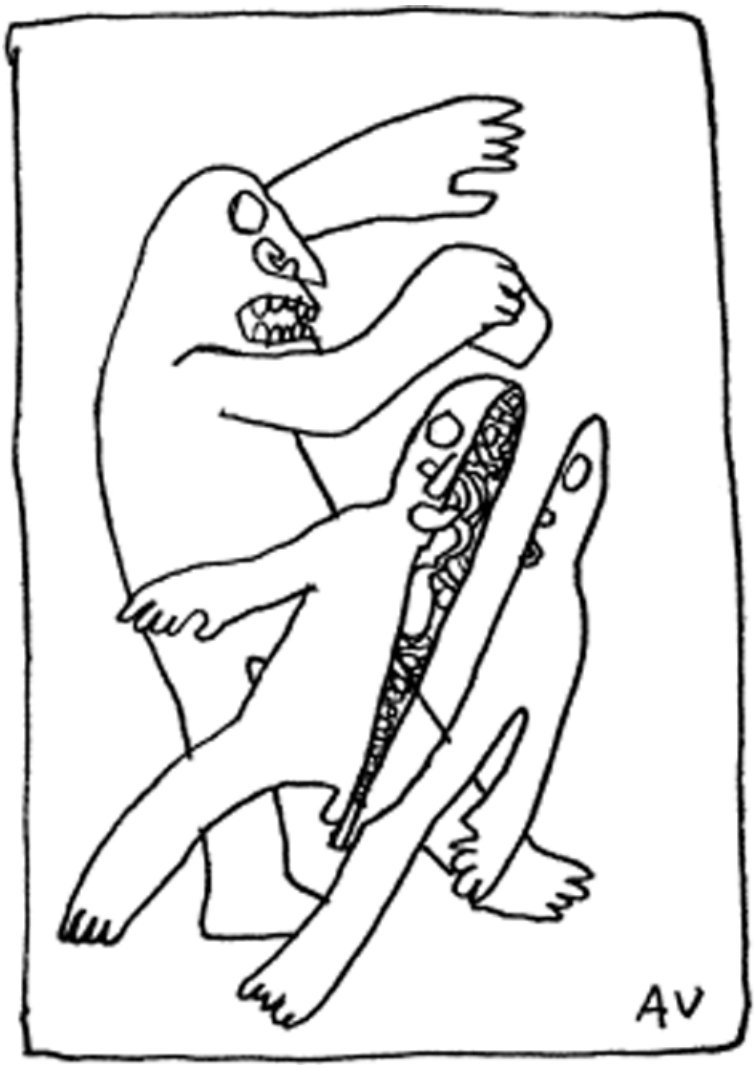
AV

Zijn ogen zaten dicht door geronnen bloed en zijn kop was kaal.

‘Poes,’ zei ik vriendelijk, maar het dier reageerde niet. Hij sliep geloof ik.

Dat veranderde toen de dikke man vlak bij de kat was. Zijn lompe voet gaf de kat een harde trap in zijn flank en ik hijgde van de vlijmende pijn die ik opeens voelde.

De kat kromp in elkaar, maar bleef zitten.

Ik stond naast de man en kon door de pijn geen voet meer verzetten.

De man keek me even aan en gromde wat, maar ik zei niets terug.

De kat draaide zijn kop om maar hij kon niets zien door zijn blinde ogen en ik voelde opeens een ontzettend medelijden met het dier.

Weer gaf de man het dier een schop en ik dacht dat mijn maag uit elkaar moest scheuren.

Ik verzamelde al mijn krachten en gaf de man een harde slag in zijn gezicht.

Hij deinsde terug en weer sloeg ik hem. Ik zag hoe de kat gespannen door de geluiden rechtop bleef zitten en zijn kop in onze richting keerde. Door deze aanblik kreeg ik nog meer moed en weer sloeg ik de man, nu zo hard, dat zijn jukbeenderen kraakten en de witte beensplinters door zijn weke vlees staken.

De man begon te jammeren en hij reikte mij de sleutel van de handboeien toe die ik aannam. Met een snelle beweging maakte ik me van mijn boeien los.

Ik gaf de man nog een flinke trap, zodat zijn gezicht veranderde in een dieppaarse bloedende brij en daarna nam ik de kat in mijn armen en ging op de kantelen staan. Ik sloot mijn ogen en voor mij zag ik het gezicht van Christiaan die me bemoedigend toefluisterde en toen zweefde ik weg.

De kat drukte zich zo dicht mogelijk tegen me aan en we vlogen over het, aan de voet van het fort waar ik gevangen werd gehouden, gelegen stadje heen.

Ik keek naar de kale glanzende kop van de kat en mijn medelijden verdween even snel als het was gekomen. Wat deed ik?

Ik vloog met een sterk ruikende mismaakte kat in mijn armen over een stad, een belachelijke aanblik voor iedereen, die naar boven zou kijken.

Ik liet de kat los die met een ijle kreet in de diepte verdween en omdat ik voelde dat mijn vliegkracht ook snel minderde zocht ik snel een open plein in de stad waar ik kon landen en gelukkig stond ik weer snel op de grond.

Nu moest ik alleen het meisje nog zoeken om te vragen of ze een zaaltje had gevonden waar we konden eten. Nog steeds moest ik aan het nieuwe plan van Christiaan wennen, maar omdat ik wel wist dat hij altijd zijn zin doordreef had het ook geen enkel nut om te protesteren en hem te wijzen op de hoge kosten en het verspillen van tijd die we beter konden gebruiken om een goed heenkomen te zoeken, nu het duidelijk was dat de politie ons op de hielen zat.

Ik vermoedde dat ze in een leegstaand huis aan de rand van de stad zou zijn, waar ze vaak met een of meer van de jongens heen ging, omdat ze Christiaan niet wilden ergeren met hun onbehouwen liefde.

Toen ik bij het huis aankwam wist ik dat ik goed had gegokt, want er stonden verschillende fietsen tegen de deur.

Ik belde aan, maar er werd niet opengedaan.

Omdat de deur ook dicht was liep ik achter om en klom door het openstaande keukenraam naar binnen. Het was stil in het huis en ik liep de trap op naar boven waar ik in een van de slaapkamers, die overigens geen meubels meer bevatte, het meisje vermoedde.

Toen ik boven stond hoorde ik het gesmoorde geluid van lachen en ik opende de deur waarachter ik het lachen hoorde.

Het meisje lag op de grond, haar blanke benen wijd. Om haar heen stonden verschillende jongens van de groep. Ze hadden hun broeken uitgeschopt die in een grote warrige hoop in een hoek lagen.

‘Nou jij,’ riep het meisje en ze wees naar een van de jongens die onmiddellijk knielde en zich tussen haar benen wrong.

Over de schouders van de jongen heen keek het meisje naar mij. Ze lachte toen ze mijn sombere blik zag. De jongen op haar kreunde en ze

moedigde hem aan door met haar kleine vuisten op zijn rug te trommelen.

Toen hij klaar was gekomen prikte ze hem in zijn zij zodat hij snel uit haar wegschoot en opsprong. ‘En nou jij,’ zei het meisje en ze wees naar mij. Ik zag hoe haar dijen glommen van het zweet van de jongens die op haar hadden gelegen en uit haar lichaam stroomde het overtollig zaad terug, zodat de vloer donker werd en ik dacht aan Christiaan die wachtte tot ik kwam vertellen waar het meisje was.

‘Waar bleef je,’ snauwde ik tegen haar. De jongens keken om en zagen me ook in de deuropening staan. Ze deden geen poging om zich te generen. Ze keken brutaal naar me en een van de jongens zei zelfs ongeduldig tegen het meisje: ‘Nou, vooruit, wie mag nu, ik sta nog op springen.’

‘Nee,’ zei het meisje, ‘hij moet eerst.’

Ik trok mijn broek uit en liep naar het meisje toe.

‘Als je denkt dat ik het niet kan,’ zei ik. ‘Hier dan.’ En ik nam haar op de houten vloer terwijl ik niet aan het zaad van de andere jongens probeerde te denken. Mijn knieën schrijnden, maar ik kwam klaar en toen ik weer opstond glimlachte het meisje tegen me.

‘Die Johan,’ zei ze, ‘het is een echte man, wie had dat gedacht.’ Ik zweeg. Ik had geen zin om haar te herinneren aan die eerste nacht toen ze pas op onze kamer woonde en de andere jongens niet kende.

Wat leek het lang geleden. Ik besefte dat er in die tijd zoveel gebeurd was dat het meisje die nacht ongetwijfeld moest zijn vergeten. Zoals Christiaan al zei: het was een hoer.

‘Je hebt Christiaan wat beloofd. Hij wacht op je.’

Het meisje begon te lachen. ‘Zo, wacht de meester op me. Waarom komt hij niet hier, dan mag hij ook een keer.’

Ik trok snel mijn kleren weer aan.

‘Je houdt je mond,’ zei ik tegen haar. ‘Zo praat je niet over hem.’

‘Ach, nee. Dat was ik vergeten. De secretaris van de meester spreekt. Hij is hem toegewijd. Nou, wij ook, hoor jongetje. En wat die belofte betreft, zeg maar tegen je meester dat ik wat heb gevonden en dat we

straks wel naar hem toe zullen komen om hem af te halen. En verder moet hij niet zulke kapsones krijgen want daar zijn we niet van gediend. Zoveel geld hebben we nou ook weer niet verdiend en al die mooie plannen die hij heeft verteld, nou, daar is tot nu toe bitter weinig van terecht gekomen, zeg hem dat ook maar.'

Ik liep de kamer uit.

'Ga maar snel,' riep het meisje, terwijl ik de jongens hoorde lachen.

'Ga maar snel naar hem toe. Zeg hem maar hoe je hem bewondert, maar dat hij ons niet in de maling kan nemen. Tot straks, lieve Johan van me, klein schatje.'

Ik liep de trap af terwijl ik boven nog hoorde roepen: 'En nou jij, maar snel, want we moeten weg.'

Ik besloot om Christiaan te ontzien en hem alleen te vertellen dat het meisje een zaal had gevonden en dat de groep hem straks zou komen afhalen.

Ik nam een taxi en toen ik bij ons huis aankwam zag ik de twee rechercheurs nog steeds voor ons huis staan. Ik had deze keer geen zin meer om ze te groeten. Ik rende naar boven om bij Christiaan te zijn die de laatste uren veel meer voor me was gaan betekenen dan de dagen daarvoor.

Toen ik op onze kamer kwam zag ik hem op de grond zitten. Hij glom van het zweet en toen ik hem aanraakte schrok hij hevig.

'Kom nou, Christiaan. Alsjeblieft, je maakt me zo verdrietig. Ik ben het maar. Je hoeft niet bang te zijn.'

Hij liep zonder een woord te zeggen de kamer uit naar de keuken, waar ik de kraan hoorde lopen.

Toen hij even later binnenkwam, leek hij weer kalm.

'Ze komen ons straks halen om te gaan eten,' zei ik tegen hem en hij knikte tevreden.

De zaal was vreselijk deprimerend en ik keek verwijtend naar het meisje, dat niet reageerde.

Ze nam Christiaan bij de hand en bracht hem naar het hoofd van de tafel.

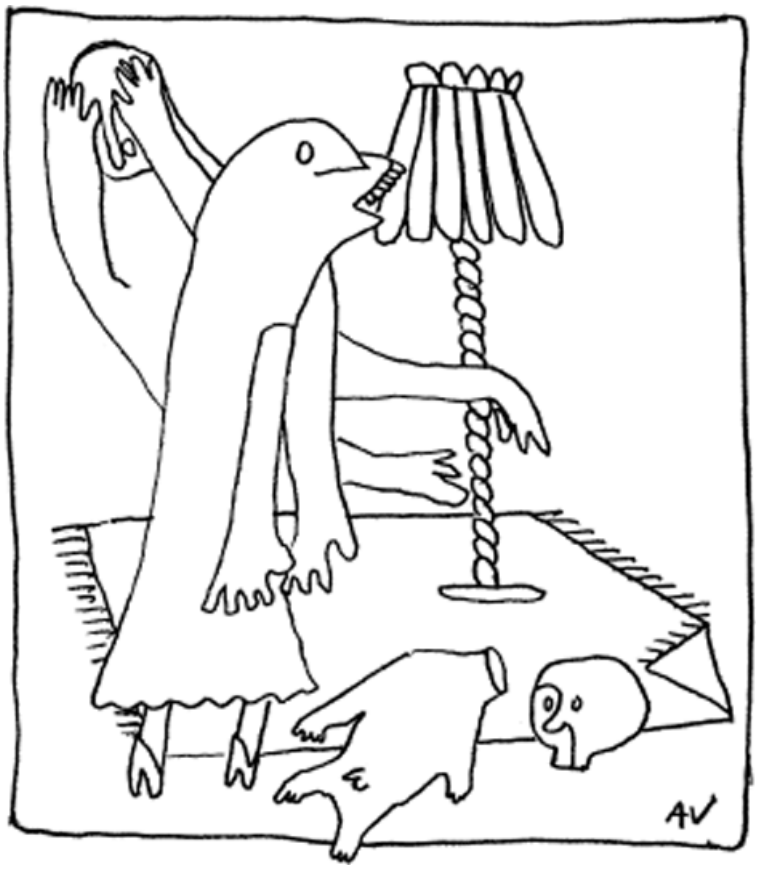
AV

De jongens keken naar hem alsof ze van hem een belangrijke toespraak verwachtten en toen ik er aan dacht dat ze hem nog maar een paar uur geleden hadden bespot, kon ik me nauwelijks bedwingen om hun die huichelachtigheid in het gezicht te schreeuwen. Alleen het bleke gezicht van Christiaan weerhield me.

Ik zag dat de plaatsen naast hem al waren bezet en ik zocht aan het einde van de tafel een stoel.

Maar Christiaan fluisterde iets tegen een van de jongens naast hem en die stond op.

Christiaan wenkte me en ik liep naar hem toe.

'Je weet toch dat ik jou deze plaats had beloofd,' zei hij. Toen kwam een kelner binnen die onze bestellingen opnam. Ik had geen honger en bestelde dus niet veel, maar de meeste van de jongens bestelden enorme hoeveelheden en ik dacht aan de rekening die straks zou komen en die een behoorlijke bres zou slaan in onze reserves. Maar toen ik me realiseerde dat volgens de voorspelling van Christiaan de beweging zou worden opgerold en dat reserves dus geen enkele zin meer zouden hebben, besloot ik me niet meer te ergeren aan de jongens die op het eten aanvielen alsof ze in dagen niet hadden gegeten.

Het meisje stond op en ging achter de stoel van Christiaan zitten en ik zag met verontwaardiging dat ze flemend haar armen om zijn benen heensloeg en haar hoofd tegen zijn kuiten drukte.

Zo bleef ze zitten, terwijl Christiaan glimlachend verder at. Ik kon geen hap meer naar binnen krijgen, zo ziek werd ik van het valse spel dat de mensen in het zaaltje met Christiaan speelden, terwijl hij het allemaal zo meende, daar was ik van overtuigd geraakt.

'Christiaan,' vroeg ik aan hem, 'weten de anderen al van ons afscheid.'

Christiaan schudde ontkennend zijn hoofd, maar de andere jongens waren door mijn woorden opmerkzaam gemaakt op zijn verdrietige gezicht en zij vroegen wat er aan de hand was.

'Afscheid,' zei Pieter, 'waarvan? Eten we daarom zo officieel in dit zaaltje.'

'Ja,' zei Christiaan, 'jullie moeten het nu toch weten. De zaken zijn

verkeerd gegaan. Dit is inderdaad ons afscheid. Ik weet dat de politie morgen zal toeslaan. Ik zal zonder twijfel ingerekend worden. Jullie hoeven niet bang te zijn, want jullie kunnen ze niets maken. Ik had het al eerder willen vertellen, maar ik dacht elke keer: waarom ongerustheid kweken, die toch niet nodig is.'

Ik luisterde aandachtig naar Christiaan. Hij sprak langzaam en onduidelijk alsof het hem moeite kostte het mislukken van de beweging toe te geven.

'Waarom pakken ze jou,' vroegen de jongens.

'Ze moeten toch iemand grijpen,' zei Christiaan. Daarna zweeg hij. Ik wist dat hij niet verder wilde spreken omdat dan ongetwijfeld de moorden en de bankoverval ter sprake zouden komen en daar wisten de meeste jongens niets van.

Hij keek voor zich uit, terwijl de jongens druk met elkaar spraken.

Het meisje stond op en ze liep langzaam van Christiaan weg, haar mond leek een bleekrode slak, zo verwrongen stond hij, terwijl ze naar ons keek.

'Verdomme,' schreeuwde ze, 'je hebt me belazerd. De hele troep hier heeft me genaaid. Wie een nummertje wilde maken, mocht dat. Mijn buik schrijnt van het naaien, maar ik dacht de hele tijd: laat nou maar.

Als ze er nou zin in hebben. Straks vang je een zwik geld en dat maakt het weer goed. Je zit bij een goede zaak, ze maken veel geld, ze hebben het handig ingepikt. En jullie maar naaien als een groep hitsige honden.

En wat gebeurt er nu ik beurs ben en kapot. Ik heb geen cent ontvangen, ik ben nog net zo'n schlemiel als voor ik jullie kende en nou komt die mooie slijmerd vertellen dat alles voorbij is en hij kijkt naar ons met zijn heilig smoeltje alsof dat alleen voor hem iets tragisch is.'

De laatste woorden van haar waren nauwelijks te verstaan, zo hoog schreeuwde ze. Ik zag, dat de deur van ons zaaltje openging en een kelner keek naar binnen. Toen hij het meisje zag staan met haar vuurrode gezicht en het kwijl dat van opwinding langs haar mondhoek gleed, sloot hij weer snel de deur.

'Vuile schoft,' schreeuwde het meisje naar Christiaan, terwijl de jongens zwijgend naar haar keken, 'vuile klootzak, je hebt me belazerd.'

Veertig gulden had ze me al afhandig gemaakt en nu zat ze naast me op het bed en trok me geroutineerd af. Ik keek naar haar hoofd dat uitdrukkingsloos naar haar werk keek en naar haar dikke buik die ik, toen ik nog buiten stond, niet kon zien.

Een zwangere hoer, god nog aan toe, hoe durfde ze.

Haar zwarte haar trok me aan en toen ze naar me wenkte liep ik naar binnen.

Pas toen ze opstond en haar buik triomfantelijk naar voren sprong, merkte ik dat ze zwanger was.

Ik durfde niet meer weg te lopen. Ze stroopte haar rok zo ver mogelijk naar boven zodat haar dijen vrij kwamen en ze steunde achterover op haar kussens.

‘Nou, kom maar.’

De aanblik van deze monumentale vrouw, haar buik zo hoog dat ik nauwelijks haar gezicht nog kon zien, zoals ze daar lag, maakte dat ik niet meer kon.

‘Nou, vooruit dan maar,’ zei de vrouw. Ze trok me af. Ik dacht aan het geld dat ik kwijt was en aan de dingen die ze had beloofd en waar ik niets van terecht zag komen. ‘Ik kom bijna klaar,’ zei ik opeens als waarschuwing, maar ze drukte met haar andere hand mijn tegenstribbelende benen naar beneden en trok in een versneld tempo verder zodat ik klaar kwam voordat ik het wist.

Ze stond op.

‘Dag lieffie,’ zei ze en ze wachtte ongeduldig tot ik me had aangekleed.

Ik voelde dat ze me in de maling had genomen en ik werd kwaad.

Toen ik langs haar liep schoot mijn elleboog uit tegen haar buik.

‘Hé, hufter, kijk uit.’ Toen werd ze bleek en ik zag zweetdruppeltjes op haar voorhoofd komen. ‘Hufter.’

Toen liep ik snel de kamer uit terwijl de vrouw op het bed terugzakte.

Ik voelde alleen maar triomf, omdat ze me beduveld had en ik wraak had kunnen nemen.

Aan de overkant van de gracht keek ik naar haar raam, maar na een half uur had ze de gordijnen nog niet opengetrokken.

‘Je hebt me belazerd.’

Het was de hoeveelste keer al dat ze dat uitschreeuwde. Het leek wel alsof ze van de woorden genoot. Of ze zei ze, omdat ze merkte dat ze geen vat kreeg op Christiaan en wilde ze door haar felle gegil door zijn pantser heenbreken. De jongens zeiden nog steeds niets. Ze begonnen weer te eten en keken van tijd tot tijd tersluiks naar Christiaan, maar niemand verdedigde hem of probeerde het meisje te kalmeren.

Weer ging de deur open en stak de kelner zijn hoofd om de deur.

‘Pardon,’ zei hij, ‘pardon.’

Het meisje hoorde de stem achter zich en zonder te kijken naar het verbouwereerde gezicht van de man stootte ze de deur dicht.

Ik stond op.

Het hele toneel ging me al meer tegenstaan. Dat een meisje als zij die alleen maar voor hoer heeft hoeven te spelen, zich belazerd moest voelen, terwijl ze op onze kamer heeft mogen wonen, heeft kunnen eten en alleen maar voor de jongens op haar rug hoefde te liggen wat ze waarschijnlijk nog prettig vond, dat stak me zo dat ik naar haar toeliep terwijl ik naar woorden zocht om haar te vernederen.

Ik had van alles voor Christiaan en de beweging gedaan, meer dan wie dan ook bij de groep, maar ik bleef naast Christiaan staan, ik probeerde me niet te drukken en ik verweet hem ook niets en wat het meisje nu deed was in mijn ogen zo'n onmenselijk verraad, dat ik besloot haar af te straffen.

‘Laat maar Johan,’ hoorde ik achter me Christiaan zeggen.

‘O, God, hoor hem,’ zei het meisje, ‘Johan, hoor je het niet, je meester wil het niet hebben. Moet je hem nou weer niet gehoorzamen, denk er om, anders ben je niet meer in de gratie en wie weet wat je dan nog allemaal misloopt. Hij heeft jou toch ook net zoveel beloofd, als hij mij gedaan heeft, denk ik. Vooruit, Johan, ga terug naar hem. Ga naast hem zitten en kijk met je zwemmende ogen naar hem op.’

Ze maakte een obsceen gebaar in de richting van Christiaan en dat was het ogenblik dat ik de fles wijn pakte die op de hoek van de tafel stond. Ik sloeg met volle kracht de bodem er af. De rode wijn spatte tegen me op en vloeide over het witte tafellaken.

Ik hield de helft van de fles met het brok glas dat eraan was blijven zitten stevig vast en ik deed een snelle stap naar voren.

Toen stootte ik, terwijl ik achter me het geschreeuw van de jongens hoorde, de rafels van het glas diep in de keel van het meisje, dat over de fles heen verstard naar me keek en toen achterover zakte.

Ik boog met haar mee en drukte de fles nog dieper in haar hals, die nog weerstand bood.

Ik zag geen bloed, alleen blauwe vlekken in het vlees die als inktspatten opkwamen en alleen uit de neus van het meisje stroomde wat bloed, donker van kleur, als stroop bijna, over haar bovenlip.

Ik trok de fles terug en achter het glas aan, sprong het bloed nu uit haar hals naar buiten, een driftige fontein met korte stoten.

Uit zes of zeven plekken van het vlees spoten de stralen over haar kleren heen en ze lag nu scheef weggezakt op de grond.

Ik drukte de fles nu in haar gezicht, maar ze reageerde niet, dus nam ik aan dat ze dood was en had een verdere verminking ook geen zin meer.

Ik werd weer heel kalm toen ik haar zag liggen en ik draaide me om.

De jongens stonden nu allemaal recht, ook Christiaan. Ze keken me angstig aan. Alleen Christiaans gezicht stond rustig. Buiten hoorden we voetstappen en ik leunde tegen de deur toen iemand wilde opendoen.

‘Hallo,’ hoorde ik buiten een stem zeggen. ‘Is er wat aan de hand.’

‘Rot op, klootzak,’ schreeuwde ik terug. Ik luisterde naar de wegrennende man en toen zei ik tegen de jongens: ‘Zo, en wat nou.’

Christiaan was de eerste die wat antwoordde.

‘We moeten zo snel mogelijk weg,’ zei hij.

Het waren de woorden die de jongens weer tot aktie brachten. Ze liepen achter Christiaan en mij aan de gang in waar we verderop een paar kelners zagen staan. Die keken in onze richting maar verroerden zich niet toen we door de achterdeur van het restaurant naar buiten liepen.

We renden door de steeg langs het restaurant naar de straatkant waar het stil was.

Av

Alleen zagen we voor het raam van het restaurant de eigenaar staan, die zijn neus tegen het glas drukte.

‘Naar het park,’ riep Christiaan tegen de jongens, die zich toen verspreidden en de straat uitrenden.

Ik liep achter Christiaan aan. Verderop zag ik een paar politiewagens staan die langzaam in onze richting reden.

We sloegen een hoek om en renden verder, zo hard als we konden.

We waren met zijn tweeën. Toen we een zijstraat passeerden zagen we daar ook nog een paar jongens lopen.

Ik keek achter me. De politiewagens volgden ons op een afstand van ongeveer honderd meter, maar ze deden geen poging om ons in te halen om ons dan aan te houden.

Christiaan minderde snelheid. ‘We hoeven niet meer zo snel,’ zei hij.

‘Nee,’ antwoordde ik en ik wees hem op de politiewagens. ‘Ze volgen ons alleen maar.’

Christiaan knikte.

‘Ik zei het al.’

We liepen nu normaal. Verderop zagen we het toegangshek tot het park.

Weer keek ik achterom, maar toen ik zag dat de politiewagens nu sneller begonnen te rijden en hun grote lichten aanzetten, stootte ik Christiaan in zijn zij en we renden met onze laatste krachten naar het park toe.

Nooit vervloekte ik zo ons kleine huis als de middagen dat mijn moeder mij achtervolgde, in haar hysterische hand een pook.

Ze werd alleen maar gek van woede en begon dan te gillen als mijn vader en zuster er niet waren, want die keek minachtend neer op haar zielige boosheid en daar was ze bang voor.

Als ik thuis kwam uit school en ik zag haar wit van boosaardigheid aan tafel zitten wist ik wat er zou volgen. Een stroom van verwijten, meestal uitmondend in haar grote aanval van die dag. Ik had snoep weggenomen, haar met het boodschappengeld beduveld, slechte cijfers op school gehaald.

Ik sprak haar niet tegen in de hoop haar milder te stemmen maar aan het slot van haar betoog liep ze naar de kachel, graaide daar de pook vanaf en liep naar me toe.

Ik rende dan de kamer uit, schoot de gang in, maar achter me hoorde ik haar felle stappen en meestal kreeg ze me te pakken in de keuken, waar ik dicht tegen het aanrecht aangedrukt, mijn handen voor mijn gezicht de slagen verdroeg die ze op mijn lichaam liet neerdalen.

Opeens was het over. ‘En als je het waagt iets tegen je vader te zeggen.’

Ik wist, dat ze de volgende dag dan weer op me zou wachten en 's avonds aan het eten luisterde ik glimlachend naar haar vrolijke verhalen, want ze schakelde snel om en het kostte me moeite om die omschakeling te volgen.

Terwijl ik glimlachte dacht ik nog steeds aan de voetstappen achter me als ik door het huis rende om aan de slagen van de pook te ontsnappen.

Toen we door het hek naar binnen renden keek ik naar de politiewagens die vlak achter ons waren, maar voor het hek stopten en het park niet binnen reden.

We liepen langzaam door het park.

‘Waar zouden de anderen zijn,’ vroeg ik aan Christiaan. Hij wees naar het paviljoen midden in het park dat door de bomen schemerde. ‘Ik denk dat ze daar zijn, we hebben daar wel eens meer een bijeenkomst gehad.’

Ik kon het me niet herinneren. ‘Dat klopt. Je bent haast nooit bij een bijeenkomst geweest.’

Ik wist niet wat ik moest antwoorden.

‘Dat geeft niet,’ zei Christiaan, toen hij mijn verwarring zag, ‘jij bent ook heel nuttig geweest, dat weet je best.’

Ik knikte.

‘Ik wist niet wat ik moest doen met dat meisje van daarnet,’ zei ik.

Christiaan haalde zijn schouders op. ‘Ze verdiende het.’ Ik keek hem ontsteld aan, want die koelheid paste niet bij de Christiaan zoals ik hem de laatste dagen had gekend.

‘En bovendien, dit ene geval kan nog wel bij die andere waar ze me straks lastig over zullen vallen.’ Ik hield mijn passen een beetje in. Ik wilde zijn gezicht niet zien, zo hard en koud als het nu stond. Hij keek achterom? ‘Of trek je je het aan?’

Ik schudde mijn hoofd. ‘Nee, nee, natuurlijk niet.’

We zagen bij het paviljoen nog twee jongens staan. De rest was verdwenen en we stonden met zijn vieren een half uur bij elkaar zonder een woord te zeggen.

Toen verbrak Christiaan de stilte. ‘Er komt niemand meer.,’ zei hij en ik hoorde, dat hij teleurgesteld was omdat aan het einde van de beweging ook de naaste medewerkers hem hadden verlaten. ‘Dat rot zootje,’ zei hij ook nog.

Toen liep hij van het paviljoen weg het park in. Ik aarzelde, maar omdat de jongens bleven staan durfde ik niet als enige Christiaan na te lopen.

We zochten een bank op en keken het park in waar we ergens Christiaan wisten, die we al meer kwijt raakten en we praatten met elkaar over zijn sombere buien van de laatste dagen en hoe hij veranderd was: zo zacht en vriendelijk en niet meer zo cynisch als in het begin en ik dacht: ik vertel maar niet, dat hij, toen we het park binnengingen zo tegen me uitviel over het meisje dat ik had gedood.

De wind stak op en we hoorden allerlei geluiden in het park en toen het ook nog begon te regenen en de jongens onder een luifel gingen schuilen besloot ik om Christiaan op te zoeken om hem te overreden weer naar ons terug te keren. Ik liep door een lange donkere laan tot ik bij een open veld kwam dat tamelijk goed verlicht was door een paar lantaarns naast de bomen en de maan, half schuil achter al driftiger voortrukkende wolken.

Opeens zag ik Christiaan. Hij lag op het gras en ik rende naar hem toe.

Toen ik vlakbij was draaide hij zijn gezicht naar me toe en ik schrok van de tranen die zich met het gras en zijn wangen hadden vermengd.

Ik pakte een zakdoek en veegde zijn gezicht zo goed mogelijk schoon. ‘Je moet niet huilen, je zal zien, dat alles goed komt.’

Hij glimlachte even en nam mijn handen beet. Toen richtte hij zich op.

‘Lieverdje,’ zei hij, ‘lieve jongen, zo trouw en bezorgd.’ Ik wist niet wat ik zeggen moest.

‘Lieve Johan,’ fluisterde Christiaan. Hij nam mijn hoofd tussen zijn handen en schoof dichter tegen me aan. ‘Ik ga je zo missen.’

‘Ik jou ook.’ Ik meende het.

Toen sloeg hij zijn armen om me heen en drukte me tegen zich aan.

Zijn lippen voelde ik over mijn voorhoofd, over de rug van mijn neus naar mijn mond en ik sloot mijn ogen en wachtte op zijn tong, die tussen mijn lippen wrong en over mijn tanden speelde.

De steen was groot en glimmend en we stonden er vaak op en keken uit over de vlakke weilanden tot ver weg naar de dijk waarachter we het water wisten.

De steen, duizenden jaren geleden, op school hadden we dat geleerd, hierheen geschoven door een wrede muur van hard grommend ijs, was van ons. We hadden met verf onze namen er op geschilderd en in de luwte van de steen konden we aardappels roosteren die we daarna uit de zwart geblakerde schil peuterden en die lekkerder smaakten dan die ik thuis van mijn moeder kreeg.

Ik weet niet meer hoe mijn vriendje heette. Hij had stug. blond haar dat hoog opgeschoren was, zodat zijn bruine huid er doorheen schemerde en de laatste drie klassen van school zaten we naast elkaar en ook na schooltijd waren we altijd in elkaars nabijheid.

We spraken met elkaar af dat we ook als we van school af zouden gaan bij elkaar bleven. Ik zou naar de stad gaan om verder te leren en hij kwam in de winkel van zijn vader, maar dat zou geen beletsel voor ons zijn om ook dan op mooie zomeravonden naar de steen te lopen en net zoals op die warme middag er boven op te klimmen om te kijken naar ons dorp dat kilometers verder door de dijk omklemd, van ons vandaan lag.

Het was zo warm dat we onze overhemden uit hadden getrokken. Ze lagen aan de voet van de steen naast elkaar als twee verwaaide bloemen

en ik keek naar de schouderbladen van de jongen, die scherp door zijn vale huid staken. De kleine blonde haartjes in zijn nek liepen door tot op zijn rug, waar ze in de zon glansden als een gouden velletje en ik stelde me voor, dat kleine bevers er ook zo uit zouden zien.

Ik drukte me zo dicht mogelijk tegen hem aan en sloeg mijn arm om hem heen.

Hij keek niet naar me, maar zei iets over school, en ik voelde dat hij zijn arm ook langzaam om mijn middel sloeg en we hebben zeker een uur zo gestaan tot ik slaap in mijn arm kreeg. De schelle kreet van een vogel leidde onze aandacht af en we klommen van de steen af om hem te volgen in de hoop dat we zijn nest konden vinden.

Christiaan drukte me achterover en ik zocht steun bij een boom, maar omdat ik die niet bereiken kon zakte ik langzaam door mijn knieën en ik ging op de natte grond liggen.

Hij lag zwaar en vochtig boven me, maar ik vond dat niet naar.

Ik voelde hoe zijn lippen mijn hals beroerden en ik opende mijn ogen.

Boven ons wiegden de boomtoppen heen en weer en ik voelde de regen om ons heen op het gras tikken.

‘Christiaan, we kunnen hier niet blijven.’ Hij bleef even stil liggen, gaf me daarna een zoen op mijn mond en stond op.

‘Je hebt gelijk.’

Ik keek naar hem op. Hij stond met zijn armen slap langs zijn lichaam naast me, ik zag zijn gezicht glimmen. Zweet of regen? ‘Ben je zo bang,’ vroeg hij.

Hij draaide zich om en ik stond op.

‘Bang?’ vroeg ik aan hem.

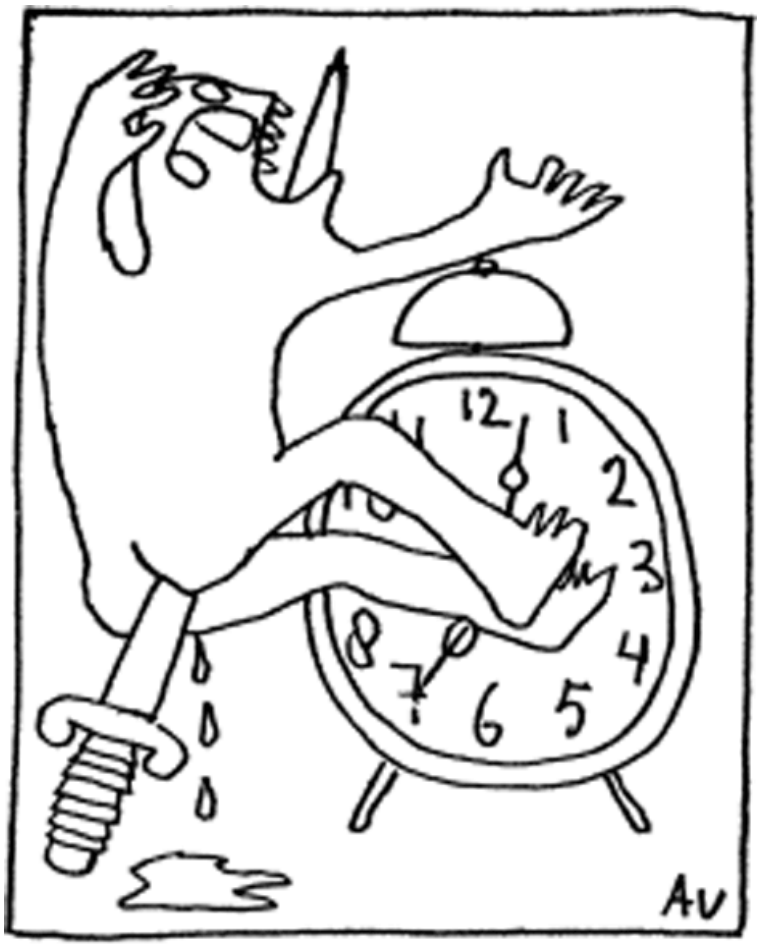
12
1
2
3
4
5
6
7
8
AV

als onze verhouding, die deze nacht zo verwarrend was geworden, dat ik nergens anders aan dacht toen ik naar de jongens terugliep, die nog steeds onder de luifel stonden en me vragend aankeken, toen ik bij ze ging staan.

‘Waar is Christiaan?’

Ik wees naar het park. ‘Hij staat er nog. Zal zo wel komen.’ Ik had geen zin om verder nog over hem te praten tegen de jongens die waarschijnlijk toch niet zouden begrijpen in welke toestand Christiaan zich bevond.

De regen ging al zwaarder vallen en we werden zelfs onder de luifel nat van het water, dat in vlagen naar binnen woei. Een van de jongens keek ongeduldig naar buiten. ‘Verdomme,’ zei hij. ‘Verdomme nog aan toe. Waarom staan we hier. Ik heb geen zin om langer te wachten.’ Niemand zei wat terug, maar ik voelde dat ik de enige was die Christiaan niet in de steek wilde laten. Ik wist ook dat de andere jongens dat voelden en hun vijandigheid, die groeide en die tegen het weer was gericht, maar ook tegen Christiaan, die hen in deze situatie had gebracht, straalde ook op mij af.

Ze stonden bij elkaar en keken naar me.

Ik keek naar buiten, probeerde een gesprek met hen te vermijden.

De nacht verstreek en boven de bomen zag ik het vale licht van de morgen al aarzelend de donkere luchten verdrijven en ik rilde.

‘Ik ga naar Christiaan toe,’ zei dezelfde jongen weer. ‘Ik ga hem zeggen, dat hij niet meer op me hoeft te rekenen. Ik ga de stad uit naar familie of zo en over een paar weken als alles voorbij is, kom ik weer terug. Wat is dit voor een leven.’

Hij liep onder de luifel vandaan en stak zijn kraag op. Ik verbaasde me over zijn felle woorden.

De twee andere jongens liepen nu ook het park in en na een ogenblik van aarzelen besloot ik om niet bij het paviljoen te blijven wachten maar naar Christiaan toe te gaan om hem te beschermen tegen de bittere woorden van de jongens, die hem in de steek wilden laten.

Ik moest rennen om ze bij te blijven, want hun boosheid joeg hen zo

snel mogelijk langs de donkere bomen naar de plek waar Christiaan nog steeds wachtte.

Op wat?

De jongens gingen tegenover hem staan en schreeuwden tegen hem, maar hij antwoordde niet. Ik zag dat hij last had van hun opdringerig schreeuwen en ik drong me tussen hem en de jongens in.

‘Laten we in godsnaam nu, op dit ogenblik, geen ruzie maken,’ zei ik. De jongens begonnen te lachen en een van hen vroeg: ‘Wat is er dan zo bijzonder aan dit moment?’

Ik wachtte even om een antwoord te vinden en op dat ogenblik zag ik het licht van autolampen over de paden, die naar de plek voerden. Aan de blauwe zwaailichten zag ik dat het einde van alles nu dichtbij was. De jongens keken geschrokken op toen ik naar de auto's wees die nu heel dichtbij waren gekomen.

Ze waren nu heel stil en drongen dicht tegen Christiaan aan, die bleek werd, maar ook mooi, met de regendruppels die over zijn voorhoofd gleden en het zweetveld wegspoelden. Er waren vijf auto's en ze gingen in een cirkel om ons heen staan en we hoorden de portieren slaan en het geluid van voetstappen.

Het duurde enige ogenblikken voordat we de glimmende petten en de norse gezichten van de politiemannen zagen die naar ons toeliepen, voorop twee rechercheurs in burger.

Ze bleven een paar meter van ons vandaan. ‘Wie van jullie is Christiaan,’ vroeg een van hen kort.

Christiaan deed een paar stappen naar voren.

‘Dat ben ik,’ zei hij heel rustig, alleen klonk zijn stem zwaarder dan normaal, waarschijnlijk onder de indruk van dit zo bijzondere ogenblik.

De mannen keken hem aan. ‘Jij?’ vroegen ze, alsof ze het niet wilden geloven. Ik kreeg het idee dat ze teleurgesteld waren door zijn dikke, weinig imponerende gestalte en zijn stem, die zacht en bedeesd klonk.

Christiaan dacht waarschijnlijk hetzelfde als ik, want hij glimlachte, wat de mannen opvatten als brutaliteit, want een van hen stapte agres-

sief naar voren. ‘En lach nou maar niet zo, want we komen hier niet voor de lol. We hebben bevel om je te arresteren.’ Hij stond nu vlak voor Christiaan en de laatste woorden spoot hij in Christiaans gezicht, met zo'n felheid, dat ik zag dat spuug tegen de wangen van Christiaan aanspatte, die zijn zakdoek pakte en het kalm wegveegde.

Hij was op dit ogenblik, en ik was er trots op, veel indrukwekkender dan de man die voor hem stond al was die een stuk groter dan Christiaan en droeg hij een martiale regenjas met allerlei kleppen.

‘En waarom arresteert u me?’

Ik zag, dat de andere jongens wat van hem wegliepen. Angst om bij deze zaak betrokken te worden. Stom waren ze, want ze beseften niet dat ze minder schuldig waren als ze bleven staan, dan nu, laf achteruitwijkend, daarmee hun schuld toegevend. ‘Waarom,’ zei de man.

‘Waarom? Moet je dat nog vragen. Moord, mijn beste, drie of vier maal, een bankoverval, ophitsing en nog allerlei zaken, die minder belangrijk zijn en dan vraag jij me nog, waarom we je arresteren.’

Moord.

Ik wilde naar de man toelopen om hem te zeggen dat hij zich vergiste. Vreselijk vergiste, want dat degene, die hij zocht niet Christiaan was, maar ikzelf.

Christiaan voelde wat ik wilde doen, want hij draaide zich naar me toe en strekte zijn hand uit. ‘Geen stomme dingen, alsjeblieft,’ zei hij zacht, daarmee de man de indruk gevend dat ik Christiaan wilde verdedigen door de man aan te vallen.

Een ogenblik was ik erg in de war. Aan de ene kant wilde ik Christiaan van de beschuldigingen ontlasten, maar aan de andere kant hoopte ik toch vrijuit te gaan, en toen ik zag hoe Christiaan me smekend aankeek en ik besefte dat ik hem zou teleurstellen als ik het middelpunt van de grote scène zou worden, trok ik me terug.

‘Sorry,’ mompelde ik.

Christiaan stak zijn handen nu naar de man uit. ‘Nou,’ zei hij, ‘dat is het wel, geloof ik. Moet ik niets om of zo.’ Hij was nog steeds heel kalm en die kalmte sloeg nu ook over op de mannen tegenover hem. Een van

hen haalde zijn schouders op. ‘Ach, nee,’ zei hij, ‘als u belooft rustig mee te gaan.’ De andere man, die een paar minuten daarvoor Christiaan nog in zijn gezicht spuugde liep terug naar een van de auto's zonder nog naar ons om te kijken.

Christiaan draaide zich om.

‘Nou, dag,’ zei hij.

Ik begon te huilen, want zoiets doe ik altijd in dit soort situaties en de andere jongens begonnen ook te huilen, zag ik, wat ik weer niet prettig vond want ik was er van overtuigd dat ik de enige was die van Christiaan hield.

Hij stapte in een van de auto's en even later reed hij weg. De andere wagens reden achter hem aan en een paar minuten later was het weer stil in het park en pas toen begon ik me erover te verbazen dat de mannen ons met rust hadden gelaten. De jongens zeiden niets tegen elkaar, maar liepen elk een kant op, het park uit en ik bleef alleen achter.

[XV]

Het is een somber huis en als je er langs liep zou je niet zeggen dat het bewoond was, maar dat is het wel en niet gering ook. Oude vrouwtjes en mannetjes rennen als mieren door de gangen en toen ik me bij de direkteur meldde en hem zei dat ik kwam omdat ik een advertentie in de krant zag, waarin om helpers voor het tehuis werden gevraagd, knikte hij goedkeurend. ‘Idealisme zeker,’ zei hij. Hij keek over zijn bril die tussen de vetplooien, die als kabels over zijn gezicht liepen, vastgeklemd zat, naar me.

‘Ja, ja,’ zei ik vaag, want ik had geen zin om de man te vertellen dat ik het alleen voor de kost en inwoning deed en voor het geld, dat me in leven zou houden tot het proces van Christiaan afgelopen zou zijn en ik de stad zou kunnen verlaten. Tot die tijd wilde ik in zijn nabijheid zijn al zou hem dat niet helpen, maar ik durfde ook weer niet op mijn kamer te blijven uit angst dat de politieagenten 's nachts bij me binnen zouden vallen omdat ze achter de waarheid over de moorden zouden zijn gekomen.

En zo bleef ik in de stad wonen, geslingerd tussen liefde en bewondering voor Christiaan en angst voor mijn eigen hachie.

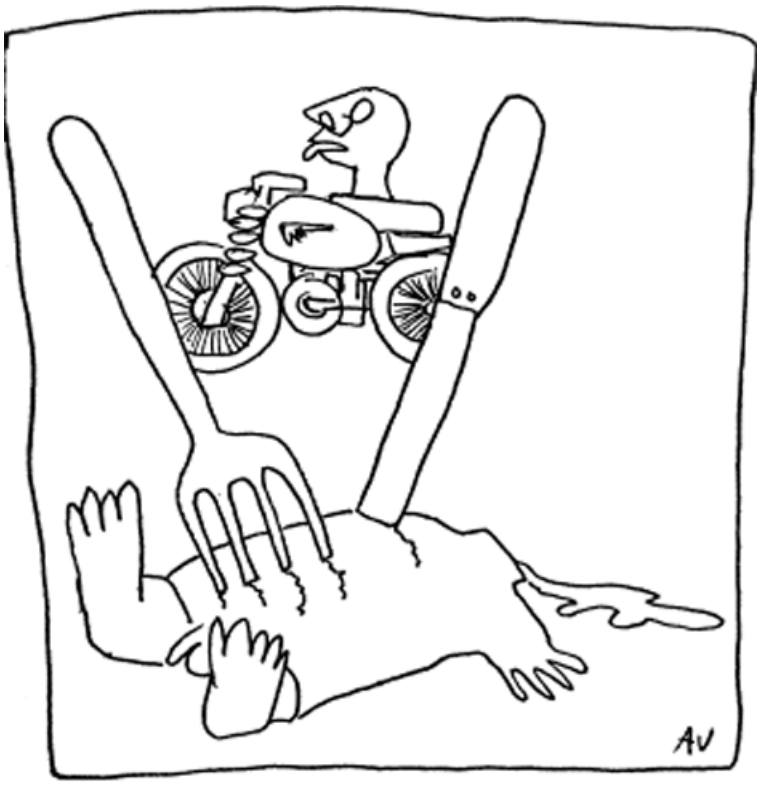
AV

‘Kan je meteen beginnen?’

Ik knikte en dezelfde avond betrok ik een kamer boven in het huis.

Die eerste avond hoefde ik niet te werken. Een van de andere helpers, een jongen zonder oogharen wat hem voortdurend tranende ogen bezorgde, waardoor hij tragisch het leven inkeek, leidde me het huis rond.

Het interessantst vond ik de salon, zoals de jongen het noemde, een donkere holle ruimte, waar een tiental oudjes voor een televisietoestel zaten dat niet aanstond, maar wat niet gaf, omdat ze allen in slaap waren gevallen.

De jongen klapte in zijn handen.

‘Hup, hup,’ schreeuwde hij hard en de oude mannen en vrouwen schrokken overeind en keken de jongen bang aan.

‘Denk erom,’ schreeuwde hij verder, ‘jullie moeten nog een uur wakker blijven.’ Daarna verliet hij de salon en ik volgde hem.

‘Ze sliepen net zo lekker,’ zei ik tegen hem.

‘Jongen, ze moeten wakker blijven, want als ze nu slapen, blijven ze vannacht wakker en omdat ik nachtdienst heb, voel ik er niets voor om elke keer naar een van die lui te gaan omdat ze pissen moeten of overgeven of doodgaan.’

Ik knikte, dat ik het begreep.

[XVI]

De eerste dag van het proces ging zonder veel opzien voorbij. Er waren veel verslaggevers las ik in de kranten en toen Christiaan binnenkwam, verbaasde iedereen zich over zijn onaanzienlijke gestalte en zijn dikke, witte gezicht, dat slaperig rondom zich keek, waaruit ik konkludeerde dat ze hem waarschijnlijk verdovende middelen hadden gegeven om hem te beletten om zich te verweren op de beschuldigingen, want iedereen moest nu wel weten dat Christiaan de moorden en de overval, die hem ten laste waren gelegd, niet kon hebben gepleegd. Hij schijnt toonloos te hebben geantwoord op de vragen en de kranten schreven dan ook over een antiklimax, maar men hoopte, dat de volgende dagen sensationeler nieuws zouden opleveren.

Ik zat met de jongen in de nachtdienst en het was rustig. Een transistorradio stond op de tafel en we luisterden naar gesuis en flarden muziek van een buitenlands station en de jongen zei wat over het proces van Christiaan, maar omdat ik er niet op inging praatte hij verder alleen over het werk in het huis.

Buiten hoorde ik de auto's rijden, doordat de vlakbij gelegen bioskoop uitging.

‘We hebben de hele nacht nog voor ons.’ Ik keek op mijn horloge en zag dat het nog geen twaalf uur was.

Op dat ogenblik hoorden we op de gang de bel, teken, dat een van de oude mannen of vrouwen ons nodig had.

‘Verdomme,’ zei de jongen. Hij stond op en ik liep achter hem aan de trap op.

Hij deed voorzichtig de deur van de vrouwenslaapzaal open, maar daar was alles rustig.

In de mannenslaapzaal brandde licht een we zagen hoe een breekbare, witte man rechtop in zijn bed zat.

Hij huilde toen we dichterbij kwamen.

‘En,’ zei de jongen onvriendelijk.

De man wees op zijn lakens. ‘Ik werd wakker,’ zei hij moeilijk, ‘en toen zag ik.’ Hij wees weer op de lakens en we roken al dat hij in zijn bed had gepist.

‘Godverdomme, klootzak,’ schreeuwde de jongen. Hij duwde de man tegen zijn schouders, die achterover op zijn bed terugviel.

De andere mannen werden wakker. Ze keken nieuwsgierig naar ons.

De jongen haalde uit een kast een laken en gooide dat op het bed van de oude man, die bang terugweek toen de jongen het laken van zijn bed wegtrok.

‘Omhoog drukken,’ snauwde de jongen en de man richtte zich steunend omhoog zodat het onderlaken weggehaald kon worden.

De stinkende lakens drukte de jongen in het gezicht van de oude man, die zich verweerde.

‘Ruik, ouwe lul,’ zei de jongen, ‘ruik dan smerige sijkert.’ De man be-

gon nog harder te huilen en ik voelde even de neiging om tussenbeide te komen, maar ik besloot, dat de jongen wel wist wat hij deed.

Toen de man zich niet meer verroerde, maar we alleen zijn zachte snikken hoorden, haalde de jongen de vuile lakens weer weg.

‘Kom,’ zei hij tegen me, ‘dat is wel genoeg.’ En tegen de oude man: ‘zo, ik hoop, dat dit een lesje is. Als je denkt, dat we voor jouw plezier hier werken, heb je het mis.’

Hij stond bij het voeteneind. ‘En ga nu je nest maar opmaken.’ Ik wilde tegen hem zeggen dat dat voor de man onmogelijk zou zijn, maar hij keek mij even snel aan en glimlachte en daarom hield ik mijn mond.

De oude man scharrelde wat heen en weer, maar hij kreeg het onderlaken niet op zijn plaats.

‘Het gaat niet,’ steunde hij.

En na een korte stilte. ‘Ach, toe, mijnheer, helpt u me nou.’ De jongen liep naar de oude toe. ‘Wat is het je waard,’ zei hij.

De man boog zich naar zijn nachtkastje en haalde daar een kleine bruine portemonnaie uit tevoorschijn.

‘Ik heb bijna niets meer, en u weet dat ik pas volgende maand weer zakgeld krijg.’

De jongen pakte de portemonnaie uit de handen van de man en haalde er twee rijksdaalders uit. ‘Dat is wel genoeg,’ zei hij en de oude knikte.

De jongen maakte snel het bed op en liep toen de zaal uit. Ik volgde hem.

Op de kamer bij de radio lachte hij tegen me. ‘Zo, dat weet je dan ook weer. Maar je moet begrijpen, dit is de enige manier om die klootzakken niet lastiger te maken dan ze al vaak zijn en bovendien is het een aardige aanvulling van ons karige salaris.’

Die nacht maakten we bijna dertig gulden en ik zei tegen de jongen ‘Ik wil wel meer nachtdienst doen.’

Hij knikte. ‘Dat begrijp ik, maar iedereen wil nachtdienst doen. Nee, de dienstregeling gaat netjes volgens de lijst, jammer genoeg.’ Hij zocht op de radio een ander station. ‘Ik krijg vaak de zenuwen van die radio en van dat wachten op de ochtend, dat zal jij ook wel krijgen.’

Ik zei niet tegen hem dat ik dat niet dacht, omdat ik de nacht zo rustig vond zonder de angst dat iemand aan zou bellen.

Op de radio hoorde ik voor het eerst na maanden weer de stem van Christiaan. Ik dacht altijd dat er nooit uitzendingen vanuit rechtbanken werden gegeven, maar, zoals de reporter met van zenuwen overslaande stem vertelde, was dit ook een uitzondering.

Christiaans stem was eerst onverstaanbaar, maar toen de mikrofoons werden ingesteld kon ik duidelijk horen hoe hij op de vragen van de rechtbankpresident antwoord gaf.

President: U heeft de aanklacht gehoord. Acht u zichzelf schuldig aan wat u ten laste wordt gelegd.

Christiaan: Ik neem alle schuld op me.

President (duidelijk geïrriteerd): Ik vraag niet of u alle schuld op u neemt. Bent u (en dit met klemtoon) schuldig. De rechtbank verwacht een onomwonden antwoord.

Stilte.

President: En. Wat heeft u te zeggen.

Christiaan (heel zacht nu): Zoals ik al zei, ik neem de schuld op me.

Ik ben de beweging begonnen en ik geloof erin. De president hamerde zijn verdere betoog weg en ik hoorde hoe mensen op de publieke tribune begonnen te praten.

De verslaggever schakelde terug naar de studio waar een stereofonische uitzending volgde waarin een Hongaar op het hammondorgel speelde. In de krant zag ik een foto van Christiaans moeder. Ze was oud en verkreukeld, maar ik vond haar mooi. Ze was omringd door mensen, die ik nooit eerder had gezien, maar die, volgens een foto-onderschrift tot de aanhangers van Christiaan behoorden. Over mij werd nergens een woord gerept en hoewel me dat aan de ene kant geruststelde, voelde ik me toch ook teleurgesteld omdat ik nu merkte dat de belangrijke plaats, die ik na Christiaan in de beweging had ingenomen, niets waard bleek te zijn.

Op een avond drukte de jongen met wie ik nog steeds dienst had een oude vrouw zo hard een kussen in het gezicht, dat ze stierf. De vrouw werd 's ochtends al weggebracht en die middag stonden we bij de direkteur, die ons vriendelijk vroeg wat er precies was gebeurd omdat de arts bezwaar had gemaakt tegen de wijze waarop de vrouw was gestorven.

Ik zei niets, maar keek naar de jongen, die zijn schouders ophaalde en zei: ‘Ach, ze was vreselijk lastig, u weet dat wel.’ De direkteur glimlachte. ‘Ja, ja,’ zei hij en hij schreef iets op een papier. ‘Gestorven door drift, och, ja, de mensen zijn oud.’ We konden gaan, nadat hij ons hartelijk een hand had gegeven. Toen ik op de gang stond wreef ik mijn hand schoon, want de man had zweethanden.

‘Je zal zien: we zijn er niets mee geholpen, want vanmiddag ligt er weer een nieuwe,’ zei de jongen.

Ik dacht na. Ergens voelde ik, dat ik door het uiteenspatten van de beweging niet uit de sfeer van dood en geweld was geraakt en ik besloot, dat het overal hetzelfde was en dat men Christiaan niets kon verwijten.

Dezelfde avond schreef ik nog een brief aan de rechtbank, waarin ik mijn nieuwe ideeën uiteenzette, maar de volgende dagen terwijl het proces zijn einde naderde, merkte ik dat mijn brief geen enkele invloed had op de wijze waarop Christiaan werd behandeld en ik besloot, dat de rechtspraak in dienst stond van de maatschappij om iedereen die de dagelijkse moorden naar voren bracht en legaliseerde, zo snel mogelijk onschadelijk te maken.

De oude vrouw, die door de jongen was verstikt werd snel begraven, de dokter tekende mompelend het overlijdensattest en Christiaan stond tegelijkertijd voor de rechters, die vol afschuw luisterden naar de details van de moorden, waarvan hij werd beschuldigd en die ik zelf met veel meer nauwkeurigheid en waarheidsgetrouwer had kunnen vertellen.

‘En nu denken ze, dat ze recht bedrijven,’ zei ik tegen mezelf en ik barstte in lachen uit.

Op de voorlaatste dag van het proces zag ik op straat Christiaans

moeder. Er liepen twee verslaggevers naast haar. Ze keek ongelukkig en ik liep naar haar toe. ‘Mevrouw,’ zei ik. Ze keek schichtig naar me op en probeerde me te ontlopen.

De twee journalisten keken me nijdig aan. ‘Let op, jongen,’ zei een van hen, ‘je ziet toch hoe deze vrouw er aan toe is. Het geeft geen pas om haar nu lastig te vallen.’

De vrouw zag bleek en haar ogen waren ontstoken van het huilen en ik zag hoe ze gespannen naar de twee journalisten luisterde die haar tegen mij probeerden te beschermen.

‘Ik ben Johan,’ zei ik tegen de vrouw, ‘ik ben de beste vriend van Christiaan en toen ik u zag wilde ik u alleen maar zeggen, hoeveel ik van hem houd.’

Toen de journalisten dat hoorden kwamen ze naar me toe. ‘Een vriend van Christiaan,’ zei een van hen.

‘Zijn beste vriend.’

Ze glimlachten. ‘Nou,’ zei de ander, ‘dan hebben we verdomd weinig van je gehoord.’

De moeder van Christiaan begon weer te huilen. ‘Ach,’ zei ze, ‘hij is tenminste de eerste die zegt dat hij een vriend van Christiaan is. Jongen, wat vind ik dat lief van je.’

Uit haar tas haalde ze een zakdoek en ze wreef in haar ogen, maar omdat de zakdoek behoorlijk smerig was van het vele neuzen snuiten, werd haar gezicht bezaaid met kleine groene bolletjes.

‘Mevrouw,’ zei ik. Ik wilde tegen haar zeggen, dat ze haar gezicht met een schone zakdoek moest afvegen, maar ze vatte mijn begin van deze zin op als een eerbiedige hulde aan de moeder van de man die nu terechtstond en waar het hele land naar keek.

‘Lief ben je.’ Ze drukte mijn hand en liep toen weg. ‘Mogen we je adres,’ zeiden de twee journalisten. ‘Komen we straks een praatje maken. Een vriend van Christiaan kan veel positieve dingen over hem vertellen, want dat wil je toch wel, niet.’ Ze keken me vragend aan.

‘Donder op, Christiaan praat voor zichzelf, dat is genoeg.’

De twee krantemannen keken me even verbaasd aan, maar toen liepen

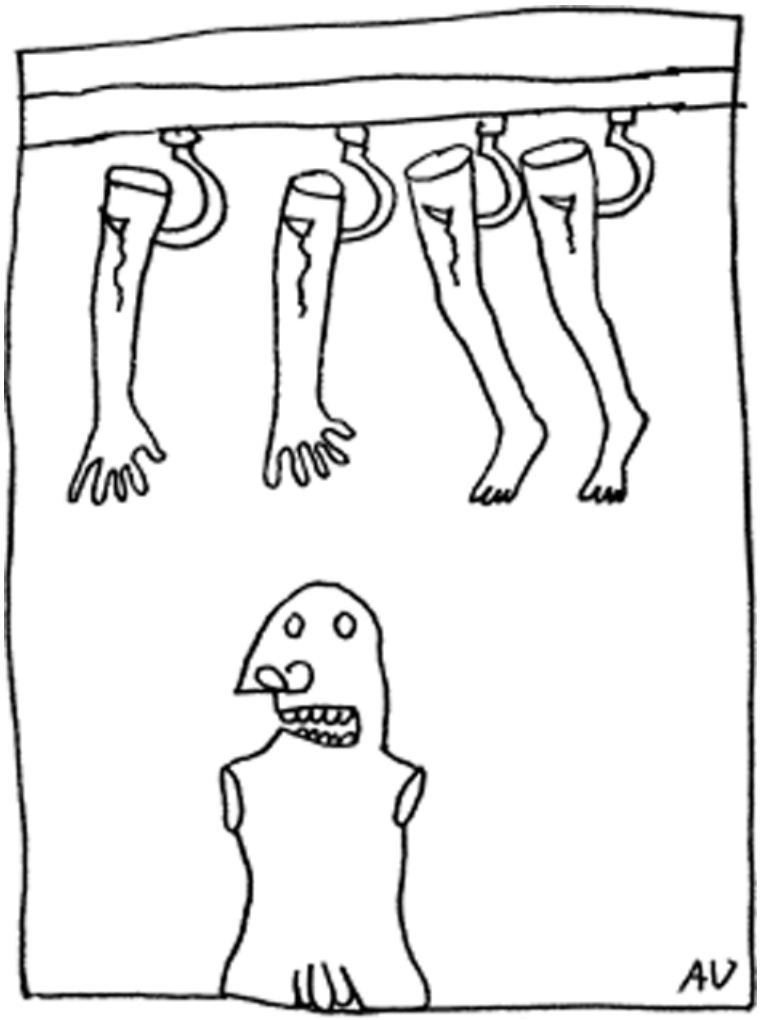
AV

ze op een holletje achter Christiaans moeder aan, die aan hen probeerde te ontsnappen door op een tram te stappen, maar ze had pech, want de twee mannen sprongen nog net achter haar aan naar binnen voordat de deuren van de tram zich sloten.

Ik zag hoe de vrouw door het achterraam aarzelend naar me zwaaide en ik stak ook mijn hand op. Ik was blij, dat ik haar had gezien, omdat ik me nu dichter bij Christiaan voelde en ik hoopte dat zijn moeder tegen hem zou zeggen, als ze bij hem op bezoek kwam: ‘Ik heb je beste vriend gezien’ en Christiaan zou antwoorden: ‘Johan’, en de vrouw zou bevestigend knikken en Christiaan zou weten dat ik me niet voor hem schaamde. Integendeel, dat ik naast hem stond al was het dan op een afstand omdat ik bang was voor arrestatie.

In de rekreatiezaal van het huis stond de televisie aan toen ik binnenkwam en ik zag hoe een drom verslaggevers luisterden naar de uiteenzetting van de rechtbankpresident, die met gevoel voor publiciteit de aanwezige journalisten moordwapens liet betasten en uitvoerig inging op verschillende details van de moorden die door Christiaan gepleegd zouden zijn.

Ik zag de ontzetting op de gezichten van de verslaggevers en ik wist, dat het klimaat nu rijp zou zijn voor de finale: het uitspreken van het zwaarste vonnis en de kranten zouden dat vonnis alleen maar begrijpend benaderen.

Ik zette de televisie uit en lette niet op het zwakke protest van de oudjes en toen een van de mannetjes, die me al meer was opgevallen door een dwarse drift naar het toestel schuifelde om het weer aan te zetten, gaf ik hem zo'n harde trap tegen zijn enkels dat hij over de vloer weer naar zijn plaats terugschoof.

Waarom dacht ik nu opeens aan mijn ouders, waar ik al maanden niet was geweest. Een drang om terug te keren naar de bron, het zoeken van het moederdier, de beschermende warmte.

Ik geneerde me voor dit gevoel, want als ik dacht aan het dorre gezicht

van mijn moeder en de weke, vaak kwijlende kin van mijn vader, was ik alle lust om ze weer op te zoeken weer kwijt.

Ik probeerde zo min mogelijk aan Christiaan te denken, maar zijn gezicht zag ik telkens duidelijk voor me en ik voelde zijn warme lichaam, zoals hij zich die nacht in mijn armen had genesteld.

De zekerheid dat ik hem waarschijnlijk nooit meer terug zou zien en mocht ik hem nog zien, dat het een hele lange tijd zou duren, maakte me wanhopig soms, maar ik wist, dat ik me er tegen moest verzetten.

De radio meldde in het kort het vonnis: ‘Levenslang,’ zei de omroeper en ik dacht een ogenblik voldoening te horen in zijn stem, maar onmiddellijk daarna zei ik tegen mezelf, dat ik me dat niet moest verbeelden, want een omroeper is een neutraal instituut. Hij informeert de mensen alleen over wat er is gebeurd en Christiaan was niet eens meer zo belangrijk nieuws, want zijn vonnis werd aan het einde van de nieuwsberichten vermeld, wel vlak vóór de sportberichten.

In de kranten, die een paar uur later verschenen las ik nog wat uitvoeriger wat de rechter er toe had bewogen om Christiaan voor het leven op te sluiten en de krant schreef dat Christiaan kaarsrecht en doodsbleek zijn vonnis vernam en daarmee was voor wat de kranten betreft het einde van de zaak gekomen, maar ik werd al onrustiger.

Ik liep het huis uit naar de gevangenis waar ik Christiaan wist en daar bleef ik uren buiten staan. Mijn dienst was al lang begonnen, maar ik trok me er niets van aan. Ik keek naar boven, zag boven de bruine bakstenen muur het grauwe gebouw uitrijzen en achter de kleine vierkante ramen speelde soms een zwak licht.

Ik wist dat ik de moed niet zou hebben om Christiaan op te zoeken omdat nog steeds de angst om ook gearresteerd te worden me in zijn greep hield, maar aan de andere kant wilde ik zo graag dicht bij hem blijven, dat ik de volgende avonden bij de gevangenis bleef staan, ook nadat ik door de direkteur van het bejaardentehuis was ontslagen omdat ik niet meer op tijd dienst deed.

Ik was mijn kamer kwijt, want omdat ik maandenlang niet was komen

opdagen had de hospita hem aan een ander verhuurd, vertelde ze met een hard gezicht, vertrokken door wantrouwen omdat ze wist dat ik vaak met Christiaan was gezien.

Mijn spullen had ze uit de kamer gehaald en naar een gemeentelijke opslagplaats laten brengen, maar ik was zo bang voor ambtenaren en officiële instanties, dat ik ze niet durfde op te halen.

Ik zag de jongens nooit meer en ik verlangde er ook niet naar om ze te zien. Wel belde ik een keer Christiaans moeder op, maar toen ze de telefoon nam en vermoeid haar naam noemde, wist ik niet meer wat ik moest zeggen en ik hing de telefoon weer op de haak. Het was mijn laatste geld, wat ik in de telefooncel gebruikte en die nacht forceerde ik een sigarettenautomaat, zodat ik weer een paar dagen kon leven. Ik sliep bij Hulp voor Onbehuisden. Ik had het koud en werd snel oud.

Hij:
‘Hoe heet je.’

Ik:
‘Johan.’

Hij:
‘En verder?’

Ik:
‘Ik weet het niet meer.’

Hij:
‘Je verbergt vast wat.’

Ik rende het Huis uit, de straat op. Ik huilde.

[XVII]

's Avonds stond ik voor een tijdschriftenhal. Ik keek naar de gehaaste mensen die snel wat bladen kochten en weer weg liepen.

Toen zag ik een krantenkop en ik herkende Christiaans naam van veraf. Ik had die naam zo vaak in een krantenkop gezien, dat ik geen stap dichterbij hoefde te doen om mezelf te overtuigen.

Ik kocht een krant en ik las, dat hij was gestorven. Hij had een te grote dosis slaaptabletten, die hij zorgvuldig had opgespaard, ingenomen en nu was hij dood. 's Ochtends hadden ze hem gevonden, hij lag naast zijn bed. Zijn gezicht, nat van het transpireren, schreef de krant er als detail bij. De journalist die dit verhaal had geschreven was waarschijnlijk tevreden dat hij na lang aandringen van een van de bewakers deze

gegevens had losgekregen. Ze hadden er ook een foto van Christiaan bij geplaatst, genomen vlak voor het proces. Hij keek glimlachend de lens in. Of hij ook zo op de grond had gelegen vermeldde het verhaal in de krant niet.

De twee volgende dagen liep ik door de stad tot mijn voeten het begaven.

Geld om naar de begrafenis van Christiaan te gaan had ik niet en ik wilde zo graag, want ik dacht, dat ik de enige zou zijn.

De ochtend van de begrafenis liep ik een winkel binnen, rechtstreeks naar de kassa, die open stond. Ik deed er een greep in, maar ik kwam niet ver want klanten hielden me tegen en de eigenaar van de winkel belde de politie.

Toen ze me naar het politiebureau brachten rekende ik uit dat ik, wat er ook zou gebeuren, nooit meer op tijd zou zijn om Christiaans begrafenis mee te maken.

We liepen over de tweede verdieping naar een kamer van de recherche. De twee agenten, die me begeleidden letten niet op me, want ik was een kleine dief.

Door een raam dat op de gang uitkwam zag ik de stad. Ik wist, dat ik geen zin had om nog verder te blijven lopen en daarom sprong ik door het raam. In ieder geval zou ik de eerste martelaar worden.

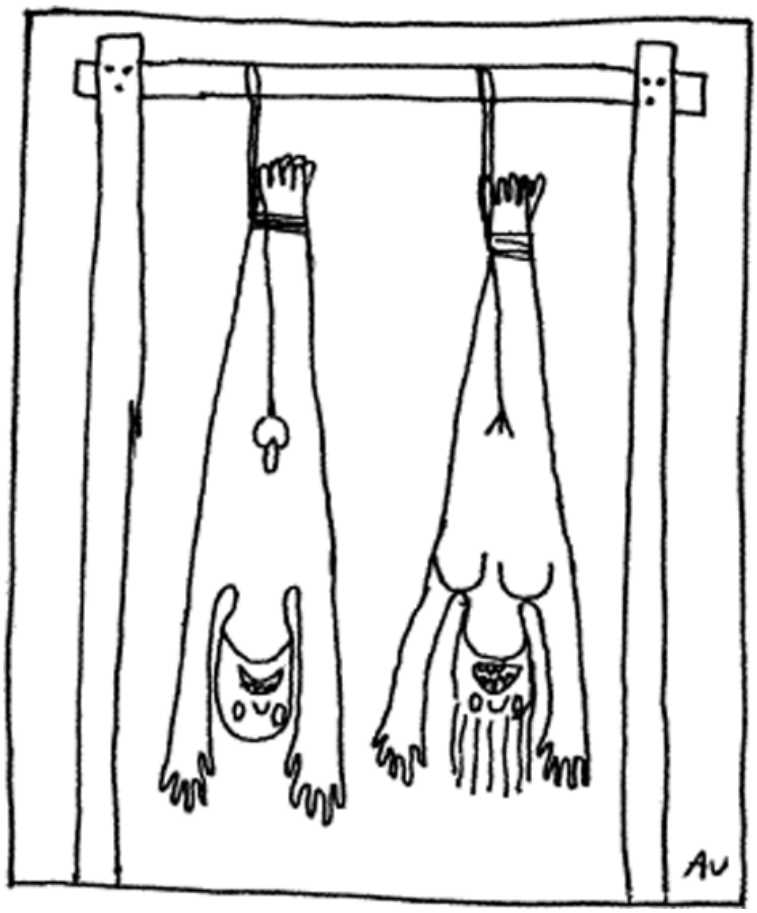
AV

Liedjes voor Christiaan

[hij lachte toen de dood]

hij lachte toen de dood
hem
blauw en oud
kwam wekken
zijn ogen
vertelden verhalen
aan zijn bewakers
die geschrokken
probeerden zijn lippen te sluiten
ze waren te laat
ze legden er maar een zakdoek
op

[niet bang?]

niet bang?
de kille vraag
maakte dat ik nee moest zeggen

hij wees naar een kat
op de muur
daar ga je
zei hij

een steen trof me tegen mijn slaap
en toen ik viel
de treden
van de trap
draaiden om me heen
hoorde ik de kat
gillen

toen renden ze weg

[ik zeg]

ik zeg
je bent dik
en lach
in de spiegel

maar nu ik hier zit
de mensen schuiven
om me heen
ik hoor de glazen rinkelen
kijk ik naar de deur

je bent zo rank
tussen de plompe
stoelen
de mensen om je heen
en als je zit
zeg ik
je bent dik
weet je dat
en ik lach
in de spiegel

[een lange dag]

een lange dag
hij vult een glas
een enkel woord
tussen ons
wat klanken
er trekt een barst
door mijn raam
en ik zie
miljoenen mensen lopen

wat denk je
ik draai me om
en zie hem zitten
zijn glas
nog steeds gevuld
hij lacht
wat klanken

een barst
zeg ik
trekt door het raam

ja, we moeten het laten maken
hij kijkt bezorgd

[hij richtte zich op en sloeg me]

hij richtte zich op en sloeg me
zijn gezicht was wreed en ik huilde
toen greep hij mijn boeken
en scheurde ze kapot
mijn huis veranderde
de stoelen lagen gekreukeld
op straat
en de wanden waren zwart geblakerd
door de hitte
van zijn vuur
de ramen werden naar buiten gedrukt
door zijn kracht
en ik huilde
toen brak hij de muren af
en gooide het dak in de tuin

toen ik hem vond
was hij zo klein
met ronde oortjes
en donzige billetjes
ik gaf hem te veel te eten

[kan het zijn]

kan het zijn
dat 's avonds
de straat is leeg
en mijn gordijn beweegt
jij langs komt

ik druk me tegen het raam
maar alleen de auto's
en de kerk
een bakkerskar
weten me te vinden

mijn telefoon rinkelt
maar ik huil alleen
en langzaam gaat de deur dicht